

Trakya Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
e-Dergi

Faculty of Economics and Administrative Sciences
e-Journal

Ocak-Haziran 2015

ISSN 2147-2483

Cilt 4
Sayı 1

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
E-Dergi

Cilt: 4 Sayı: 1 Ocak 2015

ISSN: 2147-2483

<http://iibfedergi.trakya.edu.tr>

TRAKYA UNIVERSITY
Faculty of Economics and Administrative Sciences
e-Journal

Volume: 4 No:1 January 2015

ISSN: 2147-2483

<http://iibfedergi.trakya.edu.tr>

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

**İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
E-Dergi**

Cilt: 4 Sayı: 1 Ocak 2015

TRAKYA UNIVERSITY

Faculty of Economics and Administrative Sciences e-Journal

Volume: 4 Number: 1 Ocak 2015

Dergi Sahibi/ Owner

Trakya Üniversitesi Rektörlüğü İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Adına
Prof. Dr. Berkan DEMİRAL

Editör/Editor

Doç. Dr. Ayhan GENÇLER

Dergi Yayın Kurulu/ Editorial Board

Başkan/ Chairman

Prof. Dr. Berkan DEMİRAL

Üyeler/Members

Prof. Dr. H. Berke DİLAN

Prof. Dr. Sibel TURAN

Prof. Dr. Sadi UZUNOĞLU

Prof. Dr. Kıymet ÇALİYURT

Prof. Dr. Berkan DEMİRAL

Prof. Dr. Nurcan METİN

Doç. Dr. Ayhan GENÇLER

Doç. Dr. Özlem ÖZKIVRAK

Yrd. Doç.Dr. Ebru Z. BOYACIOĞLU

Yayına Hazırlayan

Öğr . Gör. Sedat KOCADOĞAN

İletişim Adresi/Address

T.C. Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Balkan Yerleşkesi- Edirne/
TÜRKİYE

Tel: 0284 235 71 51 -52

Faks: 0284 235 73 63-18 57

DANIŐMA ve Hakem KURULU

Prof. Dr. Sadi UZUNOĞLU

Trakya Üniversitesi

Prof. Dr. Sudi APAK

Beykent Üniversitesi

Prof. Dr. Ayşe AKYOL

Trakya Üniversitesi

Prof. Dr. Sibel TURAN

Trakya Üniversite-si

Prof. Dr. Hasan DİLAN

Trakya Üniversitesi

Prof. Dr. Sinan ÜNSAR

Trakya Üniversitesi

Prof. Dr. Nurcan METİN

Trakya Üniversitesi

Prof. Dr. Cemal YÜKSELEN

Beykent Üniversitesi

Prof. Dr. Metin ATEŐ

İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Seyhun DOĞAN

İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Zeki AKSAN

Haliç Üniversitesi

Prof. Dr. Ercüment TEZCAN

Galatasaray Üniversitesi

Prof. Dr. Levent ÜRER

Beykent Üniversitesi

Prof. Dr. Fatma Füsün İSTANBULLU DİNÇER

İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. Ebru ÇAĐLAYAN AKAY

Marmara Üniversitesi

Doç. Dr. Ayhan GENÇLER

Trakya Üniversitesi

Doç. Dr. Ayhan UÇAK

Trakya Üniversitesi

Doç. Dr. Ercan SARIDOĞAN

İstanbul Üniversitesi

Doç. Dr. Batuhan GÜVEMLİ

Trakya Üniversitesi

Doç. Dr. Cenk YÜKSEL

İstanbul Üniversitesi

Doç. Dr. Abdurrahman BENLİ

Sakarya Üniversitesi

Doç. Dr. İdris DEMİR

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Doç. Dr. Fatma LORCU

Trakya Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Nevin ALTUĐ

Trakya Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Özlem KUVAT

Balıkesir Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

Kemal ÇİFTYILDIZ, Emel İSLAMOĞLU

MUHASEBECİLERİN BİLGİ UÇURMAYA İLİŞKİN EĞİLİMLERİ: SAKARYA İLİNDE BİR
ARAŞTIRMA 1-21

Yavuz TURGUTER

GLOBAL COMPETITIVENESS STRUCTURE OF TURKISH ECONOMY 22-39

Nihat TAŞ, Nil KODAZ ENGİZEK, Emrah ÖNDER, Güler ÖNDER

HEALTH EDUCATION PLANNING IN MARKETING PERSPECTIVE USING CONJOINT
ANALYSIS 40-66

Armağan ÖRKİ

SURİYE İÇ SAVAŞI ÜZERİNE 67-96

Armağan GÖZKAMAN, Pınar BAL, Sudi APAK

THE SEARCH OF A CAUTIOUS RAPPROCHEMENT? PERSPECTIVES FOR GRECO-TURKISH
RELATIONS IN THE CONTEXT OF SYRIZA'S POSITION TOWARDS THE EU 97-125

Eylem KARACA ÇETİN, Sahavet GÜRDAL

MARKA KİŞİLİĞİNİN ALGILANMASI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA 126-152

MUHASEBECİLERİN BİLGİ UÇURMAYA İLİŞKİN EĞİLİMLERİ: SAKARYA İLİNDE BİR ARAŞTIRMA

Kemal Çiftyıldız*
Emel İslamoğlu**

ÖZET

Bir işletmede etik olmayan bir uygulamanın dış mercilere aksettirilmesi şeklinde ifade edilen bilgi uçurma son yıllarda üzerinde tartışılan önemli konulardan biri haline gelmiştir. Ülkemizdeki mevcut sistemler ve mevzuat göz önünde bulundurulduğunda en fazla suistimale açık meslek alanlarından biri muhasebe olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada Sakarya ilindeki muhasebecilerin mesleki hile ile ilgili algılarını ve uygun olmayan davranışları bildirme eğilimlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaçla Sakarya ilindeki muhasebecilere anket uygulanmıştır. Senaryolar aracılığı ile elde edilen sonuçlarda, çalışanların çoğunluğunun verilen senaryodaki durumları etik ve ahlaki açıdan bir sorun olarak gördükleri tespit edilmiştir. Ancak senaryodaki durumlar ile karşılaşılması halinde çalışanların bu durumu yetkili kişi ve kuruma bildirme konusunda genelde kararsız bir tutum sergilediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Bilgi uçurma, Muhasebeciler, Sakarya.

* Sakarya Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri ABD Doktora Öğrencisi, kemalciftyildiz@gmail.com.

** Doç.Dr. Sakarya Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Öğretim Üyesi, emelc@sakarya.edu.tr.

WHISTLEBLOWING TENDENCIES OF ACCOUNTANTS: AN INVESTIGATION IN SAKARYA

ABSTRACT

Whistleblowing, which means exposing misconduct, alleged dishonest or illegal activity occurring in an organization, has recently become one of the highly disputed issues. When taking into consideration the legislations in Turkey, accountancy appears to be wide open to abuse. In this paper, we aim to carry out a survey to assess ideas of accountants on given scenarios in terms of their ethicalness. The results show that respondents finds the scenarios unethical, while they seem uncertain to expose misconduct, alleged dishonest or illegal activity occurring in their organizations in real life.

Key Words: Whistleblowing, Accountants, Sakarya

1. Giriş

Rekabet sürecinin artarak devam ettiği çalışma yaşamında işletmeler yeni yönetsel taktikler ile çalışanların bağlılıklarını ve verimliliklerini artırmayı hedeflemektedir. Her ne kadar bu çabalar artarak devam etse de çalışanları tamamen kontrol altında tutmak mümkün değildir. Her işletmede ahlaki anlamda uygun davranışlar sergileyen insanlar olacağı gibi gayri ahlaki tutum ve davranışlara yönelen insanların ortaya çıkması da muhtemeldir. Bu tür gayri ahlaki davranışların ortaya çıkması durumunda işletme içerisindeki formel ya da informal iletişim kanalları vasıtasıyla, durumu etik bulmayan çalışan ya da çalışanların ilgili mercilere bildirmesi de önem arz etmektedir. Bu bazen işletme lehine olabileceği gibi bazen de işletmenin de bilgisinde olan etik olmayan bir uygulamanın dış mercilere aksettirilmesi şeklinde de vuku bulabilir.

İşte bilgi uçurma (whistleblowing) olarak ifade edilen bu durum geçtiğimiz son yirmi yıl içinde üzerinde tartışılan önemli konulardan biri haline gelmiştir. Tarihin en büyük muhasebe skandalının yaşandığı Enron'da şirket çalışanlarından Sharon Watkins'in ve yine Wordcom şirketi başkan yardımcısı Cynthia Cooper'un kendi çalıştıkları şirkette yaşanan muhasebe hilelerini açığa çıkarması (Aktan, 2006: 1), "Tailhook" cinsel istismar olayı, BCCI skandalı ve EXXON Valdez petrol sızıntısı skandalı sonrası bilgi uçurma konusu, akademik literatürde de ciddi olarak araştırılmaya başlanmıştır, daha doğrusu bu konudaki çalışmalar yoğunluk kazanmıştır (Randi ve Keenan, 1998: 411).

Ülkemizdeki mevcut sistemler ve mevzuat göz önünde bulundurulduğunda en fazla suistimale açık meslek alanlarından biri muhasebe olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu araştırmada Sakarya ilindeki muhasebecilerin mesleki hile ile ilgili

algılarını ve uygun olmayan davranışları bildirme eğilimlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaçla Sakarya ilindeki muhasebecilere anket uygulanmıştır. Muhasebe çalışanları genel olarak toplumda hileli işlemler yapmaya yatkın bir meslek grubu olarak algılanmaktadır. Bu durumun demografik etkenlere bağlı olarak ne kadar gerçeği yansıttığını bu işi yapanların örnek olaylar üzerinden görüşlerini alarak ortaya koymak gerçek durumu görmek adına önemlidir.

Çalışma kapsamında ilk olarak bilgi uçurmaya ilişkin açıklamalara yer verilecektir. Daha sonra Sakarya ilindeki muhasebecilerin mesleki hile algılarını ve rapor etme eğilimlerini belirlemeye yönelik olarak uygulanan anketin sonuç ve yorumlarına yer verilecektir.

2. Bilgi Uçurma Kavramı

Tarihin en büyük muhasebe skandalının yaşandığı Enron'da şirket çalışanlarından Sharon Watkins'in ve yine Wordcom şirketi başkan yardımcısı Cynthia Cooper'un kendi çalıştıkları şirkette yaşanan muhasebe hilelerini açığa çıkarması (Aktan, 2006;1), "Tailhook" cinsel istismar olayı, BCCI skandalı ve EXXON Valdez petrol sızıntısı skandalı sonrası bilgi uçurma (whistleblowing) konusu, akademik literatürde de ciddi olarak araştırılmaya başlanmıştır (Randi ve Keenan, 1998: 411).

Bilgi uçurma ile ilgili literatürde birçok tanımlama mevcuttur. Bilgi uçurma, bir organizasyon içerisinde yasa-dışı ve etik değerlere uygun olmayan davranış ve eylemlerin organizasyon içi ve/veya organizasyon dışı başka kişilere veya kurumlara zarar vermemesi için enformasyon sahibi kişiler (çalışanlar veya paydaşlar) tarafından sorunları çözme güç ve yetkisine sahip iç ve dış otoritelere bildirilmesi olarak tanımlanabilir (Aktan, 2006: 1). Bilgi uçurma bir işletmenin mevcut ya da eski çalışanlarının şirket yöneticilerinin bilgisi dâhilinde olan yasadışı veya etik olmayan bir faaliyeti yanlışlığın düzeltilmesi amacıyla ifşa etmesidir (Randi ve Keenan, 1998: 411). Bilgi uçurma, iyi bir işletme yönetiminin sağlanması amacıyla uygulanan iç kontrol sisteminin bir parçasıdır (Meng ve Fook, 2011: 11246). Bilgi uçurma kurumun mevcut ya da eski çalışanlarının kurum içindeki yasadışı veya gayri ahlaki bir durumu bu durumu etkileyebilecek ya da önleyebilecek kişilere ifşa etmesidir (Near ve Miceli, 1985: 4). Bilgi uçurma bir karşı çıkma ve mücadele tavrıdır. Kişi organizasyon içerisinde yasa-dışı ve etik değerlere uygun olmayan davranış ve eylemleri öncelikle organizasyon içerisindeki yetkili kişi ve makamlara bildirmekte ve yakından takip etmektedir. Eğer sonuç alamayacağına inanıyorsa, o takdirde olayı organizasyon dışına ifşa etmektedir (Aktan, 2006: 5).

Nadler ve Schulman bilgi uçurmanın dört yoluna değinmektedirler (Nadler ve Schulman, 2011);

1. Bir yanlışlığı ve kanunsuzluğu uygun kurumlara bildirmek,
2. İşyerinde yapılan bir yanlış eyleme katılmayı reddetmek
3. Yasal süreçte şahitlik yapmak
4. Yapılan yanlışlığı medyayla paylaşmak

Bir organizasyonda bilgi uçurmanın meydana gelmesi için şu üç şeyin olması gereklidir; kurum içinde yasal ya da ahlaki olmayan işi yapan kişi; bu yanlışlığı gözlemleyen ve onu ifşa eden kişi ve son olarak kendisine bilgi ifşa edilen kişi veya kurum. Diğer bir deyişle bilgi uçurma en az üç sosyal aktörün yer aldığı dinamik bir süreçtir.

3. Bilgi Uçurmayı Etkileyen Faktörler

Bilgi uçurmanın gerçekleşmesi ve başarısını etkileyen birçok faktör sayılabilir. Şu açıktır ki bilgi uçurmaya yönelik kurumun bakışı, diğer bir deyişle kolaylaştırıcı politikaların olması ve üst yöneticilerin bakış açısı gerçekleşmesini kolaylaştırıcı faktörlerdir (Randi ve Keenan, 1998: 411).

Bunun dışında cinsiyet ve yaşla ilgili çok az araştırma yapılmıştır. Fakat şu kadarı söylenebilir ki erkekler kadınlara göre bilgi uçurmaya daha eğilimlidir (Micali vd., 1987).

Gill (2010) 'in yaptığı çalışmada cinsiyet ve etik arasındaki ilişki incelenmiş, bayanların erkeklere göre etik meselelere daha duyarlı yaklaştıkları daha hassas oldukları ortaya çıkmıştır.

Baird ve Zelin (2008) ise yaptıkları çalışmada ise etik bulma yani davranışın onaylanması ve rapor etme eğilimi arasında bir ilişki olduğu bulunmuştur. Kadınların erkeklere göre daha fazla rapor etme eğiliminde olduklarını ortaya koymuşlardır.

Tsahuridui ve Walker'ın (2001) yaptıkları çalışmada bayanlarla erkekler arasında işletme kararları verilirken etik konusuna verilen önem incelenmiş, bayanlar etik konulara daha saygılı, erkekler ise işletme kararları verirken etik açıdan sorgulanabilir faaliyetler yapmaya veya desteklemeye daha yatkın çıkmıştır.

Bunun dışında eski çalışanların işe yeni başlayanlara kıyasla kurumun işle-riyle ilgili daha fazla bilgi sahibi olduğu (Morrow ve McElroy, 1987), kurumun resmi ve gayri resmi yönetimini daha iyi tanıdığı, kurum içindeki kontrol sistemini iyi bildiği, karşılaşılan bir soruna karşı nasıl tepki verileceği konusunda daha fazla bilgi ve güvene sahip olduğu düşünüldüğünde yasal olmayan bir durumda bilgi uçurmaya daha eğilimli oldukları düşünülebilir (Randi ve Keenan, 1998: 412-413).

Yaş ve cinsiyete ilaveten eğitim düzeyinin bilgi uçurma üzerinde etkili oldu-ğuna yönelik çok az çalışma yapılmıştır. Graham (1986) tarafından yapılan bir araştırma muhtemel bir ilişkinin olduğunu iddia etmektedir. Bununla beraber şu kadarı söylenebilir ki eğitim seviyesi yüksek bir kişi yapılan yasal olmayan işleri çok daha kolay anlayabilir ve bunları düzeltmenin yollarını çok daha rahat bulabi-lir.

Kurumsal kademinde bilgi uçurma ile alakalı olduğu söylenebilir. Mesela Keenan (1990) ilk kademe yöneticilerin yapılan yanlışları nereye bildirmeleri ko-nusunda daha az bilgiye sahip olduklarından dolayı bilgi uçurmaya daha az meyilli olduklarını iddia etmektedir.

Literatür olumlu sosyal davranışların iş tatminiyle pozitif bir bağının oldu-ğunu göstermektedir. Olumlu duygu ve düşünceler içinde olan çalışanlar olumsuz duygu ve düşüncede olanlara göre işbirliğine daha yatkındır (Isen ve Levin, 1972). Ayrıca yapılan çalışmalar yaptıkları işten memnun olan kişilerin olumlu sosyal davranışlar sergilemeye daha meyilli olduğunu göstermektedir (Bateman ve Organ, 1983; Motowidlo, 1984). Ayrıca Miceli ve Near (1988) pozitif duygu düşüncelerin bilgi uçurma ile yakından ilişkili olduğunu iddia etmektedirler. Bu hem küçük olumsuzluklarda öneri getirme ve yardımcı olmayı, hem de ciddi olumsuz durumlarda bilgi uçurmaya içerir.

Curtis (2006) tarafından yapılan ihbar hatları ile ilgili olarak yapılan çalış-mada, iki adet senaryo, üzerinde çalışanlar üzerinde uygulanmıştır. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında etik olmayan davranışı öğrenen çalışanların davranışlarını etkileyen en önemli etkenin olayın içeriği olduğu ortaya konmuştur. Bu çalışmada kişinin algısı yani olaya verdiği önem, bireyin rapor sorumluluğu ve rapor etmenin rapor eden kişiye potansiyel maliyeti rapor etme eğilimlerini etkileyen üç önemli belirleyici unsur olduğuna yönünde sonuçlar ortaya konulmuştur.

Bunun yanında yapılan gayri hukuki durumun niteliği de bilgi uçurmayı et-kilemektedir. Askeri bir birlikte yapılan bir araştırmaya göre yanlış yönetim, cinsel taciz ve kanunların çiğnenmesine şahit olan bir çalışan hırsızlık veya ayrımcılığa şahit olan bir çalışana göre durumu üst yönetime veya dışarıya bildirmeye daha

yatkındır. Bilgi uçurma yapılan durumların oranları şu şekildedir; ayrımcılık (%17), kanunların çiğnenmesi (%43) ve cinsel istismar (%40), hırsızlık (%25), güvenlik problemleri (%23) (Near vd., 2004: 219).

Yapılan bir çalışmaya göre olumsuz durumları bildirmek için açık iletişim kanallarının olması ve çalışanların bu kanalları kullanmalarının teşvik edilmesi bilgi uçurma için önemlidir. Geçmişte yapılan çalışmalar bu kanalların bir kurumda olmamasının çalışanların bilgiyi dışarıya sızdırmasına neden olduğunu göstermiştir (Stewart, 1990; Near ve Miceli, 1984).

Bilgi uçurma kurumun hiyerarşik yapısından da etkilenebilir. Kurum içindeki çok sayıdaki yönetsel hiyerarşik yapı çalışanların bilgiyi dışarıyla paylaşmasına neden olabilmektedir. Dolayısıyla büyük ölçekli işletmelerde bu ihtimalin fazla olduğu söylenebilir (Near ve Miceli, 1992: 127)

Bilgi uçurma önemli kararların verilmesi gereken bir süreç olarak tanımlanabilir. İlk olarak olumsuz bir durumla karşılaşan kişi durumun gerçekten yanlış olup olmadığına yani gayrihukuki ya da gayri ahlaki olup olmadığına karar vermelidir. Bunun dışında eğer olumsuz durum gerçekten ciddi olarak algılanıyorsa ve nereye bildirileceği biliniyorsa bilgi uçurma gerçekleşmektedir. Ayrıca yapılacak olan bildirim etkili olacağına dair bir kanaat varsa ve bu sorunu çözmenin başka bir yolu yoksa bilgi uçurma gerçekleşir. İlaveten çalışanın ek gelirin olması, psikolojik destek alabileceği birinin olması da bilgi uçurmayı etkileyecektir. Böyle bir karar verildikten sonra karşılığında kurumdan da bir tepki gelmesi muhtemeldir. Bu tepki bu çalışanı görmezden gelme, susturma ya da çalışanın itibarını zedeleme şeklinde olabilir (Near and Miceli, 1985: 1-16).

4. Bilgi Uçurmanın Ahlaki Yönü

Bilgi uçurma eylemi bir etik davranıştır. Ancak organizasyon çalışanın organizasyon içerisinde yanlış uygulamalar olarak algıladığı her konuyu raporlaması ve daha da önemlisi organizasyon dışına ifşa ederek organizasyonu zor duruma düşürmesinin ne kadar etik bir davranış olup olmadığı cephesinden bakmakta yarar bulunmaktadır.

Richard DeGeorge (DeGeorge, 1990)'e göre bilgi uçurma eylemi; organizasyon içerisindeki yasa dışı ve/veya etik dışı davranışın tüm topluma maliyeti çok ciddi ve çok yüksek boyutlarda ise, enformasyon sahibi kişiler bu konudaki kaygılarını organizasyon üst yönetimine bildirmiş iseler, enformasyon sahibi kişiler üst yönetimdeki kişilere konuyu aktarır, onlardan tatmin edici bir ilgi görmemişler ve

çaresiz kalmış iseler, bilgi uçuran, sahip olduğu ikna edici kanıtları mantıklı ve tarafsız olduğuna inandığı bir yetkili ile paylaşmış ve bu kişiye yapılan yanlışları aktarmış ve sahip olduğu kanıtları sunmuş ise ve bilgi uçuran, olayı kamuoyuna sunmak suretiyle mevcut kötü uygulamanın sona ereceğine inanıyor ise meşru kabul edilebilir

Bir organizasyon çalışanının içsel otoritelere başvurmaksın organizasyon içerisindeki yasa-dışı ve/veya etik dışı olayları doğrudan dışsal otoritelere bildirmesinin ne ölçüde doğru olduğu, organizasyon çalışanının bu davranışı kuruma bağlılık/sadakat ile ne derece bağdaştığı ile ilgili Bowie tarafından geliştirilen şu şartlara da değinmek gerekir: (Bowie, 1982: 182)

- Bilgi uçuran, olayı dışarıya ifşa etmeden önce organizasyon üst yönetimine bildirmek için tüm çabayı göstermiş olmalıdır.
- Bilgi uçuran, sahip olduğu ikna edici kanıtları organizasyon içerisinde mantıklı hareket ettiğine inandığı bir üst yönetim mensubu ile paylaşmış olmalıdır.

Ancak organizasyonda çalışanlar yanlış uygulamaları raporlamaları ve açığa çıkarmaları halinde karşılaşabilecekleri ciddiye alınmama, tecrit, yargılama, suçlama, misilleme, işten atılma, dışlanma, psikolojik şiddet, arkadaşlık ilişkilerinin bozulması, sağlığın bozulması, stres vb. riskleri hesap ederler. Bu yüzden organizasyon içerisinde vuku bulan yanlış uygulamaların organizasyon üst yönetimine raporlanması için çalışanların üst yönetime önemli ölçüde güven duymaları gerekir (Aktan, 2006: 8).

Çalışanlar, bir üst yöneticiye ulaşabilmeli ve üst yönetici de yanlış uygulamayı aktaran kişiyi yargılamadan ve suçlamadan dinlemelidir. Daha sonra da gerekli soruşturma sürdürülmeli ve bilgi uçurmanın ismi de gizli tutulmalıdır.

5. Sakarya'daki Muhasebe Çalışanları Üzerine Bir Alan Araştırması

5.1. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Bu çalışma ile etik olmayan davranışların tespit edilerek ve önlenmesinde büyük önemi olan ve ipucu kaynağı olarak ilk sırada yer alan çalışanların, hile algıları ve rapor etme eğilimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla Sakarya ilindeki Kamu ve Özel sektör firmalarında çalışan toplam 80 muhasebe çalışanına anket uygulanmıştır. Çalışmada kullanılan değişkenler, katılımcıların cinsiyetleri, sektörleri, çalışma yılları ve yaş aralıkları olarak belirlenmiştir. Bu değişkenler ile senaryolar aracılığı ile elde edilen hile algıları ve rapor etme eğilimlerine dair veri-

ler yoluyla değişkenler ve veriler arasındaki ilişkiler tespit edilmeye çalışılmış, elde edilen veriler SPSS paket istatistik programı ile analiz edilmiştir.

Çalışmada tüm katılımcılar için tek tip soru formu kullanılmıştır. Ayrıca daha yaygın olarak kullanılması ve katılımcılar açısından cevaplanmasının daha kolay olması dolayısıyla 7'li likert ölçeği yerine 5'li likert ölçeği kullanılmıştır. Katılımcıların senaryodaki davranışa katılıp katılmadıklarını tespit etmeye yönelik soruda likert ölçeği; “1 kesinlikle katılmıyorum, 2 katılmıyorum, 3 ne katılıyorum ne katılmıyorum, 4 katılıyorum, 5 kesinlikle katılıyorum” şeklinde oluşturulmuştur.

Senaryolar şu şekildedir;

Senaryo 1. Tarık orta ölçekli bir üretim firmasında muhasebecidir. Firma faaliyetlerini geliştirmek için yeni yatırımcılar bulma çalışmaları yapmaktadır. Firmanın amacı 20 milyon TL toplamaktır. Tarık'ın patronu Kürşat, firmasının potansiyel yatırımcılara daha çekici görünmesi için yüksek kar göstermek istemektedir. Kürşat, Tarık'ın bu yıla ait bazı büyük danışmanlık giderlerini -uygulamada yasa dışı olmasına rağmen- gelecek yıla ertelemesini ister. Danışmanlık giderlerini gelecek yıla ertelemek işletmenin karını %20 artmış gösterecektir. Tarık işletmenin istediği 20 milyon Türk Liralık finansın işletmenin başarısı için ne kadar önemli olduğunun bilincindedir ve patronunun dediğini yaparak danışmanlık giderlerini gelecek yıla erteler.

Senaryo 2. Serkan küçük ölçekli bir firmada muhasebe bölümünde ödemelerden sorumlu personel olarak çalışmaktadır. Firmanın standart fatura ödeme vadesi 30 gündür. Bazı firmalar Serkan'a hediye adı altında zaman zaman değerli hediyeler göndermektedirler. Serkan hediye aldığı firmaların ödeme vadesini 10 güne çekerek normalden erken ödeme yapmaktadır.

Senaryo 3. Murat orta ölçekli bir firmanın sahibi ve aynı zamanda muhasebecisidir. Firmanın kar marjını yükseltmek için arayış içerisinde olan Murat, firma personelinin maaşlarını asgari ücret üzerinden göstererek sigorta prim yükünü düşürmek istemektedir. Bunun için asgari ücret kadar olan personel maaşını resmi olarak banka aracılığıyla yatırmakta, kalan kısmı ise gayri resmi olarak elden ödemektedir. Böylece kar marjını %20 arttırmaktadır.

5.2. Araştırmanın Bulguları

5.2.1. Katılımcıların Genel Özellikleri

Tablo 1. Katılımcıların Genel Özellikleri İle İlgili Dağılım

		Sayı	Yüzde (%)
Yaş	18-23	7	8,8
	24-28	14	17,5
	29-34	22	27,5
	35-40	13	16,3
	41 ve üzeri	24	30
Cinsiyet	Kadın	30	37,5
	Erkek	50	62,5
Sektör	Kamu	40	50
	Özel	40	50
Çalışma Yılı	2 yıla kadar	9	11,3
	2-4 yıl	12	15
	4-6 yıl	12	15
	6-8 yıl	10	12,5
	8 yıl ve üzeri	37	46,3

Ankete katılan muhasebe çalışanlarının yaş dağılımı incelendiğinde en büyük grubun 41 yaş ve üzeri çalışanlar, ikinci büyük grubun ise 29-34 yaş arasındaki çalışanlardan oluştuğu diğer gruplarının ise birbirine daha yakın oranlarda dağıldığı görülmektedir. Ankete katılım sağlayan çalışanların %62,5'lik kısmı erkek, 37,5'lik kısmı ise bayandır. Ankete katılım sağlayan erkek çalışan sayısı bayan çalışan sayısına göre daha yüksek seviyededir. Anket katılımcılarının kamu ve özel sektörde eşit sayıda çalışana uygulanması hedeflendiğinden 40'ar kişi şeklinde eşit katılımcının katılım sağladığı görülmektedir. Kıdem olarak ise katılımcıların yarıya yakınının %46,3'lük kısmının 8 yıl ve üzeri kıdeme sahip olan çalışanlardan oluştuğu görülür. Bunu sırası ile 6-8 yıl arası deneyimliler ile 2 yıla kadar deneyimli yeni çalışanların izlediği görülür.

5.2.2. Senaryodaki Durumların Etik ve Ahlaki Açından Sorun Teşkil Etmeme Ortalamaları

Tablo 2. Senaryodaki Durumların Etik ve Ahlaki Açından Sorun Teşkil Etmeme Ortalamaları

	Sayı	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma
Senaryo 1 için: Bu davranış etik ve ahlaki açıdan bir sorun teşkil etmemektedir.	80	1,00	5,00	4,0250	1,05513
Senaryo 2 için: Bu davranış etik ve ahlaki açıdan bir sorun teşkil etmemektedir.	80	2,00	5,00	4,4750	0,79516
Senaryo 3 için: Bu davranış etik ve ahlaki açıdan bir sorun teşkil etmemektedir.	80	2,00	5,00	4,4500	0,76141

80 muhasebe çalışanın katılmış olduğu anket sonuçlarına göre; senaryolar için verilen cevaplar arasında uç değerler olan 1 ve 5 değerleri de yer almaktadır. Cevapların ortalaması 4 civarında olup çalışanların çoğunluğu verilen senaryodaki durumların etik ve ahlaki açıdan bir sorun olarak görmektedirler.

5.2.3. Senaryodaki Davranışlarla Karşılaşılması Durumunda Yetkili Kişi veya Kuruma Bildirme Ortalamaları

Tablo 3. Senaryodaki Davranışlarla Karşılaşılması Durumunda Yetkili Kişi veya Kuruma Bildirme Ortalamaları

	Sayı	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma
Senaryo 1 için: Böyle bir durumla karşılaşırdım durumu yetkili kişi veya kuruma bildirdim.	80	1,00	5,00	3,2500	1,18535
Senaryo 2 için: Böyle bir durumla karşılaşırdım durumu yetkili kişi veya kuruma bildirdim.	80	1,00	5,00	3,6625	1,13566
Senaryo 3 için: Böyle bir durumla karşılaşırdım durumu yetkili kişi veya kuruma bildirdim.	80	1,00	5,00	3,6750	1,13377

Senaryodaki durumlar ile karşılaşılması halinde çalışanlar bu durumu yetkili kişi ve kuruma bildirme konusunda genelde kararsız bir tutum sergilemekle birlikte Senaryo 1'den Senaryo 3'e doğru bildirimde bulunma eğiliminin arttığı gözlemlenmiştir. Bu sonuçlara bakarak çalışanlar durumu kendileri açısından sorun olarak görmekte ve böyle bir durum ile karşılaşmaları durumunda senaryo 2 ve 3 için bildirme eğilimindedirler.

5.2.4. Cinsiyete Göre Senaryodaki Durumların Etik ve Ahlaki Açından Sorun Teşkil Etmeme Durumu

Tablo 4. Cinsiyete Göre Senaryodaki Durumların Etik ve Ahlaki Açından Sorun Teşkil Etmeme Durumu

Cinsiyet		Sayı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata Ortalaması
Senaryo 1 için: Bu davranış etik ve ahlaki açıdan bir sorun teşkil etmemektedir.	Kadın	30	4,2000	1,12648	,20567
	Erkek	50	3,9200	1,00691	,14240
Senaryo 2 için: Bu davranış etik ve ahlaki açıdan bir sorun teşkil etmemektedir.	Kadın	30	4,3667	,92786	,16940
	Erkek	50	4,5400	,70595	,09984
Senaryo 3 için: Bu davranış etik ve ahlaki açıdan bir sorun teşkil etmemektedir.	Kadın	30	4,6000	,62146	,11346
	Erkek	50	4,3600	,82709	,11697

Senaryo 1,2 ve 3'teki davranışın etik ve ahlaki açıdan değerlendirilmesinde verilen cevapların kadın ve erkek açısından ortalaması ve standart sapması ve standart hatanın ortalaması tabloda verilmiştir.

Senaryo 1 için; 30 bayan bu davranışı etik ve ahlaki açıdan değerlendirdiklerinde elde edilen ortalama 4,2 standart sapma 1,12648 ve standart hatasının ortalaması 0,20567'dir. 50 bayanın bu davranışı etik ve ahlaki açıdan değerlendirdiklerinde elde edilen ortalama 3,92'dir. Standart sapma 1,0069 ve standart hata ortalaması 0,14240 sonucu ortaya çıkmıştır. $t=1,151$ t testinin $sig=0,253$ olarak alınır. Bu değer 0,05'ten büyük olduğundan cinsiyet açısından senaryo 1'deki durumun etik ve ahlaki açıdan değerlendirilme düzeyleri arasında fark yoktur.

Senaryo 2’deki davranışın etik ve ahlaki açıdan değerlendirilmesinde verilen cevapların kadın ve erkek açısından ortalaması ve standart sapması ve standart hatanın ortalaması yukarıdaki tabloda görülebilmektedir. 30 bayan bu davranışı etik ve ahlaki açıdan değerlendirdiklerinde elde edilen ortalama 4,3667, standart sapma 0,92786 ve standart hatasının ortalaması 0,16940’dır. 50 bayanın bu davranışı etik ve ahlaki açıdan değerlendirdiklerinde elde edilen ortalama 4,542’dir. $t=-0,943$ t testinin $sig=0,348$ olarak alınır. Bu değer 0,05’ten büyük olduğundan cinsiyet açısından senaryo 2’deki durumun etik ve ahlaki açıdan değerlendirilme düzeyleri arasında fark bulunmamaktadır.

Senaryo 3 için; 30 bayan bu davranışı etik ve ahlaki açıdan değerlendirdiklerinde elde edilen ortalama 4,6’dır. 50 bayanın bu davranışı etik ve ahlaki açıdan değerlendirdiklerinde elde edilen ortalama 4,36’dır. $t=1,372$ t testinin $sig=0,174$ olarak alınır. Bu değer 0,05’ten büyük olduğundan cinsiyet açısından senaryo 3’deki durumun etik ve ahlaki açıdan değerlendirilme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

5.2.5. Cinsiyete Göre Senaryodaki Davranışlarla Karşılaşılması Durumunda Yetkili Kişi veya Kuruma Bildirme Durumları

Tablo 5. Cinsiyete Göre Senaryodaki Davranışlarla Karşılaşılması Durumunda Yetkili Kişi veya Kuruma Bildirme Durumları

Cinsiyet		Sayı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata Ortalaması
Senaryo 1 için: Böyle bir durumla karşılaşırdım durumu yetkili kişi veya kuruma bildirirdim.	Kadın	30	3,5000	1,00858	,18414
	Erkek	50	3,1000	1,26572	,17900
Senaryo 2 için: Böyle bir durumla karşılaşırdım durumu yetkili kişi veya kuruma bildirirdim.	Kadın	30	3,5333	1,04166	,19018
	Erkek	50	3,7400	1,19198	,16857
Senaryo 3 için: Böyle bir durumla karşılaşırdım durumu yetkili kişi veya kuruma bildirirdim.	Kadın	30	4,0333	,99943	,18247
	Erkek	50	3,4600	1,16426	,16465

Senaryo 1,2 ve 3’teki davranışın etik ve ahlaki açıdan değerlendirilmesinde verilen cevapların kadın ve erkek açısından ortalaması ve standart sapması ve standart hatanın ortalamasına yukarıdaki tabloda yer verilmiştir.

30 bayanın senaryo 1'deki davranışla karşılaştıklarında yetkili kişi ya da kuruma bildirme ortalamaları 3,5'tir. 50 bayın senaryo 1'deki davranışla karşılaştıklarında yetkili kişi ya da kuruma bildirme ortalamaları 3,1'dir. $t=1,472$ t testinin $sig=0,145$ olarak alınır. Bu değer 0,05'ten büyük olduğundan ankete katılan kişilerin cinsiyetleri açısından senaryo 1'deki durumunla karşılaştıklarında yetkili kişiye ya da kuruma bildirme düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı söylenebilir.

30 bayanın senaryo 2'deki davranışla karşılaştıklarında yetkili kişi ya da kuruma bildirme ortalamaları 3,5333'tür. 50 bayın senaryo 2'deki davranışla karşılaştıklarında yetkili kişi ya da kuruma bildirme ortalamaları 3,74'tür. $t=-0,786$ t testinin $sig=0,434$ olarak alınır. Bu değer 0,05'ten büyük olduğundan ankete katılan kişilerin cinsiyetleri açısından senaryo 2'deki durumunla karşılaştıklarında yetkili kişiye yada kuruma bildirme düzeyleri arasında fark bulunmamaktadır.

30 bayanın senaryo 3'teki davranışla karşılaştıklarında yetkili kişi ya da kuruma bildirme ortalamaları 4,0333'tür. 50 bayın senaryo 3'deki davranışla karşılaştıklarında yetkili kişi yada kuruma bildirme ortalamaları 3,46'dır. $t=2,245$ t testinin $sig=0,028$ olarak alınır. Bu değer 0,05'ten küçük olduğundan ankete katılan kişilerin cinsiyetleri baz alınarak senaryo 3'deki durumunla karşılaştıklarında yetkili kişiye ya da kuruma bildirme düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık vardır. Bu durum senaryo 3 için diğer senaryolardan farklı olarak cinsiyet açısından farklılık teşkil ettiği görülür. Bayan muhasebe çalışanı katılımcılar senaryo 3'teki durum ile karşılaştıklarında bunu yetkili kişi ya da kuruma bildirme eğilimindedirler.

5.2.6. Yaş Gruplarına Göre Senaryodaki Durumların Etik ve Ahlaki Açından Sorun Teşkil Etmeme Durumu

Tablo 6. Yaş Gruplarına Göre Senaryodaki Durumların Etik ve Ahlaki Açından Sorun Teşkil Etmeme Durumu- Anova Testi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Testi	İşaret Testi
1.Senaryo					
Gruplar Arası	4,450	4	1,113	,999	,413
Grup İçi	83,500	75	1,113		
Toplam	87,950	79			
2. Senaryo					
Gruplar Arası	5,586	4	1,396	2,361	,061
Grup İçi	44,364	75	,592		
Toplam	49,950	79			
3. Senaryo					
Gruplar Arası	,561	4	,140	,232	,919
Grup İçi	45,239	75	,603		
Toplam	45,800	79			

Anova tablosuna bakarak Senaryo 1 için gruplara arası kareler toplamının 4,45 gruplar içi kareler toplamının 83,5 genel kareler toplamının 87,950, gruplara arası kareler ortalamasının 1,113 gruplar içi kareler ortalamasının ise 1,113 olduğu görülmektedir. F değeri 0,999'dur. sig=0,413 >0,05 olduğundan, yaş grupları açısından bakıldığında senaryo 1'deki davranışı etik ve ahlaki açıdan değerlendirme düzeyleri arasında fark görünmemektedir.

Senaryo 2 için F değeri 2,361'dir. sig=0,061 >0,05 olduğundan kabul edilir. Yaş grupları açısından bakıldığında senaryo 2'deki davranışı etik ve ahlaki açıdan değerlendirme düzeyleri arasında fark yoktur denmesi gerekirdi ama parametrik test için yeter koşul sağlanmadığından bu analiz sonucu kullanılamaz. O yüzden yapılan Kruskal Wallis test istatistik sonucu 7,051'dir. Sig=0,133>0,05 olduğundan yaş grupları açısından bakıldığında senaryo 2'deki davranışı etik ve ahlaki açıdan değerlendirme düzeyleri arasında fark bulunmamaktadır.

Senaryo 3 için seF değeri 0,232'dir. sig=0,919 >0,05 olduğundan, yaş grupları açısından bakıldığında senaryo 3'deki davranışı etik ve ahlaki açıdan değerlendirme düzeyleri arasında fark yoktur.

5.2.7. Yaş Gruplarına Göre Senaryodaki Davranışlarla Karşılaşılması Durumunda Yetkili Kişi veya Kuruma Bildirme Durumları

Tablo 7. Yaş Gruplarına Göre Senaryodaki Davranışla Karşılaşılması Durumunda Yetkili Kişi veya Kuruma Bildirme Durumları - Anova Testi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Testi	İşaret Testi
1.Senaryo					
Gruplar Arası	1,321	4	,330	,226	,923
Grup İçi	109,679	75	1,462		
Toplam	111,000	79			
2. Senaryo					
Gruplar Arası	4,027	4	1,007	,772	,547
Grup İçi	97,860	75	1,305		
Toplam	101,887	79			
3. Senaryo					
Gruplar Arası	2,689	4	,672	,510	,729
Grup İçi	98,861	75	1,318		
Toplam	101,550	79			

Senaryo 1 için F değeri 0,226'dır. sig=0,923 >0,05 olduğundan yaş grupları açısından bakıldığında senaryo 1'deki davranışla karşılaşıldığında durumu yetkili kişi ya da kuruma bildirme düzeyleri arasında istatistiksel açıdan fark yoktur.

Senaryo 2 için F değeri 0,772'dir. sig=0,547 >0,05 olduğundan yaş grupları açısından bakıldığında senaryo 2'deki davranışla karşılaşıldığında durumu yetkili kişi ya da kuruma bildirme düzeyleri arasında istatistiksel açıdan fark bulunmamaktadır.

Senaryo 3 için F değeri ise 0,510'dır. sig=0,729 >0,05 olduğundan yaş grupları açısından bakıldığında senaryo 3'deki davranışla karşılaşıldığında durumu yetkili kişi ya da kuruma bildirme düzeyleri arasında istatistiksel açıdan fark yoktur.

5.2.8. Sektöre Göre Senaryodaki Durumların Etik ve Ahlaki Açından Sorun Teşkil Etmeme Durumu

Tablo 8. Sektöre Göre Senaryodaki Durumların Etik ve Ahlaki Açından Sorun Teşkil Etmeme Durumu

Sektörler		Sayı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata Ortalaması
Senaryo 1 için: Bu davranış etik ve ahlaki açıdan bir sorun teşkil etmemektedir.	Kamu	40	4,0750	,97106	,15354
	Özel	40	3,9750	1,14326	,18077
Senaryo 2 için: Bu davranış etik ve ahlaki açıdan bir sorun teşkil etmemektedir.	Kamu	40	4,3250	,85896	,13581
	Özel	40	4,6250	,70484	,11144
Senaryo 3 için: Bu davranış etik ve ahlaki açıdan bir sorun teşkil etmemektedir.	Kamu	40	4,4250	,71208	,11259
	Özel	40	4,4750	,81610	,12904

Tablodaki veriler incelendiğinde ankete katılım sağlayan kamu ve özel sektör muhasebe çalışanlarının durumu bir kendileri açısından bir problem olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Problem olarak görmeme düzeyi senaryo 1’den senaryo 3’e doğru artmaktadır. Her 3 senaryo açısından sektörler arasında belirgin bir fark olmadığı ve birbirine yakın sonuçların çıktığı görülmektedir.

Senaryo 1 için; 40 kamu çalışanının bu davranışı etik ve ahlaki açıdan değerlendirdiklerinde elde edilen ortalama 4,075 standart sapma 0,971 ve standart hatasının ortalama 0,153’tür. 40 özel sektör çalışanının bu davranışı etik ve ahlaki açıdan değerlendirdiklerinde elde edilen ortalama 3,975’tir. Standart sapma 1,143 ve standart hata ortalaması 0,180 sonucu ortaya çıkmıştır. $t=0,422$ t testinin $sig=0,674$ olarak alınır. Bu değer 0,05’ten büyük olduğundan sektör açısından senaryo 1’deki durumun etik ve ahlaki açıdan değerlendirilme düzeyleri arasında fark olmadığı söylenebilir.

Senaryo 2 için; 40 kamu çalışanının bu davranışı etik ve ahlaki açıdan değerlendirdiklerinde elde edilen ortalama 4,325 standart sapma 0,858 ve standart hatasının ortalama 0,135’tir. 40 özel sektör çalışanının bu davranışı etik ve ahlaki açıdan değerlendirdiklerinde elde edilen ortalama 4,625, standart sapma 0,704 ve standart hata ortalaması 0,111’dir. $t=-1,708$ t testinin $sig=0,227$ olarak alınır. Bu değer

0,05'ten büyük olduğundan sektör açısından senaryo 2'deki durumun etik ve ahlaki açıdan değerlendirilme düzeyleri arasında fark yoktur.

Senaryo 3 için; 40 kamu çalışanın bu davranışı etik ve ahlaki açıdan değerlendirdiklerinde elde edilen ortalama 4,425 standart sapma 0,712 ve standart hatasının ortalama 0,112'dir. 40 özel sektör çalışanın bu davranışı etik ve ahlaki açıdan değerlendirdiklerinde elde edilen ortalama 4,475, standart sapma 0,816 ve standart hata ortalaması 0,129'dur. $t=-0,292$ t testinin $sig=0,771$ olarak alınır. Bu değer 0,05'ten büyük olduğundan sektör açısından senaryo 3'deki durumun etik ve ahlaki açıdan değerlendirilme düzeyleri arasında fark bulunmamaktadır.

5.2.9. Sektöre Göre Senaryodaki Davranışlarla Karşılaşılması Durumunda Yetkili Kişi veya Kuruma Bildirme Durumları

Tablo 9. Sektörlere Göre Senaryodaki Davranışlarla Karşılaşılması Durumunda Yetkili Kişi veya Kuruma Bildirme Durumları

Sektörler		Sayı	Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata Ortalaması
Senaryo 1 için: Böyle bir durumla karşılaşıyordum durumu yetkili kişi veya kuruma bildirdim.	Kamu	40	3,0250	1,18727	,18772
	Özel	40	3,4750	1,15442	,18253
Senaryo 2 için: Böyle bir durumla karşılaşıyordum durumu yetkili kişi veya kuruma bildirdim.	Kamu	40	3,3500	1,14466	,18099
	Özel	40	3,9750	1,04973	,16598
Senaryo 3 için: Böyle bir durumla karşılaşıyordum durumu yetkili kişi veya kuruma bildirdim.	Kamu	40	3,7000	1,18105	,18674
	Özel	40	3,6500	1,09895	,17376

Hem kamu hem de özel sektör muhasebe birimlerinde 40'ar kişilik katılımcı ile gerçekleştirilen anket verilerine bakıldığında sektörler arasında bildirim durumları açısından senaryolar arasında sadece senaryo 2 için belirgin bir farklılık olduğu görülür. Diğer iki senaryo için verilen cevaplarda belirgin bir fark görülmemektedir. Özellikle senaryo 2 ve 3 için yetkili kişi ya da kuruma bildirme düzeyi daha yüksek seviyelerdedir.

40 kamu çalışanın senaryo 1'deki davranışla karşılaştıklarında yetkili kişi yada kuruma bildirme ortalamaları 3,025, standart sapması 1,187, standart hatası 0,187'dir. 40 özel sektör çalışanın ise senaryo 1'deki davranışla karşılaşmaları durumunda yetkili kişi yada kuruma bildirme ortalamaları 3,475, standart sapması 1,154, standart hatası 0,182 olduğu görülür. $t=-1,719$ t testinin sig=0,090 olarak alınır. Bu değer 0,05'ten büyük olduğundan ankete katılan kişilerin sektör düzeyleri açısından senaryo 1'deki durumunla karşılaştıklarında yetkili kişiye ya da kuruma bildirme düzeyleri arasında fark yoktur. Hangi sektörde çalışıyor olur ise olsun yetkili merciye bildirme eğilimleri açısından bir fark bulunmamıştır.

40 kamu çalışanın senaryo 2'deki davranışla karşılaştıklarında yetkili kişi ya da kuruma bildirme ortalamaları 3,350, standart sapması 1,144, standart hatası 0,180'dir. 40 özel sektör çalışanın ise senaryo 2'deki davranışla karşılaşmaları durumunda yetkili kişi yada kuruma bildirme ortalamasına bakıldığında 3,975, standart sapması 1,049, standart hatası 0,165 olduğu görülür. $t=-2,545$ t testinin sig=0,013 olarak alınır. Bu değer 0,05'ten küçük olduğundan ankete katılan kişilerin sektör açısından senaryo 2'deki durumunla karşılaştıklarında yetkili kişiye ya da kuruma bildirme düzeyleri arasında farklılık olduğu görülür. Özel sektör bildirim ortalaması 3,97 olup bu durum iki sektör arasında bu bildirim durumunda belirgin bir farklılık olduğunu gösterir. Buna göre özel sektör çalışanları bu durumu yetkili kişi ya da kuruma bildirme konusunda daha eğilimli görünmektedirler.

40 kamu çalışanın senaryo 3'teki davranışla karşılaştıklarında yetkili kişi yada kuruma bildirme ortalamaları 3,7, standart sapması 1,181, standart hatası 0,186'dir. 40 özel sektör çalışanın ise senaryo 3'teki davranışla karşılaşmaları durumunda yetkili kişi yada kuruma bildirme ortalamasına bakıldığında 3,65, standart sapması 1,098, standart hatası 0,173 olduğu görülür. $t=0,196$ t testinin sig=0,845 olarak alınır. Bu değer 0,05'ten büyük olduğundan ankete katılan kişilerin sektör düzeyleri açısından senaryo 3'deki durumunla karşılaştıklarında yetkili kişiye ya da kuruma bildirme düzeyleri arasında istatistiksel açıdan fark bulunmamaktadır.

6. Sonuç

Son yıllarda üzerinde tartışılan önemli konulardan biri olan bilgi uçurma tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de akademik literatürde araştırılmaya başlanmıştır. Türkiye'de en fazla suistimale açık meslek alanlarından biri olarak karşımıza çıkan muhasebe çalışanlarının mesleki hile ile ilgili algılarını ve uygun olmayan davranışları bildirme eğilimlerini belirlemeyi amaçlamış olan bu çalışmanın sonuçlarına baktığımızda; çalışanların çoğunluğunun verilen senaryodaki durumları etik ve ahlaki açıdan bir sorun olarak gördükleri tespit edilmiştir. Ancak senaryodaki du-

rumlar ile karşılaşılması halinde çalışanların bu durumu yetkili kişi ve kuruma bildirme konusunda genelde kararsız bir tutum sergilediği görülmüştür.

Cinsiyet, yaş ve sektör açısından her 3 senaryo için katılımcıların değerlendirmeleri incelendiğinde sınırlı bazı noktalarda farklılıkların varlığı tespit edilmiştir. Genel olarak bakıldığında muhasebe çalışanları 1. senaryoyu etik bulurken, 2. ve 3. senaryoları ise etik bulunmamıştır. Etik karşılanma seviyesi 1. Senaryodan 3. Senaryoya doğru düşüş göstermiştir.

Araştırmanın sonucunda; hangi cinsiyetten olur ise olsun insanların verilen senaryoları etik açıdan aynı şekilde değerlendirdikleri görülmüştür. Bu durumda cinsiyetin bir olayın etik olarak değerlendirilip değerlendirilmemesinde bir etkisi bulunmadığı ortaya çıkmıştır. Cinsiyetin etik olmayan davranışın bildirilmesi üzerindeki etkisi incelendiğinde ise 2. Senaryo üzerinde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu durumda cinsiyetin etik dışı davranışı bildirme üzerine bazı durumlarda etkili olabileceği söylenebilmektedir. Bayan çalışanların benzer bir durum ile karşılaştıkları takdirde bu durumu erkek çalışanlardan farklı olarak yetkili kişi ya da kuruma bildireceklerini söylemek mümkündür.

Yaşın bir durumun ahlaki ya da etik olup olmadığı üzerinde bir etkisi görülmemiştir. Muhasebe çalışanları hangi yaş grubundan olur ise olsunlar olayın etik olup olmama durumunu benzer olarak nitelendirmişlerdir. Yaşın bildirim üzerine de bir etkisinin olmadığı görülmüştür.

Hangi sektörden olur ise olsun muhasebe çalışanları aynı olayı üzerine benzer bir değerlendirme yapmışlardır. Bildirim konusunda ise sadece 2. Senaryo için farklı bir tutum sergilemişlerdir. Bu durumda faaliyet gösterilen sektöre göre etik dışı davranışı bildirme üzerine bazı durumlarda farklılıklar olabileceğini söylemek mümkündür. Özel sektör çalışanları böyle bir durum ile karşılaştıklarında kamu sektörü çalışanlarından farklı olarak durumu yetkili kişi ya da kuruma bildirme eğiliminde oldukları tespit edilmiştir.

Bilgi uçuranlar, maalesef çoğu zaman organizasyonlarda muhtelif şekillerde suçlamalara (hain, gammadaz, ispiyoncu, problem çıkarıcı vs.) maruz kalmakta ve çeşitli risklerle (işten atılma, dışlanma, psikolojik şiddet, aşağılanma, misilleme vs.) karşı karşıya bulunmaktadır. Oysa organizasyonda yaşanan yanlış davranış ve eylemlere karşı sessiz kalmak yerine, bunun ortadan kaldırılması için mücadele etmek yüksek bir kişisel sorumluluk ahlakının gereğidir.

Bu yüzden üst yönetim, bilgi uçurunun bir kişisel erdem davranışı olduğuna samimiyetle inanmalı ve tüm çalışanları organizasyonda yasa-dışı ve etik-dışı davranış ve eylemlere karşı mücadele etmelidir. Çalışanlar organizasyonda yaşanan yasa-dışı ve etik-dışı davranış ve eylemleri yasal otoritelere ya da medyaya çeşitli kitle iletişim araçları ile duyurmaktan çekinmemelidir. Bayan çalışanların ahlaki olmayan durumları bildirme konusunda daha hassas oldukları söylenebileceğinden muhasebe departmanlarında özellikle mali açıdan kritik ve kontrolü zor olan noktalarda bayan çalışanların çalıştırılmasının şirket açısından bir kontrol mekanizması oluşturabilir. Özel sektör çalışanlarının ahlaki olmayan durumları bildirme eğilimleri daha yüksek olduğu görülmektedir. Özel ve kamu sektör arasındaki temel fark olan çalışanlar arasındaki rekabete dayandığı varsayımından hareketle kamu kurumlarında da daha etkin kontrol açısından bir performans değerlendirme sisteminin var olması durumunda bunun da denetime katkı sağlayacağı göz önünde bulundurulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aktan, C.C., “Organizasyonlarda Yanlış Uygulamalara Karşı Bir Sivil Erdem, Ahlaki Tepki ve Vicdani Ret Davranışı: Whistleblowing”, *Mercek Dergisi*, Ekim-2006.
- Baird, J. E. & Zelin, R. C., “Understanding Employee Perceptions of Fraudulent Activities and Their Propensity to Report Those Activities Using Anonymous Tip Lines: The Influence of Fraud Type, Perpetrator Gender, and Observer’ De. *Southern Business Review*, 33 (1), 2008.
- Bateman T. S, ve Organ D.W., ‘Job Satisfaction and the Good Soldier : The Relationship Between Affect and Employee ‘citizenship’”, *Academy of Management Journal*, 26, 1983.
- Bowie, N., "Blowing the Whistle and Other `Why be Moral Questions?'" , *Business Ethics*, Prentice Hall, Englewood Cliffs NJ. 1982.
- Curtis, M. B., ‘Are Audit-related Ethical Decisions Dependent upon Mood?’ *Journal of Business Ethics*, 68(2, October): 2006.
- DeGeorge, R. T., *Business Ethics*, 3rd ed. New York: Macmillan Publishing, 1990.
- Gill, S., ‘Is gender inclusivity an answer to ethical issues in business?’ An Indian stance. *Gender in Management: an International Journal*, 25 (1), 2010.
- Graham, J. W., ‘Principled Organizational Dissent: A Theoretical Essay’, in B. M. Staw and L. L. Cummings (eds.), *Research in Organizational Behavior*, Vol. 8 (JAI Press, Greenwich, CT), 1986.
- Isen, Alice M. ve Levin, Paula F. ‘Effect of feeling good on helping’, *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol 21(3), March 1972.

Keenan, J. P., First-level Managers and Whistleblowing: An Exploratory Study of Individual and Organizational Variables. Working paper, School of Business – Management Institute, University of Wisconsin-Madison, 1990.

Meng Tan Pei ve Ong Seng Fook, Comparative analysis of whistleblower protection legislations in England, USA and Malaysia, *African Journal of Business Management* Vol. 5(27), 2011.

Motowildo, S, ‘Does Job Satisfaction Lead to Consideration and Personal Sensitivity?’, *Academy of Management Journal* 27, 1984.

Miceli, M. P. J. B. Dozier ve J. P. Near, Personal and Situational Determinants of Whistleblowing. Paper presented at the Meeting of the Academy of Management, 1987.

Miceli, M. P., & Near, J. P, ‘Individual and situational correlates of whistleblowing. *Personnel Psychology*, 41, 1988.

Morrow, P. C. ve J. C. McElroy, ‘Work Commitment and Job Satisfaction over Three Career Stages’, *Journal of Vocational Behavior* 30, 1987.

Nadler J. ve Shulman M., ‘Whistleblowing i the Public Sector’, Santa Clara University (Markkula Canter, For Applied Ethics), 2001.

Near Janet P., Michael T. Rehg, James R . Van Scotter, ve M. P. Miceli, Does type of Wrongdoing Affect the Whistle-Blowing Process? *Business Ethics Quarterly*, Volume 14, Issue 2, 2004.

Near J. P. ve M.P. Miceli,, Organizational Dissidence: The Case of Whistle-Blowing, *Journal of Business Ethics* 4, 1985.

Near J. P. ve M. P. Miceli,, ‘The Relationships among Beliefs, Organizational Position, and Whistle-blowing Status: A Discriminant Analysis’, *Academy of Management Journal* 27, 1984.

Near J. P. ve M. P. Miceli., *Blowing the Whistle: The Organizational & Legal Implications for Companies and Employees* (Lexington Book, New York), 1992.

Randi L. Sims ve John P. Keenan, “Predictors of External Whistleblowing: Organizational and Intrapersonal Variables”, *Journal of Business Ethics* 17, 1998.

Stewart, L. P., ‘Whistleblowing: Implications for Organizational Communication’, in S. D. Ferguson and S. Ferguson (eds.), *Organizational Communication* (Transaction Publishers, New Brunswick), 1990.

Tsahuridui Eva E. ve Walker, Elizabeth, ‘Idealism, Gender and Business Decisions’ *Journal of the Australian and New Zealand Academy of Management*. 7; 1, 2001.

GLOBAL COMPETITIVENESS STRUCTURE OF TURKISH ECONOMY

Yavuz TURGUTER*

ÖZET

Dünya ekonomisinde küresel rekabet koşulları gittikçe keskinleşmekte ve daha karmaşık bir yapıya dönüşmektedir. Yüksek rekabet koşulları altında, Türkiye ekonomisinin de yakın rakiplerine göre rekabet gücünü artırması gerekmektedir. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı, Dünya Ekonomik Forumu Küresel Rekabet Gücü Raporunu dikkate alarak Türkiye Ekonomisinin rekabet gücü yapısını analiz etmektir. Çalışmanın temel sonucu, Türkiye ekonomisinin başta ihracat kapasitesi, kurumsal kalite ve etkinliği, emek piyasası etkinliği, ulusal tasarruflar, eğitim kalitesi ve inovasyon kapasitesi alanları olmak üzere rekabet gücü yapısını yükseltmek zorunda olduğu biçimindedir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Ekonomisi

ABSTRACT

Global competition conditions are sharpening and turning into more complex structure in the world economy. Under the highly competitive conditions, Turkish economy needs to increase her competitiveness against the closest competitors. In this context, main aim of this study is to investigate the competitiveness structure of Turkish economy by considering The Global Competitiveness Report of World Economic Forum. Main result of the study is that Turkish economy has to increase her competitiveness structure especially in the fields of export capacity, the institutional quality and efficiency, labor market efficiency, national savings, educational quality, innovation capacity.

Keywords: The Turkish Economy, Determinants of Global Competitiveness, Economic Growth

*Lecturer, PhD, Marmara University, Faculty of Economics, Department of Economics, yturgu-
ter@marmara.edu.tr

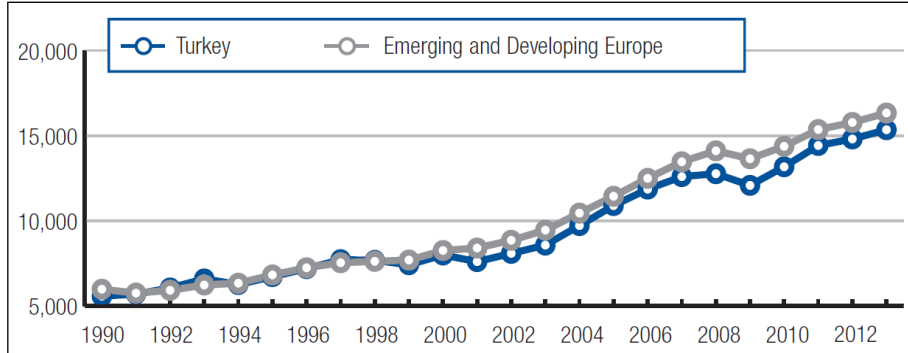
1. INTRODUCTION

Turkish economy has a strong economic growth potential with dynamic economic agents under the political and economic stability conditions. However, some structural economic problems of the economy such as foreign dependency in energy, technology and finance affect economic growth and competitiveness of the country negatively. On the other hand, increasing global competition conditions in the world economy, Turkish economy have to increase her competitiveness against the closest competitors. In this framework, main aim of this study is to investigate the competitiveness structure of Turkish economy by considering The Global Competitiveness Report of World Economic Forum. Main result of the study is that Turkish economy have to increase her competitiveness structure especially in the fields of export capacity, the institutional quality and efficiency, labor market efficiency, national savings, educational quality, innovation capacity.

2. ECONOMIC DEVELOPMENT DYNAMICS OF TURKISH ECONOMY

Turkish economy has important economic development dynamics especially since early 2000s. Political and economic stability has an important contribution on the economic growth dynamics. Figure 1 shows Turkey GDP Indicator which is increasing strongly since 2002 except 2008-2010 global economic crisis era.

Figure 1. Turkey GDP Indicator (PPP) per capita (int'l \$), 1990–2013

Source: World Economic Forum, The Global Competitiveness Report 2014–2015, Klaus Schwab (Edt). WEF, 2014

Table 1 shows macroeconomic indicators and projections of Turkish economy. GDP is growing between 2-4 percent. On the other hand gross fixed capital formation is very volatile since 2012. Current account deficit is between 6-8 percent of GDP. Unemployment rate is between 9-10 percent.

Table 1. Macroeconomic Indicators and Projections

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	Current prices TRY billion	Percentage changes, volume (1998 prices)				
GDP	1 098.8	8.8	2.1	4.0	3.3	4.0
Private consumption	787.8	7.7	-0.5	4.6	2.8	4.2
Government consumption	157.5	4.7	6.1	5.9	6.6	3.6
Gross fixed capital formation	207.8	18.0	-2.7	4.3	-1.2	5.7
Final domestic demand	1 153.1	9.1	-0.1	4.8	2.5	4.6
Stockbuilding ¹	6.7	-0.1	-1.4	1.4	-1.3	-0.1
Total domestic demand	1 159.8	8.9	-1.4	6.1	1.2	4.5
Exports of goods and services	233.0	7.9	16.3	0.1	9.6	6.4
Imports of goods and services	294.0	10.7	-0.4	8.5	0.7	7.7
Net exports ¹	-61.0	-1.2	4.0	-2.6	2.2	-0.8
Other indicators						
GDP deflator		8.6	6.9	5.9	8.5	6.6
Consumer price index (CPI)		6.5	8.9	7.5	8.0	6.5
Core CPI		6.8	8.1	6.6	8.1	5.9
Employment		6.6	2.9	2.8	1.8	2.4
Unemployment rate ²		9.6	9.0	9.5	9.8	9.6
Current account balance ³		-9.6	-6.1	-7.9	-6.4	-6.6

1. Contributions to changes in real GDP (percentage of real GDP in previous year).
2. As a percentage of labour force. 3. As a percentage of GDP. Includes volatile gold sales and purchases.

Source: OECD (2014). OECD Economic Surveys TURKEY, OECD

Table 2 shows growth accounting of Turkish economy since 1970s. GDP growth rate is 5.2% in the period 2002-2011. Contribution of capital is 27.7%, contribution of labour is 27.3% and contribution of total factor productivity growth (AS=TFPG) is 45% in the period 2002-2011.

Table 2. Growth Accounting of Turkish Economy

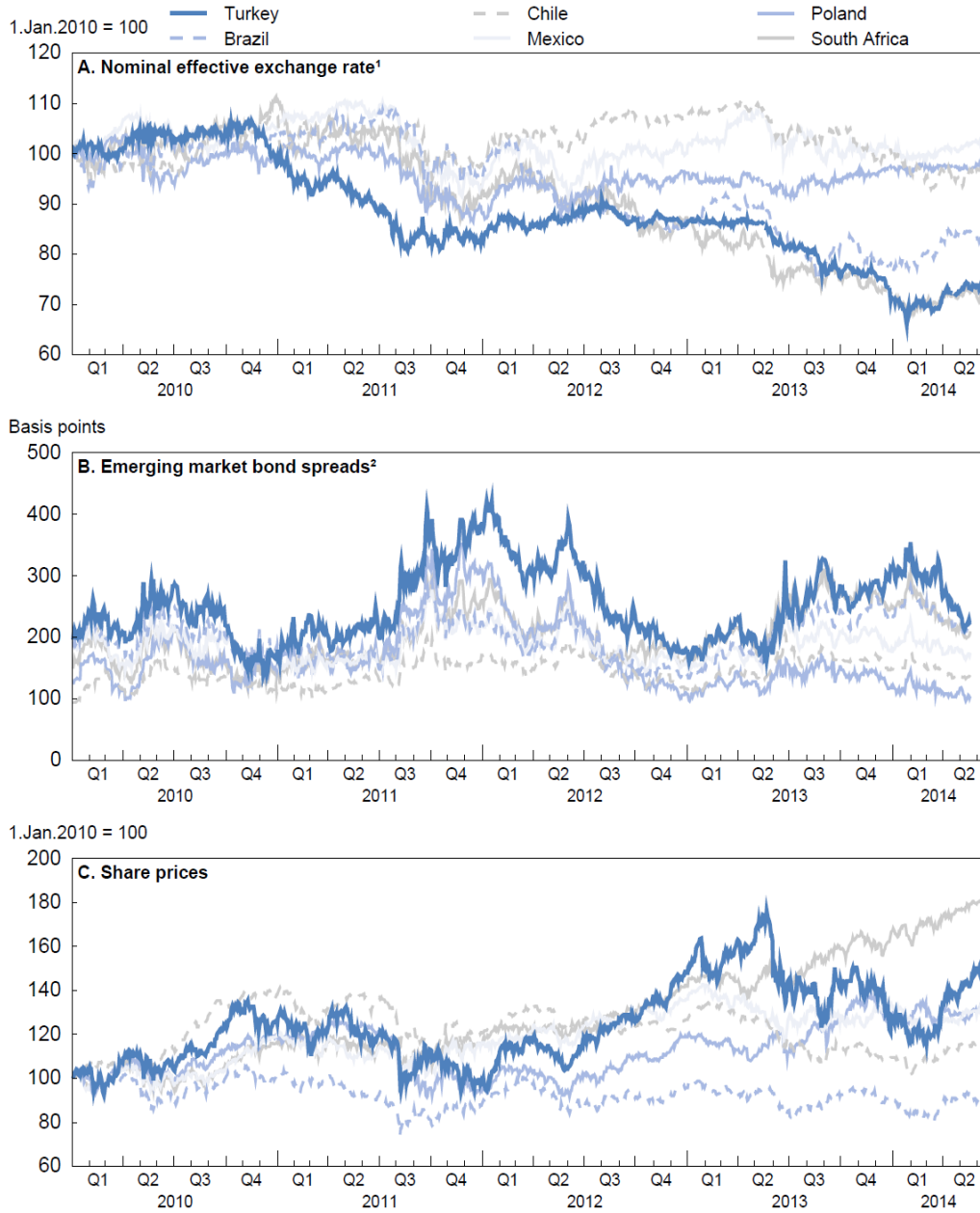
	Y	K	Ku	L	Lh	H	AS	Ash	Asuh	AHJ
Growth rate (%)										
1971-1979	4.7	7.9		1.9	1.3		0.9	1.3		
1980-1989	3.9	4.6	7.1	1.6	1.1		1.4	1.7		
1990-2001	3.2	5.2	5.0	1.4	1.7	2.2	0.6	0.4	0.5	0.1
2002-2011	5.2	4.5	5.1	2.1	1.8	2.9	2.3	2.6	2.4	1.8
2002-2006	7.0	3.9	6.5	0.9	0.9	2.1	5.1	5.1	4.3	4.3
2007-2011	3.4	5.1	3.6	3.3	2.6	3.8	-0.4	0.0	0.5	-0.8
Contribution (%)										
1971-1979		53.9		27.8	18.2		18.3	27.9		
1980-1989		37.8	57.9	26.9	18.2		35.3	44.0		
1990-2001		51.3	49.1	29.0	35.8	45.6	19.7	12.8	15.0	3.1
2002-2011		27.7	31.5	27.3	22.9	38.4	45.0	49.4	45.6	33.9
2002-2006		17.9	30.2	8.5	8.7	20.3	73.7	73.5	61.1	61.9
2007-2011		47.5	34.1	65.5	51.7	75.2	-13.0	0.9	14.3	-22.6

*CKR approach is used for growth accounting. This approach yields $\alpha=32.14\%$, $\delta=2.32\%$ for considered period. **Y** is used for GDP, **K** for capital, **L** for number of employees, **H** for schooling adjusted labor. **Ku** denotes capacity-adjusted capital, **Lh** denotes total hours worked in the economy. Similarly, **AS** is total factor productivity growth (TFPG) using number of employees, **Ash** is TFPG using total hours worked, **ASuh** is TFPG using total hours worked and capacity-adjusted capital, **AHJ** is TFPG using schooling adjusted labor.*

Source: Atiyas Izak, Bakis Ozan, "Aggregate and Sectoral TFP Growth in Turkey: A Growth Accounting Exercise" TÜSIAD – Sabancı Üniversitesi Rekabet Forumu, Working Paper No. 2013-1

Figure 2 shows the effects of global economic crisis on the financial indicators of Turkey, after the global economic crisis, economic indicators returns pre-crisis values.

Figure 2. The Effects of Global Economic Crisis on the Financial Indicators of Turkey

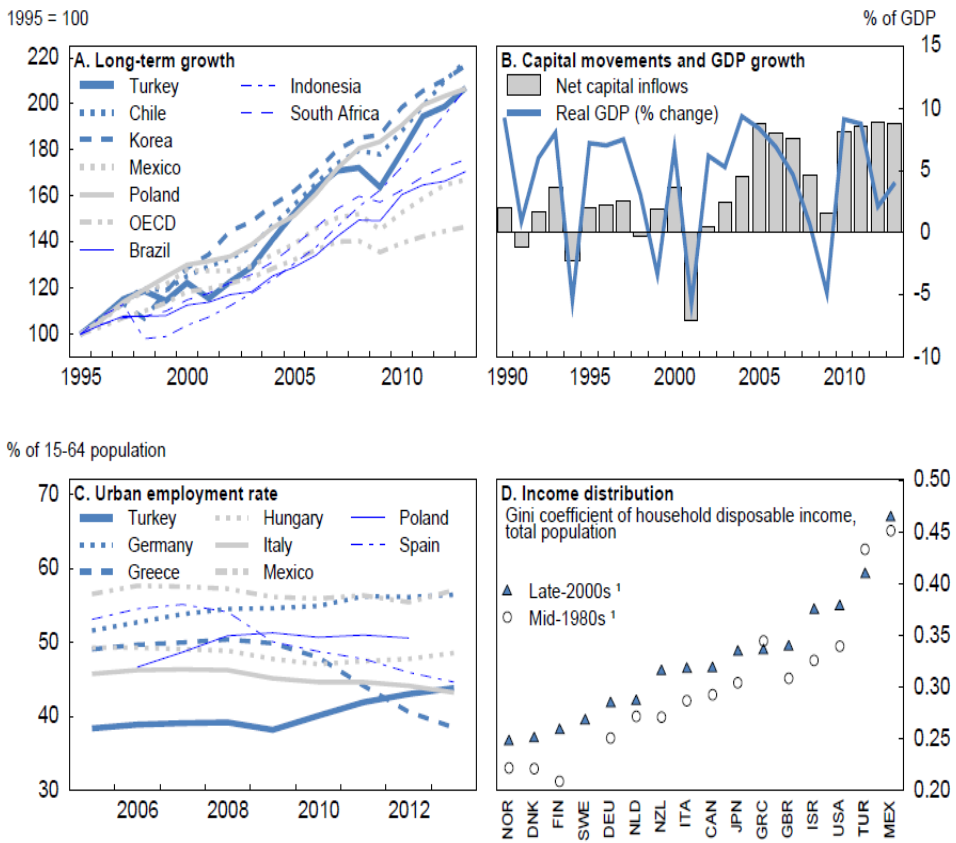
1. An increase in the nominal effective exchange rate (NEER) implies its appreciation.

2. JPM EMBI global diversified stripped spreads, showing the yield gap in basis points between a JPMorgan emerging market bond index (EMBI), stripping out any credit enhancements such as principal and/or interest collateral, and US Treasuries.

Source: OECD (2014). OECD Economic Surveys TURKEY, OECD

Figure 3 shows Turkish economic growth, economics growth furthers social inclusion but remains volatile after 1995.

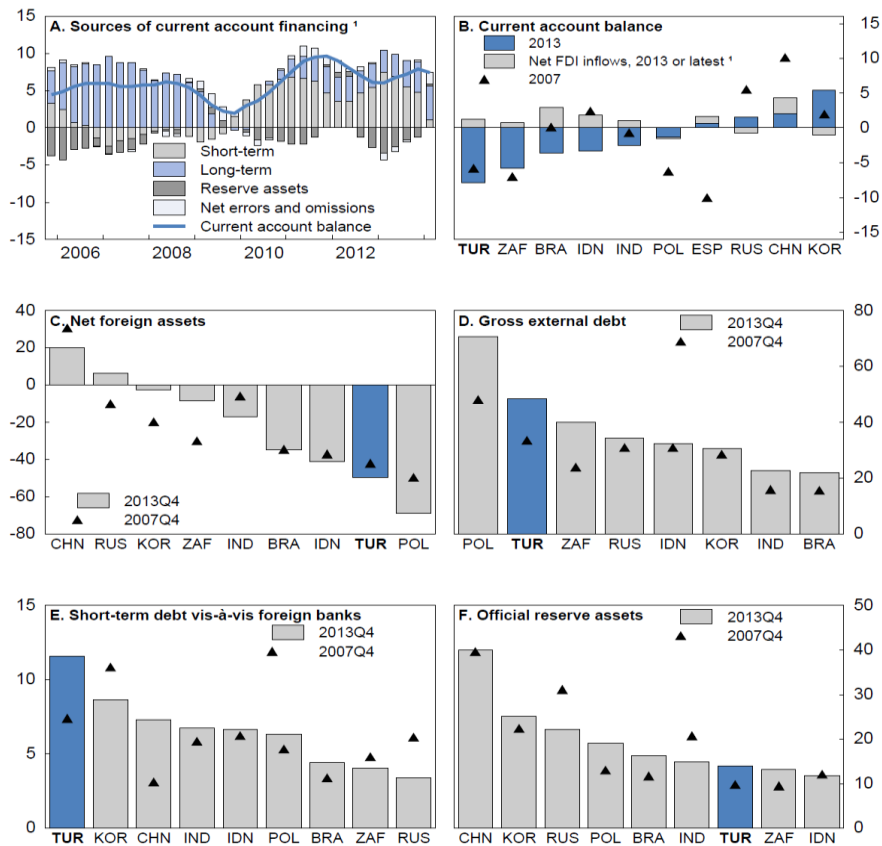
Figure 3. Growth Furthers Social Inclusion but Remains Volatile

Source: OECD (2014). OECD Economic Surveys TURKEY, OECD

Figure 4 shows that for Turkish economy, external vulnerabilities are high and have increased since the global financial crisis in per cent of GDP. Current account balance also vulnerable because of high foreign dependency in energy and technology.

Figure 4. External vulnerabilities are high and have increased since the global financial crisis in per cent of GDP

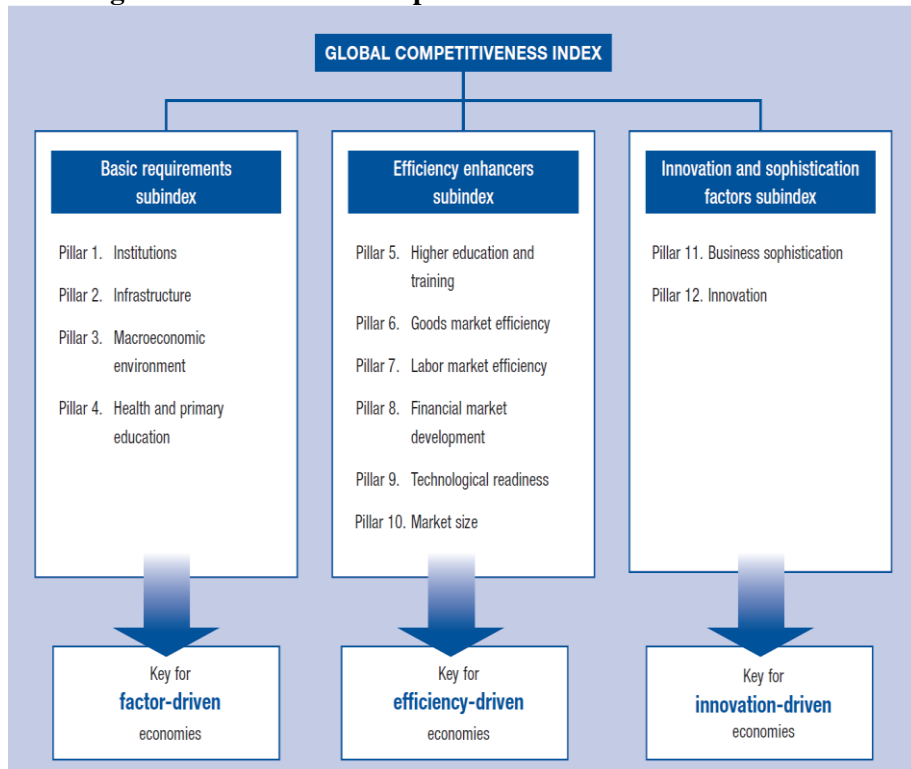
(1) Rolling 4-quarter sum as percentage of moving average GDP. Short-term inflows refer to the sum of portfolio investment and short-term other investment net inflows. Long-term inflows refer to the sum of FDI, bond issues and long-term other investment net inflows.

Source: OECD (2014). OECD Economic Surveys TURKEY, OECD

3. MEASURING OF GLOBAL COMPETITIVENESS AND DETERMINANTS OF GLOBAL COMPETITIVENESS OF THE TURKISH ECONOMY

World Economic Forum (2014) defined competitiveness “as the set of institutions, policies, and factors that determine the level of productivity of a country. The level of productivity, in turn, sets the level of prosperity that can be reached by an economy. The productivity level also determines the rates of return obtained by investments in an economy, which in turn are the fundamental drivers of its growth rates. In other words, a more competitive economy is one that is likely to grow faster over time”. Figure 5 shows the global competitiveness index framework consisting of basic requirements, efficiency enhancers and innovation and sophistication factors.

Figure 5. The Global Competitiveness Index Framework

Source: World Economic Forum, the Global Competitiveness Report 2014–2015, Klaus Schwab (Edt). WEF, 2014

Table 3 shows subindex weights and income thresholds for stages of development, Stage 1 means lower than 2000 US \$ per capita, Stage 2 means between 3000 – 8999 US \$ per capita, Stage 3 means upper than 17000 US \$ per capita.

Table 3. Subindex Weights and Income Thresholds for Stages of Development

	STAGE OF DEVELOPMENT				
	Stage 1: Factor-driven	Transition from stage 1 to stage 2	Stage 2: Efficiency-driven	Transition from stage 2 to stage 3	Stage 3: Innovation-driven
GDP per capita (US\$) thresholds*	<2,000	2,000–2,999	3,000–8,999	9,000–17,000	>17,000
Weight for basic requirements	60%	40–60%	40%	20–40%	20%
Weight for efficiency enhancers	35%	35–50%	50%	50%	50%
Weight for innovation and sophistication factors	5%	5–10%	10%	10–30%	30%

Source: World Economic Forum, The Global Competitiveness Report 2014–2015, Klaus Schwab (Edt). WEF, 2014

Table 4 shows countries/economies at each stage of development. The Turkish economy is at transition stage from stage 2 to 3.

In the literature there are many studies on Turkish competitiveness in micro-economic and macroeconomic level. Akgüngör et al (2002), Erzan and Filiztekin (1997), Kotan and Sayan (2002), Özçelik and Taymaz (2004), Serin and Civan (2008), Utkulu and Seymen (2004a, 2004b), Yılmaz (2002, 2003), Cinicioğlu et al (2012), Karagülle (2012), Hızıroğlu et al (2012), Ülengin et al (2014), Şener and Saridoğan (2011), Murat et al (2014), Önsel et al (2008), Özer et al (2012). Main findings of these studies varies by sector and analysis period. Competitiveness level of Turkish economy is getting improving in terms of macroeconomic indicators.

Table 4. Countries/Economies at Each Stage of Development

Stage 1: Factor-driven (37 economies)	Transition from stage 1 to stage 2 (16 economies)	Stage 2: Efficiency-driven (30 economies)	Transition from stage 2 to stage 3 (24 economies)	Stage 3: Innovation-driven (37 economies)
Bangladesh	Algeria	Albania	Argentina	Australia
Burkina Faso	Angola	Armenia	Bahrain	Austria
Burundi	Azerbaijan	Bulgaria	Barbados	Belgium
Cambodia	Bhutan	Cape Verde	Brazil	Canada
Cameroon	Bolivia	China	Chile	Cyprus
Chad	Botswana	Colombia	Costa Rica	Czech Republic
Côte d'Ivoire	Gabon	Dominican Republic	Croatia	Denmark
Ethiopia	Honduras	Egypt	Hungary	Estonia
Gambia, The	Iran, Islamic Rep.	El Salvador	Kazakhstan	Finland
Ghana	Kuwait	Georgia	Latvia	France
Guinea	Libya	Guatemala	Lebanon	Germany
Haiti	Moldova	Guyana	Lithuania	Greece
India	Mongolia	Indonesia	Malaysia	Hong Kong SAR
Kenya	Philippines	Jamaica	Mauritius	Iceland
Kyrgyz Republic	Saudi Arabia	Jordan	Mexico	Ireland
Lao PDR	Venezuela	Macedonia, FYR	Oman	Israel
Lesotho		Montenegro	Panama	Italy
Madagascar		Morocco	Poland	Japan
Malawi		Namibia	Russian Federation	Korea, Rep.
Mali		Paraguay	Seychelles	Luxembourg
Mauritania		Peru	Suriname	Malta
Mozambique		Romania	Turkey	Netherlands
Myanmar		Serbia	United Arab Emirates	New Zealand
Nepal		South Africa	Uruguay	Norway
Nicaragua		Sri Lanka		Portugal
Nigeria		Swaziland		Puerto Rico
Pakistan		Thailand		Qatar
Rwanda		Timor-Leste		Singapore
Senegal		Tunisia		Slovak Republic
Sierra Leone		Ukraine		Slovenia
Tajikistan				Spain
Tanzania				Sweden
Uganda				Switzerland
Vietnam				Taiwan, China
Yemen				Trinidad and Tobago
Zambia				United Kingdom
Zimbabwe				United States

Source: World Economic Forum, the Global Competitiveness Report 2014–2015, Klaus Schwab (Edt). WEF, 2014

Table 5 shows the global competitiveness index 2014–2015 rankings and 2013–2014 comparisons. The rank of the Turkish economy is 45 for 2014–2015 ranking.

Table 5. The Global Competitiveness Index 2014–2015 Rankings and 2013–2014 Comparisons

Country/Economy	Rank (out of 144)	Score (1–7)	Rank among 2013–2014 economies*	GCI 2013– 2014 rank (out of 148)†
Switzerland	1	5.70	1	1
Singapore	2	5.65	2	2
United States	3	5.54	3	5
Finland	4	5.50	4	3
Germany	5	5.49	5	4
Japan	6	5.47	6	9
Hong Kong SAR	7	5.46	7	7
Netherlands	8	5.45	8	8
United Kingdom	9	5.41	9	10
Sweden	10	5.41	10	6
Norway	11	5.35	11	11
United Arab Emirates	12	5.33	12	19
Denmark	13	5.29	13	15
Taiwan, China	14	5.25	14	12
Canada	15	5.24	15	14
Qatar	16	5.24	16	13
New Zealand	17	5.20	17	18
Belgium	18	5.18	18	17
Luxembourg	19	5.17	19	22
Malaysia	20	5.16	20	24
Austria	21	5.16	21	16
Australia	22	5.08	22	21
France	23	5.08	23	23
Saudi Arabia	24	5.06	24	20
Ireland	25	4.98	25	28
Korea, Rep.	26	4.96	26	25
Israel	27	4.95	27	27
China	28	4.89	28	29
Estonia	29	4.71	29	32
Iceland	30	4.71	30	31
Thailand	31	4.66	31	37
Puerto Rico	32	4.64	32	30
Chile	33	4.60	33	34
Indonesia	34	4.57	34	38
Spain	35	4.55	35	35
Portugal	36	4.54	36	51
Czech Republic	37	4.53	37	46
Azerbaijan	38	4.53	38	39
Mauritius	39	4.52	39	45
Kuwait	40	4.51	40	36
Lithuania	41	4.51	41	48
Latvia	42	4.50	42	52
Poland	43	4.48	43	42
Bahrain	44	4.48	44	43
Turkey	45	4.46	45	44
Oman	46	4.46	46	33
Malta	47	4.45	47	41
Panama	48	4.43	48	40
Italy	49	4.42	49	49
Kazakhstan	50	4.42	50	50

Source: World Economic Forum, The Global Competitiveness Report 2014–2015, Klaus Schwab (Edt). World Economic Forum, 2014

Table 6 shows global competitiveness index indicators for Turkish economy. Global competitiveness index indicators rank is 45, basic requirement rank is 56, efficiency enhancers rank is 45, innovation and sophistication factors rank is 51.

Table 6. Global Competitiveness Index Indicators for Turkish Economy

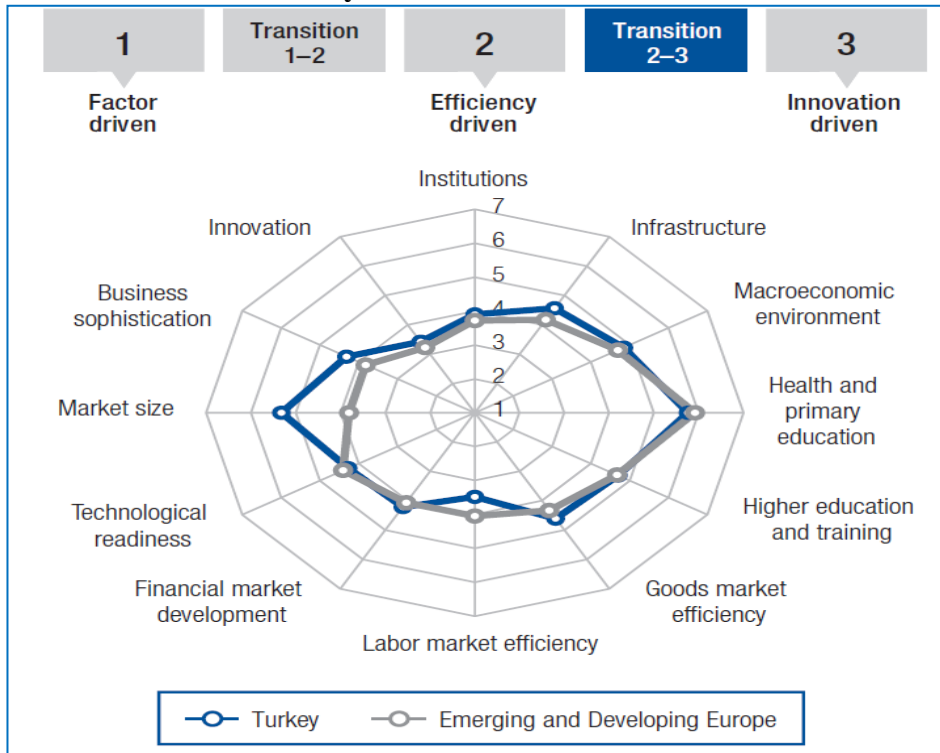
	Rank (out of 144)	Score (1–7)
GCI 2014–2015	45	4.5
GCI 2013–2014 (out of 148).....	44	4.5
GCI 2012–2013 (out of 144).....	43	4.5
GCI 2011–2012 (out of 142).....	59	4.3
Basic requirements (35.5%)	56	4.8
Institutions	64	3.9
Infrastructure	51	4.6
Macroeconomic environment	58	4.8
Health and primary education.....	69	5.8
Efficiency enhancers (50.0%)	45	4.4
Higher education and training.....	50	4.7
Goods market efficiency	43	4.6
Labor market efficiency	131	3.5
Financial market development	58	4.2
Technological readiness.....	55	4.3
Market size.....	16	5.3
Innovation and sophistication factors (14.5%)	51	3.9
Business sophistication	50	4.3
Innovation.....	56	3.4

Source: World Economic Forum, The Global Competitiveness Report 2014–2015, Klaus Schwab (Edt). WEF, 2014

Figure 6 shows the stage of development and global competitiveness index indicators for Turkish Economy. Turkish economy has a competitive advantage in terms of market size, other indicators are the similar for the other countries.

Table 7 shows the most problematic factors for doing business for Turkish Economy. Inefficient government bureaucracy, political instability, inadequately educated workforce, tax rates, access to financing, inadequate supply of infrastructure and tax regulations are one of the most problematic factors affecting doing business negatively.

Figure 6. Stage of Development and Global Competitiveness Index Indicators for Turkish Economy

Source: World Economic Forum, The Global Competitiveness Report 2014–2015, Klaus Schwab (Edt). WEF, 2014

Table 7. The Most Problematic Factors for Doing Business for Turkish Economy

Inefficient government bureaucracy	11.7
Policy instability	11.5
Inadequately educated workforce.....	10.9
Tax rates.....	10.8
Access to financing	9.2
Foreign currency regulations.....	7.1
Inadequate supply of infrastructure.....	6.7
Tax regulations	6.6
Corruption	5.1
Government instability/coups	5.0
Restrictive labor regulations.....	4.4
Inflation.....	4.0
Insufficient capacity to innovate	2.8
Poor work ethic in national labor force	2.2
Poor public health	1.0
Crime and theft	0.9

Source: World Economic Forum, The Global Competitiveness Report 2014–2015, Klaus Schwab (Edt). WEF, 2014

Table 8 shows the global competitiveness index indicators in detail for Turkish Economy. There are important problems for global competitiveness for Turkish economy in institutions, infrastructure, macroeconomic environment, health and primary education, higher education and training, goods market efficiency, labour market efficiency, financial market development, technological readiness, market size, business sophistication and innovation.

Table 8. The Global Competitiveness Index Indicators in detail for Turkish Economy

INDICATOR	VALUE	RANK/144
1st pillar: Institutions		
1.01 Property rights	4.6	47
1.02 Intellectual property protection	3.7	72
1.03 Diversion of public funds	3.2	74
1.04 Public trust in politicians.....	3.1	62
1.05 Irregular payments and bribes.....	4.3	54
1.06 Judicial independence.....	3.1	101
1.07 Favoritism in decisions of government officials	3.2	59
1.08 Wastefulness of government spending.....	3.7	37
1.09 Burden of government regulation	3.5	71
1.10 Efficiency of legal framework in settling disputes	3.8	56
1.11 Efficiency of legal framework in challenging regs.	3.5	52
1.12 Transparency of government policymaking.....	4.4	42
1.13 Business costs of terrorism	4.0	123
1.14 Business costs of crime and violence.....	4.5	67
1.15 Organized crime.....	4.4	90
1.16 Reliability of police services	3.6	103
1.17 Ethical behavior of firms	4.0	68
1.18 Strength of auditing and reporting standards	4.8	66
1.19 Efficacy of corporate boards	4.4	79
1.20 Protection of minority shareholders' interests	4.3	57
1.21 Strength of investor protection, 0–10 (best)*	6.3	34
2nd pillar: Infrastructure		
2.01 Quality of overall infrastructure	5.1	33
2.02 Quality of roads.....	4.9	40
2.03 Quality of railroad infrastructure	3.1	49
2.04 Quality of port infrastructure	4.4	57
2.05 Quality of air transport infrastructure.....	5.4	34
2.06 Available airline seat km/week, millions*	2,503.6	17
2.07 Quality of electricity supply	4.8	72
2.08 Mobile telephone subscriptions/100 pop.*	93.0	105
2.09 Fixed telephone lines/100 pop.*	18.1	65
3rd pillar: Macroeconomic environment		
3.01 Government budget balance, % GDP*.....	-1.5	43
3.02 Gross national savings, % GDP*	13.7	117
3.03 Inflation, annual % change*	7.5	122
3.04 General government debt, % GDP*	35.8	53
3.05 Country credit rating, 0–100 (best)*	55.5	60
4th pillar: Health and primary education		
4.01 Malaria cases/100,000 pop.*	0.0	1
4.02 Business impact of malaria	6.2	7
4.03 Tuberculosis cases/100,000 pop.*	22.0	49
4.04 Business impact of tuberculosis	6.1	49
4.05 HIV prevalence, % adult pop.*	<0.1	1
4.06 Business impact of HIV/AIDS	6.1	41
4.07 Infant mortality, deaths/1,000 live births*	12.2	63
4.08 Life expectancy, years*	74.9	59
4.09 Quality of primary education.....	3.5	94
4.10 Primary education enrollment, net %*	94.0	68
5th pillar: Higher education and training		
5.01 Secondary education enrollment, gross %*.....	86.1	84
5.02 Tertiary education enrollment, gross %*.....	69.4	28
5.03 Quality of the education system	3.4	89
5.04 Quality of math and science education	3.5	98
5.05 Quality of management schools	3.8	100
5.06 Internet access in schools.....	4.7	58
5.07 Availability of research and training services	4.4	57
5.08 Extent of staff training	3.8	91
6th pillar: Goods market efficiency		
6.01 Intensity of local competition	5.9	11
6.02 Extent of market dominance	4.2	39
6.03 Effectiveness of anti-monopoly policy.....	4.7	26
6.04 Effect of taxation on incentives to invest.....	3.5	90
6.05 Total tax rate, % profits*	40.2	78

INDICATOR	VALUE	RANK/144
6th pillar: Goods market efficiency (cont'd.)		
6.06 No. procedures to start a business*	6	57
6.07 No. days to start a business*	6.0	21
6.08 Agricultural policy costs	3.7	77
6.09 Prevalence of trade barriers	4.3	77
6.10 Trade tariffs, % duty*	5.1	69
6.11 Prevalence of foreign ownership	4.1	102
6.12 Business impact of rules on FDI	4.4	71
6.13 Burden of customs procedures	3.8	83
6.14 Imports as a percentage of GDP*	33.1	106
6.15 Degree of customer orientation	5.1	32
6.16 Buyer sophistication	3.5	67
7th pillar: Labor market efficiency		
7.01 Cooperation in labor-employer relations	4.0	96
7.02 Flexibility of wage determination	5.3	49
7.03 Hiring and firing practices	3.9	67
7.04 Redundancy costs, weeks of salary*	29.8	128
7.05 Effect of taxation on incentives to work	3.3	98
7.06 Pay and productivity	3.8	81
7.07 Reliance on professional management	4.3	63
7.08 Country capacity to retain talent	3.2	86
7.09 Country capacity to attract talent	2.9	100
7.10 Women in labor force, ratio to men*	0.43	130
8th pillar: Financial market development		
8.01 Availability of financial services	5.2	35
8.02 Affordability of financial services	4.9	37
8.03 Financing through local equity market	3.9	45
8.04 Ease of access to loans	2.9	64
8.05 Venture capital availability	2.5	90
8.06 Soundness of banks	5.7	38
8.07 Regulation of securities exchanges	4.6	48
8.08 Legal rights index, 0–10 (best)*	4	96
9th pillar: Technological readiness		
9.01 Availability of latest technologies	5.3	45
9.02 Firm-level technology absorption	5.2	37
9.03 FDI and technology transfer	5.1	28
9.04 Individuals using Internet, %*	46.3	72
9.05 Fixed broadband Internet subscriptions/100 pop.*	11.2	59
9.06 Int'l Internet bandwidth, kb/s per user*	65.5	40
9.07 Mobile broadband subscriptions/100 pop.*	32.3	62
10th pillar: Market size		
10.01 Domestic market size index, 1–7 (best)*	5.2	16
10.02 Foreign market size index, 1–7 (best)*	5.5	26
10.03 GDP (PPP\$ billions)*	1,174.2	16
10.04 Exports as a percentage of GDP*	23.6	118
11th pillar: Business sophistication		
11.01 Local supplier quantity	5.3	14
11.02 Local supplier quality	4.7	49
11.03 State of cluster development	4.3	36
11.04 Nature of competitive advantage	3.2	95
11.05 Value chain breadth	4.0	54
11.06 Control of international distribution	4.6	26
11.07 Production process sophistication	4.5	36
11.08 Extent of marketing	4.6	42
11.09 Willingness to delegate authority	3.6	88
12th pillar: Innovation		
12.01 Capacity for innovation	3.7	77
12.02 Quality of scientific research institutions	3.9	64
12.03 Company spending on R&D	2.9	89
12.04 University-industry collaboration in R&D	3.7	61
12.05 Gov't procurement of advanced tech products	4.2	17
12.06 Availability of scientists and engineers	4.2	59
12.07 PCT patents, applications/million pop.*	6.8	42

Source: Klaus Schwab (Edt). The Global Competitiveness Report 2014–2015, World Economic Forum, 2014

CONCLUSION

Turkish economy has a strong economic growth potential with dynamic economic agents under the political and economic stability conditions. Global competition conditions are sharpening and turning into more complex structure in the world economy. Under the highly competitive conditions, Turkish economy needs to increase her competitiveness against the closest competitors. In this context, main aim of this study is to investigate the competitiveness structure of Turkish economy by considering The Global Competitiveness Report of World Economic Forum. Main result of the study is that Turkish economy have to increase her competitiveness structure especially in the fields of export capacity, the institutional quality and efficiency, labour market efficiency, national savings, educational quality, innovation capacity.

REFERENCES

- Akgüngör Sedef, Barbaros R. Funda and Kumral Nese (2002). "Competitiveness of the Turkish Fruit and Vegetable Processing Industry in the European Union Market" *Russian and East European Finance and Trade* Vol. 38, No. 3, 34-53
- Cinicioglu Esmâ Nur, Önsel Sule, Ülengin Füsün, (2012) "Competitiveness analysis of automotive industry in Turkey using Bayesian networks" *Expert Systems with Applications* 39, 10923–10932
- Erzan Refik, and Filiztekin Alpay (1997). "Competitiveness of Turkish SMSEs in the Customs Union" *European Economic Review*, Volume 41, Issues 3–5, 881–892
- Hiziroglu Abdulkadir, Hiziroglu Mahmut, Kokcam Abdullah Hulusi, (2012) "Competitiveness in Services: Turkey versus European Union" *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 62, 436 – 440 WCBEM 2012
- Karagülle Ali Özgür (2012), "International Conference on Leadership, Technology and Innovation Management Green business for sustainable development and competitiveness: an overview of Turkish logistics industry" *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 41, 456 – 460
- Kotan Zelal and Sayan Serdar., (2002). "A Comparative Investigation of the Price Competitiveness of Turkish and Southeast Asian Exports in the European Union Market, 1990-1997" *Emerging Markets Finance & Trade* Vol. 38, No. 4, 59-85
- Murat S., Hobikoğlu E.H., Dalyancı L., (2014) "Structure and Sustainability of Current Account Deficit in Turkish Economy" *10th International Strategic*

- Management Conference, *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 150, 977 – 984
- Önsel Ş., Ülengin F., Ulusoy G., Aktaş E., Kabak Ö., Topçu Y.İ., (2008), "A new perspective on the competitiveness of nations" *Socio-Economic Planning Sciences* 42 (2008) 221–246
- Özçelik Emre, and Taymaz Erol (2004). "Does innovativeness matter for international competitiveness in developing countries?: The case of Turkish manufacturing industries" *Research Policy*, V.33,I.3, 409–424
- Özer K. O., Latif H., Saruşık M., Ergün Ö., (2012) "International Competitive Advantage of Turkish Tourism Industry: A Comparative Analyse of Turkey and Spain By Using The Diamond Model of M. Porter" 8th International Strategic Management Conference, *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 58, 1064–1076
- Sener S., Sarıdoğan E., (2011) "The Effects Of Science-Technology-Innovation On Competitiveness And Economic Growth" The 7th International Strategic Management Conference, *Procedia Social and Behavioral Sciences* 24, 815–828
- Serin Vildan and Civan Abdulkadir., (2008). "Revealed Comparative Advantage and Competitiveness: A Case Study for Turkey towards the EU" *Journal of Economic and Social Research* 10(2) 25-41
- Ülengin F., Önsel S., Aktas E., Kabak Ö., Özaydın Ö.,(2014) "A decision support methodology to enhance the competitiveness of the Turkish automotive industry" *European Journal of Operational Research* 234 789–801
- Utkulu, U. and Seymen D., (2004b). "Revealed Comparative Advantage and Competitiveness: Evidence for Turkey vis-à-vis the EU/15" *European Trade Study Group 6th Annual Conference, ETSG 2004, Nottingham, September 2004*
- Utkulu, U. and Seymen D., (2004a). "Trade And Competitiveness Between Turkey And The EU: Time Series Evidence" *Turkish Economic Association Discussion Paper 2004/8*, <http://www.tek.org.tr>, 2004
- Yılmaz Bahri., (2002) "Turkey's Competitiveness in the European Union: A Comparison with Greece, Portugal, Spain, and the EU/12/15" *Russian and East European Finance and Trade*, Vol. 38, No. 3, 54-72
- Yılmaz Bahri., (2003). "Turkey's Competitiveness In The European Union: A Comparison With Five Candidate Countries - Bulgaria, The Czech Republic, Hungary, Poland, Romania-and The EU15" *Ezoneplus Working Paper No. 12*

HEALTH EDUCATION PLANNING IN MARKETING PERSPECTIVE USING CONJOINT ANALYSIS*

*Nihat Taş^a,
Nil Kodaz Engizek^b,
Emrah Önder^{al},
Güler Önder^c*

ABSTRACT

In this study, it is aimed to determine the relative weights (importance) of the chosen properties of the medical schools according to preferences and demands of the prospective students. The data was collected from the students who attend already a health vocational high school and examined using conjoint analysis approach, a widely accepted method for evaluating multiattribute alternatives in marketing. There are 6 attributes presented to students for taking their view. These school attributes are type (state or private), history (old or new), location (downtown or uptown), hospital ownership (yes or no), duration of education (short or long) and campus life (yes or no). Conjoint analysis was used as the research tool to identify the relative importance of the attributes. The most important factors were found as *Campus Life* (24.24%), *School Type* (24.17%) and *Duration of Education* (23.47%). These factors are followed by the moderate important two factors *History* (16.11%) and *Location* (11.70%) where the latter one has slightly lower weight. On the other hand, importance score for factor *Hospital Ownership* was estimated as 0.31% and surprisingly has no effect on preferring a medical higher school. Results of this research can be taken into account by the decision makers and managers of both available and planned to be established medical schools to increase popularity of these institutes.

Keywords: Marketing, Conjoint Analysis, Health Education, Planning, Turkey

^a School of Business, Department of Quantitative Methods, Istanbul University, Istanbul, Turkey

^b School of Business, Department of Marketing, Istanbul University, Istanbul, Turkey

^c Neurosurgery Critical Care Unit, Istanbul Medical Faculty, Istanbul University, Istanbul, Turkey

¹ Corresponding author : Emrah Önder, Tel: (+90) 212 473 70 70 / 18330 E-mail address: emronder@gmail.com

* This paper is presented at WEI Business & Economics Academic Conference

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Türkiye'deki sağlık okullarını tercih edecek öğrencilerin tercihlerinde önem verdikleri etkenleri ve bunların önem derecesini belirlemektir. Araştırma kapsamında gerekli olan veri, sağlık meslek lisesine gitmekte olan öğrencilerden toplanmış ve konjoint analizi kullanılarak veriler analiz edilmiştir. Belirlenmiş olan altı özellik temel alınarak öğrencilerden en çok önem verdikleri etkenleri sıralamaları istenmiştir. Bu özellikler üniversitenin tipi (devlet veya özel), geçmişi (eski veya yeni), bünyesinde hastane olup olmaması, eğitimin süresi (kısa veya uzun olması), kampüs yaşamının varlığı veya yokluğu şeklindedir. Araştırmanın sonucunda en önemli etkenler sırasıyla kampüs yaşamı (%24.24), üniversitenin tipi (%24.17) ve eğitimin süresi (%23.47) olarak bulunmuştur. Araştırmanın beklenmeyen sonucu üniversitenin bünyesinde hastane bulunup bulunmamasının öğrenciler tarafından en az önem verilen etken olmasıdır. Elde edilen sonuçlar yöneticiler tarafından değerlendirilerek etkin pazarlama stratejilerinin geliştirilmesinde kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Pazarlama, Konjoint Analizi, Sağlık Eğitimi, Planlama, Türkiye

1. Introduction

Nowadays, both state and private universities are competing with each other in a very competitive high school leaver market. It is important to identify prospective students' requirements. Consequently, choice processes of them are needed to be investigated carefully. In the present study, medical schools in Turkey are chosen as a special case and students who already enrolled a medical high school and planning to proceed with an undergraduate medical school were examined. There are many factors, included but not limited to duration of education, location, campus life, type, history and hospital ownership of university, students take into account when determining their preference for a particular university. Whatever factors are evaluated by a student, importance of those factors will have different weights and some factors will be more important than the others. The aim of this study is to determine:

- Major factors influencing medical high school students' medical higher education preference and
- Relative importance of the selected factors and which values of those factors are preferred,
- Which combinations of factor levels are preferred most and least.

Before discussing research design and empirical findings, relevant prior studies and their results are discussed in the next two sections of the paper.

2. Marketing in Higher Education

Marketing in the higher-education (HE) sector is not new. Literature on education marketing, which originated in the UK and US in the 1980s was based on models developed for use by the business sector (Gray, 1991; Holcomb, 1993; Kotler and Fox, 1995; Pardey, 1991 cited in Oplatka and Hemsley-Brown, 2004). Later, Nicholls, Harris, Morgan, Clarke, and Sims (1995) said that HE was not a product, but a service, and the marketing of services needs to different approaches as they have different characteristics from the marketing of products.

Taking the “education” context as a “product” can also be seen at the definitions which were given. The definition of marketing used in the context of business and service sector companies have continued to be used in education and a complete definition of educational marketing is suggested by Kotler and Fox (1985:6 cited in Hemsley-Brown and Oplatka, 2006) who defined education marketing as “the analysis, planning, implementation and control of carefully formulated programs designed to bring about voluntary exchanges of values with a target market to achieve organizational objectives”. A similar definition was given by Davies and Ellison (1997:3 cited in Oplatka and Hemsley-Brown, 2004:376) and defined education marketing as “the means by which the school actively communicates and promotes its purpose, values and products to the pupils, parents, staff and wider community”. As can be seen from these definitions, they mostly concentrated on “product marketing”. For example, in Kotler and Fox’s definition (1985), students were the “product” and employers were the customers (Hemsley-

Brown and Oplatka, 2006). Later in the 1990s higher education marketing was defined based on service marketing definition. Some researchers (Umashankar, 2001; Athiyaman, 1997; Mazzarol, 1998; Ford, Joseph, and Joseph, 1999) mentioned in their studies that the concept of education needs to be handled as a service and suggested that programmes of higher education should be marketed on the basis of the principles of service marketing.

In order to understand the education marketing thoroughly, it is worth mentioning the four basic characteristics of the services which were identified by Zeithaml, Parasuraman, and Berry. (1985). These are intangibility, inseparability of production and consumption; heterogeneity; and perishability. Mazzarol (1998) said that all of these can be found in education. Having known these features make “managers” of the schools develop appropriate marketing strategies.

Also in order to apply correct marketing strategies it is important for the universities to know who their target market is. According to Soutar and Turner (2002) the current university market has three main segments (international students, mature-age students and high-school leavers) and each segment considers different factors when making their choice of program and university. In the present study, school leavers were examined. Having known that what the school leavers expect from a university and based on which criterions they make a decision are important issues which needs to be examined by university management. In the next section the factors which Influence student’s selection of higher education institutions was discussed.

3. Factor Influencing Students’ Selection of Higher Education Institutions

There are plenty of studies which examined criteria students use to select a university. Soutar and Turner (2002) gave a review of some related literature in their study about the attributes which prospective students emphasize as important. According to Soutar and Turner (2002) one of the earliest studies was made by Krampf and Heinlein (1981) in the USA with potential students for a large mid-western university. According to results, students rated the attractiveness of the campus, informative campus visits, rec-

ommendation of family, good programs in their major, informative university catalogue, closeness to home and the friendliness of the campus atmosphere highly. Another decision-making process of forthcoming students was examined by Hooley and Lynch (1981) in UK. Six attributes were identified which were namely course suitability, university location, academic reputation, distance from home, type of university (modern / old), and advice from parents and teachers. By using conjoint analysis it was found that course suitability was highlighted as the most important trait when choosing a university.

Several other studies have also addressed the issue of students' choice criteria and have identified several determinants. Discenza et al. (1985) and Hossler (1985 cited in Joseph, M. and Joseph, B. 2000) named academic reputation, peer influence, financial assistance, and location as the most important factors. Joseph, M. and Joseph, B. (1998) identified academic and programme issues, cost of education, location and recreation facilities and peer and family influences as four of the most important factors that influence students' choice of institution. Moogan et al. (1999) mentioned in their studies that the location of the university and the geography of its surroundings are stressed as traits which will influence the selection of a specific university. Coccari and Javalgi (1995) and Vaughn, Pitlik, and Hansotia (1978) said that the universities' infrastructure, such as the library facilities, classrooms, computer labs, campus security and accommodation provided by the university have been reported to be the things which students give importance when choosing a university.

Joseph, M. and Joseph, B. (2000) identified "course and career information" and "physical aspects and facilities" as the most important factors. Soutar and Turner (2002) found in their studies that course suitability, academic reputation, job prospects and teaching quality were the four most important determinants of university preference for Western Australian school leavers.

Past research has found social life to be a factor in the final decision of which school to attend (Kallio, 1995; Brokemier and Seshadri, 2000). Capra-

ro, Patrick, and Wilson (2004) analysed in their studies whether there is a positive relationship between attractiveness of social life at a school and likelihood to undertake decision approach actions. They found that “attractiveness of social life, defined in terms of characteristics of the people and experiences to be found at a school, is at least as important as quality of education in determining the likelihood of a candidate undertaking decision approach actions toward an institution of higher education” (p. 93)

Kusumawati (2011) made a study with prospective undergraduate students in Indonesia and it was found that social networks have a great influence on the decision process. It was followed by high reputation and good job prospect.

Another study which was conducted by Ruslan et al. (2014) in Malaysia had proved also that campus characteristics, academic quality, financial consideration, and external factors are important in influencing the selection of the higher education institution.

There are also a few studies about HE conducted in Turkey. Yamamoto (2006) analysed the important criteria of students who already enrolled for a foundation university in Turkey. She found that web pages of universities, families and friends have a great influence in the selection process. On the other hand, it was found that high school advisers are not very influential in decision process. Another study was conducted by Aydın (2013) and she specifically researched whether or not the location of a university is a sustainable competitive advantage to be a magnet for the students. Results showed that the closeness of university to the city centre and the proximity of university to home have an effect on students' university choice decisions. Çokgezen (2014) also identified Turkish students' choice criteria and results indicated that students prefer universities that have a good academic reputation, are located in bigger cities, and in which the education language is in English. They also want to receive these services without paying too much. The results also showed that the impact of tuition fees is higher for public university students, while private university students care more about academic performance than do their counterparts in public universities.

Main purpose of this study is to determine the relative weights of the chosen properties of the medical schools according to preferences and demands of the prospective students.

4. Conjoint Analysis

Conjoint analysis is a multivariate family of methods especially developed to evaluate and understand individual preferences. Consumers' preferences about the attributes of a product or service are measured by conjoint analysis to get quantitative information to model consumer preference for any combination of the designed attributes. The most important attributes of desired product are determined by modelling decision making process of the consumers. An assumption made in conjoint analysis is that preferences are not made based on a single factor, instead, are made on several factors jointly and name "conjoint" comes from this assumption (Kuzmanovic, Savic, Gusavac, Makajic-Nikolic, and Panic, 2013). In conjoint analysis literature, attributes and attribute values are called as factors and factor levels respectively. Each combination of factor levels is named as a profile.

Although Conjoint Analysis is originated in mathematical psychology (Ryan and Farrar, 2000), today it is widely used in various areas for designing optimal services and products (Kuzmanovic et al., 2013). Kuzmanovic et al. (2013) briefly summarizes study areas using Conjoint Analysis to gather consumer preference about the attributes of a service or product as retail (Kuzmanovic, Panic, and Martic, 2011), transportation (Hensher, 2001), telecommunication (Kim, 2004; Kim, Choe, Choi, and Park, 2008), health care (Kuzmanovic, Vujosevic, and Martic, 2012) and human resource (Biesma, Pavlova, van Merode, and Groo, 2007; Popovic, Kuzmanovic, and Martic, 2012).

Even though there are various kinds of conjoint analysis methodology, basic three methodologies are traditional, adaptive (or hybrid) and choice based conjoint analysis. Each of these three basic conjoint methods have some unique characteristics among themselves (Orhunbilge, 2010). The choice of which method to use depends on characteristics of the research

such as number of attributes used, level of analysis, choice task of respondents and the form of the model assumed.

Traditional conjoint analysis is used for additive models with factors generally less than ten. Respondents evaluate complete products that are comprised a combination of one factor level chosen from each factor under study. The adaptive conjoint was developed especially for designs in which there are many factors and instead of all factors, composed subset of factors can be shown to respondents. Choice based conjoint has more complicated choice task and small number of factors is used to evaluate (Hair, Black, Babin, and Anderson, 2014). Interactions between factors can be modelled in choice based conjoint, whereas main effects without interaction with additivity assumption are considered in both traditional and adaptive conjoint methods (Orhunbilge, 2010).

Research steps given below are carefully planned before estimating a conjoint model (Ryan and Farrar, 2000; Orhunbilge, 2011; Hair et al., 2014):

- Target consumers are determined,
- Key attributes (factors) of the product to be explored are identified,
- Values (levels) of identified attributes to be served to consumers are planned,
- All or some combinations (scenarios, profiles, stimuli) of factor levels are designed to show sampled consumers,
- Preferences of consumers are established by using one of three methods which are ranking, rating and discrete choices,
- Collected data are analysed by applying one of the conjoint methodologies briefly emphasized above.

One of the widely used approach in traditional conjoint analysis is named as “full profile approach” which depends on consumers’ ranking alternative products, called profiles, defined by gathering one specific level from each factor. Most studies used full profile approach, run a method known as “fractional factorial design” instead of “full factorial design”. In full factorial design, all possible combinations of all factor levels are produced and shown to consumers to rank them based on their preferences.

Table 1. Examples of Number of Profiles for Full Factorial and Fractional Factorial Designs

		Factors						Full Factorial Design	Fractional Factorial Design			
		A	B	C	D	E	F	G	No. of Profiles	Minimum No. of Profiles		
Numbers of Factor Levels	Five Factors Desired											
		2	2	2	2	2	-	-		32	8	
		5	4	3	2	2	-	-		240	25	
		5	4	3	3	2	-	-		360	25	
		6	5	4	4	2	-	-		960	49	
		Six Factors Desired										
		2	2	2	2	2	2	-		64	8	
		4	3	3	3	2	2	-		432	16	
		5	5	4	3	3	3	-		2700	25	
		6	5	5	4	4	3	-		7200	49	
		Seven Factors Desired										
		2	2	2	2	2	2	2		128	8	
		4	4	3	3	3	2	2		1728	32	
		5	5	4	4	3	3	2		7200	49	
		6	5	4	4	4	3	3		17280	49	

Note: Minimum number of profiles for Fractional Factorial Design were generated by the authors using IBM SPSS Conjoint version 20.

A study involving five factors with number of factor levels five, four, three, two and two respectively, has 240 (5x4x3x2x2) different profiles respondents to rank. Fractional factorial design is used because total number of combinations is usually too large to be judged and ranked by consumers. A random subset of profiles sized 25 is generated by the fractional factorial design for consumers to evaluate, instead of all 240 profiles of the given example. Number of profiles needed to be generated to capture the main effects for each factor level, were calculated for various number of factors and factor levels to compare how fractional factorial design reduces number of profiles to be judged and results were shown above in Table 1. Subset of all possible profiles generated by fractional factorial design is called as “orthogonal design” or “orthogonal array”.

Necessary product profiles are composed after orthogonal design is generated. These profiles are presented to the consumers altogether and their

rankings are collected. A sample size of 50 to 200 is generally enough to conduct traditional conjoint analysis (Hair et al., 2014).

Utility scores called as “part-worth” for each factor level are estimated by analysing collected data. Part-worths are quantitative measures of the consumer preference for each factor level. A factor level with larger part-worth shows that it is preferred more than the other level(s) of that factor. Because part-worths are calculated as unit free, total utility score for each profile is obtained by taking sum of all part-worths in that profile when the model is conducted as additive without interactions. If the model is designed using fractional factorial design, predicted total utilities for the profiles not contained in the stimulus are predicted for each by taking sum of these profiles’ part-worths again.

Additive conjoint analysis model without interactions can be written as:

$$Y_k = \mu + \sum_{j=1}^J \sum_{l=1}^{L_j} \beta_{jl} \mathbf{I}(X_j = x_{jl}), \text{ for } k = 1, \dots, K \text{ and } \forall j \sum_{l=1}^{L_j} \beta_{jl} = 0$$

X_j ($j = 1, \dots, J$) denote the factors, x_{jl} ($l = 1, \dots, L_j$) are the levels of each factor X_j , and the coefficients β_{jl} are the part-worths. The constant μ denotes an overall level and Y_k is the observed preference for each stimulus. K is given as

$$K = \prod_{j=1}^J L_j .$$

K shows number of all factor level combinations (number of profiles in a full factorial design), J is number of factors and L_j is number of levels of factor j .

Estimates of part-worths (β_{jl}) can be obtained by using metric or nonmetric estimators. Both Analysis of Variance (ANOVA) and Least Squares (OLS) methods are metric estimators and one of them can be applied to get estimates of part-worths. An important assumption for metric solutions to be

used here is that the “distance” between any two adjacent preference orderings corresponds to the same difference in utility (Hardle and Simar, 2012).

If the assumption that utilities are measured on a metric scale is dropped, a nonmetric estimator should be used and the technique called as “monotone ANOVA” developed by Kruskal (1965) can be used to estimate part-worths.

Conjoint analysis ensures estimations of part-worths for each respondent. The means of estimated part-worths of respondents are used as overall part-worth estimations for the factor levels in the model.

In the next section research questions are stated, details on methodology and data are presented and results of the analysis used to answer research questions are summarized.

5. Design and Analysis

In this empirical study, answers of the research questions below are searched:

1) What are the relative weights of attributes, which are chosen as school type, history, location, hospital ownership, duration of education and campus life, on the medical school choice of prospective students? Are all criteria equally important to all students?

2) Which combinations of attribute values are preferred by prospective students most and least?

Because of the nature of the research questions, medical higher schools are considered as “products” and target population is determined as medical high school students who are planning to attend those medical higher schools in Turkey. Members of that population (called as prospective students in this paper) are research units of the analysis.

5.1. Survey Design and Data

It was first needed to determine which attributes would be used as factors in the survey. Literature review, a brainstorming session among the researchers of this study and group discussion with five prospective students were used to generate attributes for medical higher schools. Base questions

in this process were what prospective students would value on the features of a medical higher school and which aspects would place the greatest importance for those students. Six selected attributes thought as feasible are school type, history, location, hospital ownership, duration of education and campus life. Attributes and possible values are shown in Table 2 and Figure 1.

Table 2. Considered Factors and Factor Levels

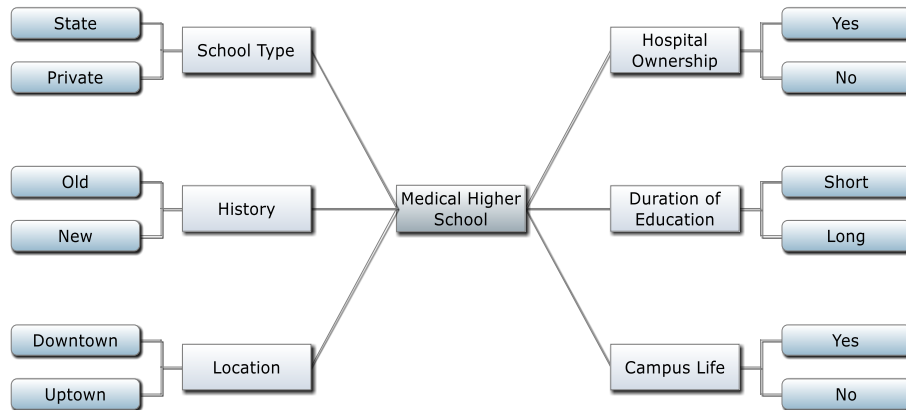
Attributes (Factors)	Values (Levels)	Attributes (Factors)	Values (Levels)
School Type	State	Hospital Ownership	Yes
	Private		No
History	Old	Duration of Education	Short
	New		Long
Location	Downtown	Campus Life	Yes
	Uptown		No

There are $2^6 = 64$ profiles that can be generated for a full factorial design but this total number of combinations is too large to be judged. It was decided using of the fractional factorial design to generate an orthogonal design. 4 holdout profiles were planned to be generated alongside the model profiles. Holdout profiles were generated by using another orthoplan. They are used to evaluate the validity of the conjoint estimates. 8 profiles with fractional factorial design were generated to use as representative subset of the 64 profiles. There were no unrealistic profile in the design (orthoplan). Profiles used to estimate the model are given in Table 3.

Table 3. Selected profiles (orthoplan profiles) to be surveyed

	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4	Factor 5	Factor 6
Profile No.	School Type	History	Location	Hospital Ownership	Duration of Education	Campus Life
1	Private	New	Downtown	Yes	Long	Yes
2	State	New	Uptown	No	Long	Yes
3	Private	New	Uptown	Yes	Short	No
4	Private	Old	Downtown	No	Long	No
5	State	New	Downtown	No	Short	No
6	Private	Old	Uptown	No	Short	Yes
7	State	Old	Uptown	Yes	Long	No
8	State	Old	Downtown	Yes	Short	Yes
9	Private	New	Uptown	Yes	Short	No
Hldt.						
10	Private	New	Downtown	No	Short	No
Hldt.						
11	Private	New	Uptown	Yes	Long	Yes
Hldt.						
12	Private	New	Uptown	Yes	Long	No
Hldt.						

Figure 1. Factors and Factor Levels

Six factors, defined before, of medical schools were chosen and generated orthoplan was deployed to prospective students to get factors' relative importance. Responder students to be surveyed were randomly chosen of size 150 from the nursing students with an age range of 13-15 of a vocational high school of health in Esenyurt (Istanbul). The questionnaire conducted between the dates 10-20 January 2015. A total of 107 from 150 students responded the survey by ranking 12 (8+4) profiles. Obtained survey forms were examined and 97 of them were found as analysable but 10 were not.

All factors have two values and each combination of those values was thought as a "product". Because there are six factors under evaluation and interactions are thought as negligible, an additive main effects model without interactions between effects was constructed. Traditional conjoint analysis was performed as the main research tool to investigate relative importance of the attributes of medical schools. Besides designed orthoplan, six more questions were added to survey to get students' gender (male or female), monthly family income level (TL), education level of parents (both for father and mother; primary, secondary, high and higher schools), household size (numeric) and answer of the question if any family member was a health care personnel (No, Yes). Frequency distributions and proper graphs for these demographic variables of the sampled 97 students are all summarized together in Table 8.

IBM SPSS 20 and Microsoft Office Professional Excel 2013 were used in the design, analysis and simulation processes.

5.2. Results of Conjoint Analysis

According to conjoint analysis results, two slightly different relative importance scores for each factor were calculated. These results are shown in Table 4. Obtained scores shown in column marked with (a) were calculated by using only overall part-worths whereas scores (overall) shown in column marked with (b) were calculated by averaging all importance scores for each factor. Those calculation steps can be summarized as below:

- 1) Part-worths for each respondent are calculated,
- 2) Importance scores are obtained for each respondent by using part-worths found in step (1),
- 3) Overall part-worths are estimated by averaging corresponding part-worths found in step (1),
- 4) Importance scores are estimated by using part-worths calculated in step (3),
- 5) Importance scores (overall) are estimated by averaging corresponding importance scores found in step (2).

According to important scores (calculated as in step 4), the most important factors were found as *Campus Life* (24.24%), *School Type* (24.17%) and *Duration of Education* (23.47%). These factors are followed by the moderate important two factors *History* (16.11%) and *Location* (11.70%) where the latter one has slightly lower weight. On the other hand, importance score for factor *Hospital Ownership* was estimated as 0.31% and surprisingly has no effect on preferring a medical higher school. Importance scores are shown in Figure 2 to make them visually comparable.

Table 4. Importance Scores (weights) of Factors with part-worths

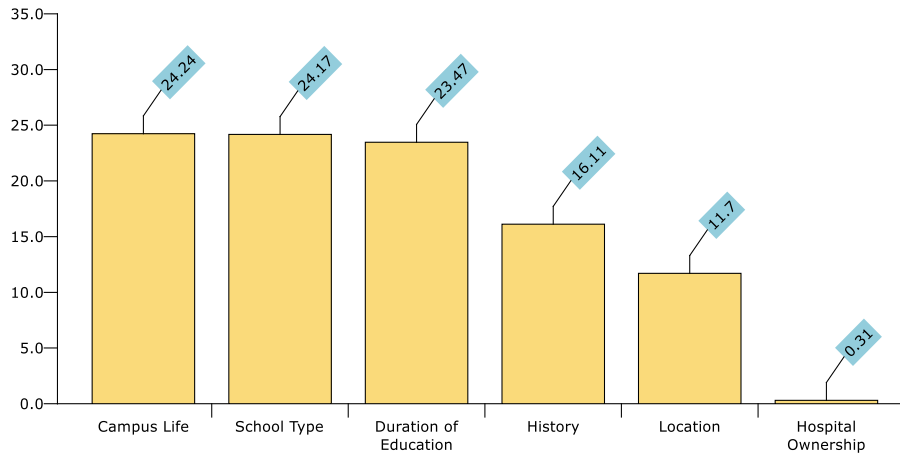
Factor	Level	Relative Importance ^a (%)	Overall	Overall
			Part-worth utility (Ranking)	Relative Importance ^b (%)
Campus Life	Yes	24.24	0.807	18.09
	No		-0.807	
School Type	State	24.17	0.804	22.06
	Private		-0.804	
Duration of Education	Short	23.47	-0.781	21.26
	Long		0.781	
History	Old	16.11	0.536	17.54
	New		-0.536	
Location	Downtown	11.70	0.389	18.07
	Uptown		-0.389	

Hospital	Owner-	Yes	0.31	0.010	2.99
ship		No		-0.010	

Notes: (a) Scores were calculated by using overall part-worth values in MS Excel 2013.

(b) Scores were obtained by averaging calculated importance scores for each of 97 respondents. Calculations were made by SPSS 20.

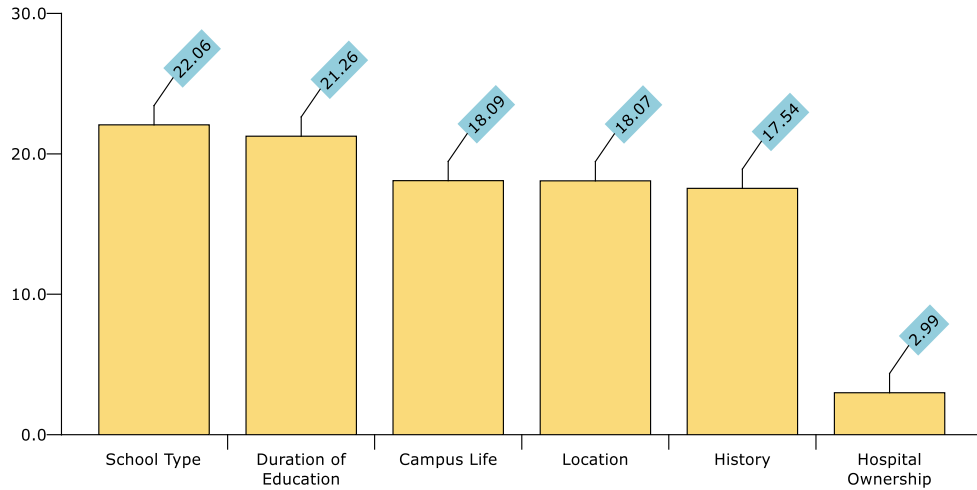
Figure 2. Importance Scores calculated by Overall Part-worths

Note: These important scores were obtained from overall part-worth utilities reported in Table 4. These scores are slightly different than those given in Figure 3 because of calculation differences.

Overall Importance scores, *calculated as in step 5*, have some differences than importance scores calculated directly from overall part-worths (Step 4). *School Type* (22.06%) and *Duration of Education* (21.26%) were found as the most influencing factors according to overall importance scores. Three other considered factors *Campus Life* (18.09%), *Location* (18.07) and *History* (17.54%) have a vaguely lower effect on preference decision than the former two factors. Hospital Ownership of the school practically has no effect on preferring as pointed out before. These scores are visualized in Figure 3.

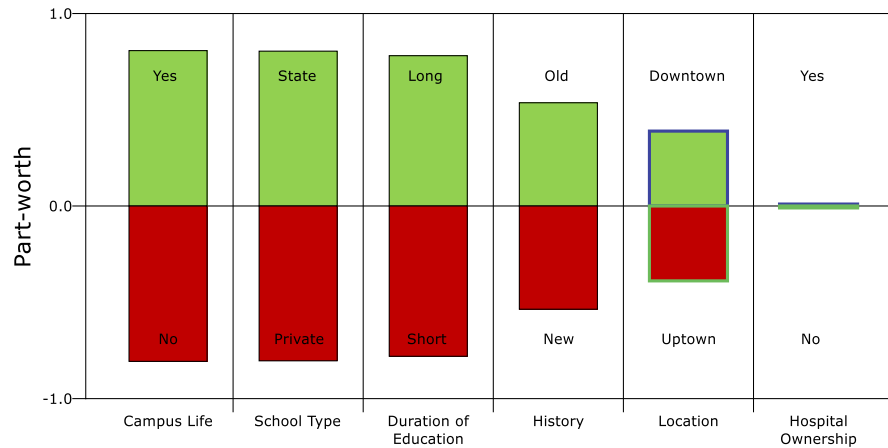
Figure 3. Averaged (Overall) Importance Scores

Note: These importance scores were obtained individual importance scores of 97 respondents by calculating their means (Scores were calculated by SPSS Conjoint 20).

Estimated part-worths are indicated both in Table 4 and visually in Figure 4. Preferred factor levels with their part-worths were estimated as *Yes* (0.807) to *No* (-0.807) for *Campus Life*; *State* (0.804) to *Private* (-0.804) for *School Type*; *Long* (0.781) to *Short* (-0.781) for *Duration of Education*; *Old* (0.536) to *New* (-0.536) for *History*; *Downtown* (0.389) to *Uptown* (-0.389) for *Location* and finally *Yes* (0.010) to *No* (-0.010) for *Hospital Ownership*.

Figure 4. Estimated Part-worths (Overall)

Performance of the estimated conjoint model was evaluated by analysing relationship between observed and estimated rank numbers. Kendall's Tau correlation coefficient was chosen to measure the strength of the relationship because variables were in ordinal scale. Kendall's correlation coefficient was estimated as 0.86 with the p-value 0.001. According to test result, there is evidence to reject null hypothesis at the 0.1 significant level and estimates of the model have a good fit to observed data. Hypotheses and test results are given in Table 5.

Table 5. Correlations between Observed and Estimated Preferences

	Statistic	p-value
Kendall's Tau for the Model		
Null Hypothesis $H_0 : \tau = 0$	0.86	0.001
Kendall's Tau for Holdouts		
Null Hypothesis $H_0 : \tau = 0$	1.00	0.021

Both Kendall's Tau tests (for the model and for holdouts) compare observed and estimated rankings. Because part-worths of the model were estimated by orthogonal design generated by 8 profiles not containing 4

holdouts, the latter test indicates the performance of the model for out of sample individuals. Kendall's tau coefficient for holdouts was estimated as 1.00 and p-value was found as 0.021. There is enough evidence to reject null hypothesis given in Table 5 at the 2.1% significance level. Both tests indicated that the model estimates well.

For simulation purpose, the full factorial design having 64 profiles was generated and total utility scores for 64 profiles were estimated by using (overall) part-worths from the model. They are shown in Table 6.

Table 6. Best and worst 5 Profiles

	Factor 1	Factor 2	Factor 3	Factor 4	Factor 5	Factor 6	Total
Ordering No.	School Type	History	Location	Hospital Ownership	Duration of Education	Campus Life	Utility Score
1	State	Old	Down-town	Yes	Long	Yes	7.827
2	State	Old	Down-town	No	Long	Yes	7.807
3	State	Old	Uptown	Yes	Long	Yes	7.049
4	State	Old	Uptown	No	Long	Yes	7.028
5	State	New	Down-town	Yes	Long	Yes	6.755
...
60	Private	Old	Uptown	No	Short	No	2.225
61	Private	New	Down-town	Yes	Short	No	1.952
62	Private	New	Down-town	No	Short	No	1.931
63	Private	New	Uptown	Yes	Short	No	1.723
64	Private	New	Uptown	No	Short	No	1.153

6. Conclusion

As the number of both state and private universities are increasing, the competition between them also fostered in terms of attaining prospective students. For this reason, developing competitive advantage via marketing strategies for the university management has become an important issue. This study identified five critical success factors (school type, duration of education, campus life, location and history) that “management” can use to plan appropriate strategies which satisfies the needs of potential students. For example, as it is seen at the results, being a state and old university are the two most important factors which attracts the students. In a similar vein, being in a downtown and having long duration of education are the factors that prospective students place importance. These important aspect should be emphasized in the promotions of those universities. Also even if a university is a new and private one, they should underline the other facets which students give importance, like having a long education time and an attractive campus life which is especially more common in private universities compare to publics. Particularly new and private universities (like Sabancı, Koç and Özyeğin Universities) use these kind of strategies and they mention in their promotions that “is away from the hectic life of the city, yet offers everything students may need in their everyday lives” (<http://www.sabanciuniv.edu/en/campus-life>)

However “hospital ownership” factor was found that students do not take it into account when choosing a university. This was an unexpected result and a similar outcome was found in the study of Capraro et al. (2004). They found that social life attractiveness has a greater effect on decision approach than educational quality. They gave a possible explanation for this interesting finding and said that emergence of Generation Y in the college candidate pool may be the reason. They also gave reference to Lancaster and Stillman (2002) and mentioned that “that Generation Y is more concerned with a balance between work and relaxation than previous generations. Given this, one might expect today’s traditional aged high school students (increasingly representing Generation Y values) would find an attractive social life to be more important than the generations who were the respondents in

past studies". For this reason it is important for both state and private universities to mention campus and social life in their marketing strategies.

To sum up, when a medical high school positions itself on their prospective students' minds, it is important to mention its characteristics that students attach significance.

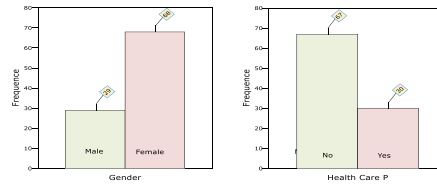
Acknowledgment

This study was supported financially by Istanbul University (BAP - UDP Project no: 51744).

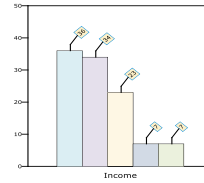
Table7. Distributions of the demographic attributes of the sampled 97 students

Gender	Frequency	Percent
Male	29	29.9
Female	68	70.1
Total	97	100.0

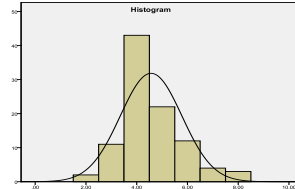
Health Care P.	Frequency	Percent
No	67	69.1
Yes	30	30.9
Total	97	100.0

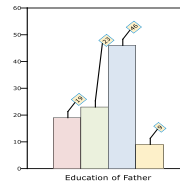
Income	Frequency	Percent
0-2000 TL	26	26.8
2000-3000 TL	34	35.1
3000-4000 TL	23	23.7
4000-5000 TL	7	7.2
5000+ TL	7	7.2
Total	97	100.0

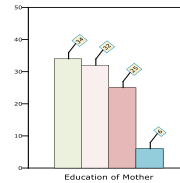
Household Size	Frequency	Percent	Statistic	Value
2	2	2.1		
3	11	11.3	Mean	4.57
4	43	44.3	Median	4.00
5	22	22.7	Std. Deviation	1.22
6	12	12.4	Skewness	0.78
7	4	4.1	Std. Err. of Sk.	0.25
8	3	3.1	Kurtosis	0.80
Total	97	100.0	Std. Err. of Kur.	0.49

Education of Father	Frequency	Percent
Primary Sch.	19	19.6
Secondary Sch.	23	23.7
High Sch.	46	47.4
Higher Sch. +	9	9.3
Total	97	100.0

Education of Mother	Frequency	Percent
Primary Sch.	34	35.1
Secondary Sch.	32	33.0
High Sch.	25	25.8
Higher Sch. +	6	6.3
Total	97	100.0

References

Athiyaman, Adee, "Linking student satisfaction and service quality perceptions: the case of university education." *European Journal of Marketing*, Vol. 31, No.7, 1997, 528-540.

Aydın, Oya Tamtekin, "Location as a Competitive Advantage to Attract Students: An Empirical Study from a Turkish Foundation University", *International Review of Management and Marketing*, Vol.3, No.4, 2013, 204-211.

Biesma, Regien G., et al. "Using conjoint analysis to estimate employers preferences for key competencies of master level Dutch graduates entering the public health field." *Economics of Education Review*, Vol. 26, No.3, 2007, 375-386.

Broekemier, Greg M., and Srivatsa Seshadri, "Differences in college choice criteria between deciding students and their parents", *Journal of Marketing for Higher Education*, Vol.9, No.3, 2000, 1-13.

Capraro, Anthony J., Michelle L. Patrick, and Melissa Wilson, "Attracting college candidates: The impact of perceived social life", *Journal of Marketing for Higher Education*, Vol. 14, No.1, 2004, 93-106.

Coccaro, Ronald L., and Rajshekhar G. Javalgi, "Analysis of students' needs in selecting a college or university in a changing environment", *Journal of Marketing for Higher Education*, Vol. 6, No.2, 1995, 27-40.

Çokgezen, Murat, "Determinants of University Choice: A Study on Economics Departments in Turkey", *Yükseköğretim Dergisi*, March (2014).

Ford, John B., Mathew Joseph, and Beatriz Joseph, "Importance-performance analysis as a strategic tool for service marketers: the case of service quality perceptions of business students in New Zealand and the USA", *Journal of Services Marketing*, Vol. 13, No.2, 1999, 171-186.

Hair, J. F. Jr., Black, W. C., Babin, B. J. and Anderson, R. E. (2014), *Multivariate Data Analysis*. Pearson Education Limited, Essex.

Hardle, W. K. and Simar, L. (2012). *Applied Multivariate Statistical Analysis*, 3th edition. Springer-Verlag Berlin Heidelberg, ISBN: 9783642172281.

Hemsley-Brown, Jane, and Izhar Oplatka, "Universities in a competitive global marketplace: A systematic review of the literature on higher education marketing", *International Journal of Public Sector Management*, Vol. 19, No.4, 2006, 316-338.

Hensher, David A, "The valuation of commuter travel time savings for car drivers: evaluating alternative model specifications", *Transportation*, Vol. 28, No.2, 2001, 101-118.

Hooley, G. J., and J. E. Lynch, "Modelling the student university choice process through the use of conjoint measurement techniques", *European Research*, Vol. 9, No.4, 1981, 158-170.

IBM Corporation (2011). IBM SPSS Conjoint 20.

Joseph, Mathew, and Joseph, Beatriz, "Identifying needs of potential students in tertiary education for strategy development", *Quality Assurance in Education*, Vol.6, No.2, 1998, 90-96.

Joseph, Mathew, and Joseph, Beatriz, "Indonesian students' perceptions of choice criteria in the selection of a tertiary institution: strategic implications", *International Journal of Educational Management*, Vol.14, No.1, 2000, 40-44.

Kallio, Ruth E, "Factors influencing the college choice decisions of graduate students." *Research in Higher Education*, Vol.36, No., 1995, 109-124.

Kim, Chulhyun, et al., "A systematic approach to new mobile service creation", *Expert Systems with Applications*, Vol. 35, No.3, 2008, 762-771.

Kim, Yeonbae, "Estimation of consumer preferences on new telecommunications services: IMT-2000 service in Korea", *Information Economics and Policy*, Vol.17, No.1, 2005, 73-84.

Krampf, Robert F., and Albert C. Heinlein, "Developing marketing strategies and tactics in higher education through target market research", *Decision Sciences*, Vol.12, No.2, 1981, 175-192.

Kruskal, Joseph B., "Analysis of factorial experiments by estimating monotone transformations of the data", *Journal of the Royal Statistical Society, Series B (Methodological)*, 1965, 251-263.

Kusumawati, Andriani, "Understanding student choice criteria for selecting an Indonesian public university: A conjoint analysis approach", 2011, Paper 16.

Kuzmanovic, Marija, Biljana Panic, and Milan Martić, "Identification of key positioning factors in the retail sector: A conjoint analysis approach", *African Journal of Business Management*, Vol.5, No.26, 2011, 10376.

Kuzmanovic, Marija, Savic, G., Gusavac, B. A., Makajic-Nikolic, B. and Panic, B, "A Conjoint-based approach to student evaluations of teaching performance", *Expert Systems with Applications*, Vol.40, No.10, 2013, 4083-4089.

Kuzmanovic, Marija, Mirko Vujosevic, and Milan Martić, "Using conjoint analysis to elicit patients' preferences for public primary care service in Serbia", *HealthMED*, Vol.6, No.2, 2012, 496-504.

Mazzarol, Tim, "Critical success factors for international education marketing", *International Journal of Educational Management*, Vol.12, No.4, 1998, 163-175.

Moogan, Yvonne J., Steve Baron, and Kim Harris, "Decision-making behaviour of potential higher education students", *Higher Education Quarterly*, Vol.53, No.3, 1999, 211-228.

Nicholls, J., Harris, J., Morgan, E., Clarke, K., & Sims, D, "Marketing higher education: the MBA experience", *International Journal of Educational Management*, Vol. 9. No.2, 1995, 31-38.

Oplatka, Izhar, and Jane Hemsley-Brown, "The research on school marketing: Current issues and future directions", *Journal of educational administration*, Vol.42, No.3, 2004, 375-400.

Orhunbilge, Ayşe Neyran. *Çok Değişkenli İstatistik Yöntemler*. İstanbul, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları, 2010, No.286.

Popović, Milena, Marija Kuzmanović, and Milan Martić, "Using Conjoint analysis to elicit employers' preferences toward key competencies for a business manager position", *Management-časopis za teoriju i praksu menadžmenta*, Vol.17, No.63, 2012, 17-26.

Ruslan R., Ariffin, K., Islam, A., Zaidi M., "Determinants Students' Selection of Higher Education Institutions in Malaysia", *Adv. Environ. Biol.*, Vol.8, No.9, 406-416, 2014

Ryan, Mandy, and Shelley Farrar, "Using conjoint analysis to elicit preferences for health care", *BMJ: British Medical Journal*, Vol. 320, No.7248, 2000, 1530.

Soutar, Geoffrey N., and Julia P. Turner, "Students' preferences for university: a conjoint analysis", *International Journal of Educational Management*, Vol.16, No.1, 2002, 40-45.

Venkatesh, Umashankar, "The Importance of Managing Points-of-Marketing in Marketing Higher Education Programmes–Some Conclusions", *Journal of Services Research*, Vol.1, No.1, 2001, 125-139.

Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi
Ocak 2015 Cilt 4 Sayı 1 (40-66)

Venkatesh, Umashankar, "The Importance of Managing Points-of-Marketing in Marketing Higher Education Programmes–Some Conclusions," *Journal of Services Research*, Vol.1, No.1, 2001.

Vaughn, Ronald, Joseph Pitlik, and Behram Hansotia, "Understanding university choice: A multi-attribute approach", *Advances in Consumer Research*, Vol.5, No.1, 1978, 26-31.

Yamamoto, Gonca T., "University evaluation-selection: a Turkish case", *International Journal of Educational Management*, Vol.20, No.7, 2006, 559-569.

Zeithaml, Valarie A., Ananthanarayanan Parasuraman, and Leonard L. Berry, "Problems and strategies in services marketing", *The Journal of Marketing*, 1985, 33-46.

<http://www.sabanciuniv.edu/en/campus-life>, Accessed on 05.06.2015

SURİYE İÇ SAVAŞI ÜSTÜNE

Armağan Örki*

ÖZET

Bu makale Suriye İç Savaşı'na odaklanmıştır ve tarihini, nedenlerini, gelişimini, mevcut durumunu ve olası sonuçlarını anlamaya çalışmaktadır.

Makale Suriye nüfusunun etnik, dinsel ve politik kültürünün yapısından bahsetmektedir. Bu bilgiler, vatandaşların eğilim ve beklentilerini anlayabilmek için önemlidir. Ayrıca şu an ki İç Savaşı anlayabilmek için takip eden bölüm yakın tarihidir. Tarihi, Osmanlı'nın son dönemlerinden Baas Partisi'ne kadar Fransız mandası, Suriye Cumhuriyeti ve Birleşik Arap Cumhuriyeti'nden söz etmektedir. Her dönem politik tepkileri göstermektedir ve bunlar sağlam bir temel oluşturmak için yararlıdır.

Makalenin ana kısmı dördüncü bölümdür ve bu bölüm yediye ayrılmıştır. Arap Baharı ve İç Savaşın nedenleri ve durumu ilk iki bölümdedir. Suriye yönetimine ve muhaliflere yapılan uluslararası destek sonraki iki bölümde detaylandırılmıştır. Sonrasında, mevcut durum (Mart 2015) özellikle basın kaynaklarıyla detaylandırılmıştır. Burada ayrıca savaşın beş tarafıyla ilgili bir başka bölüm bulunmaktadır: Beşşar Esad, Özgür Suriye Ordusu (ÖSO), Demokratik Birlik Partisi (PYD), Irak Şam İslam Devleti (İŞİD) ve El-Nusra. Bölümün sonunda Suriye İç Savaşı'yla ilgili bazı temel öngörülerden bahsedilmiştir. Saddam sonrası Irak ve Arap Baharı sonrası Mısır ve Libya, dış müdahale, yerel güçlerle sonuçlandırılmadan esinlenilmiştir. Son olarak, makalede yalnızca Suriye için değil, özellikle komşuları olmak üzere diğer tüm devletlerle ilgili olası önemli sonuçlardan bahsedilmiştir.

İlgili makale, kitap ve basın kaynakları makalede kullanılmıştır ve İç Savaş'la ilgili bölümlerde güncel bir tablo yapmak farklı basın kaynakları derlenmiştir.

* Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler ABD Doktora Öğrencisi

Anahtar Kelimeler: Suriye İç Savaşı, Suriye, Arap Baharı

ABOUT SYRIAN CIVIL WAR

ABSTRACT

This article focuses on Syrian Civil War and tries to understand of its history, reasons, evolution, current situation and possible results.

The article refers to structure of ethnicity, religion and politic culture of Syrian demography. These informations are important to understand to citizens' tendencies and expectations. Also its recent history is the following subject for understanding to current Civil War. Its history mentions from late times of Ottoman to Ba'ath Party, including French mandate, Syrian Republic and United Arap Republic. Each period shows the political reactions and they are helpful for us to constructing a strong basis.

The main body of the article is fourth chapter and it's divided to seven parts. Reasons and situation of Arap Spring and Syrian Civil War are in first two parts. International supporting to Syrian administration and its opposites are detailed in following two parts. Then, current situation (March 2015) is detailed by especially media sources. There's also another part about five sides of the war: Bashar al-Assad, Free Syrian Army (FSA), Democratic Union Party (PYD), the Islamic State of Iraq and the Levant (ISIL) and al-Nusra. Last part of the chapter refers some main predictions of Syrian Civil War. It's inspired from Iraq after Saddam and Egypt and Libya after Arap Spring, intervention from the out, resulting by domestic forces. Finally, the article refers to possible results which are important for not only Syria, also all other countries and especially neighbours.

Relevant articles, books and media sources are used in the article and on parts which are about Civil War, different media sources are collected to do a recent picture.

Key Words: Syrian Civil War, Syria, Arab Spring

1. GİRİŞ

Suriye, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu'nun en büyük coğrafyalarından biri olarak varlığını sürdüren bir cumhuriyettir. Bölgesel anlamda kültürel, diplomatik, politik, ekonomik ve askeri bir güç olarak kabul edilmektedir. Ortalama elli yılı aşkın süredir Baas Partisi tarafından yönetilen Suriye, farklı etnik kökenlerden, farklı din ve mezheplerden oluşan bir nüfusa sahiptir.

Etnik yapısı, din ve kültür durumuna bakılıp yakın tarihinin ele alınacağı bu çalışmada, Arap Baharı olarak bilinen ve Kuzey Afrika ile bazı Ortadoğu ülkelerinde gerçekleşen ayaklanmanın Suriye ve Suriye'nin dış politikasında kapladığı yeri belirlenmeye çalışılacaktır. Demografik yapı, siyasi düşünce akımları ve öngörülerden yararlanılacak çalışmada, süregelen çatışma ortamının nedenleri, etkileri ve sonuçları üstünde durulacaktır.

21. yüzyıla kadar gelinen süreye ilişkin akademik çalışmalara özen gösterip Arap Baharı ve Suriye İç Savaşı konusuyula ilgili olarak daha çok medya unsurlarına yansıyan tablolardan yararlanılacaktır.

2. ETNİK YAPI, DİN VE POLİTİK KÜLTÜR

2.1. Etnik Yapı ve Din

Suriye'nin %90'ından çoğu Arap, geri kalanı ise Türkmenler'in de bulunduğu Kürt, Ermeni ve diğer gruplardan oluşmaktadır; ancak dinsel açıdan çeşitlilik daha yüksektir: Toplam nüfusun %87'sini oluşturan Müslümanlar'ın %74'ü Sünni, geri kalan grupların ise %10'u Hristiyan olmak üzere Dürzi ve Yahudiler'den oluşmaktadır.² Bugünkü rejimin dinsel anlamda meşruiyetini kazanmasında atılan belki de en ilginç adım, Hafız Esad'ın 1970'lerde Şii ulemasının ileri gelen isimlerinden birinden, Nusayriler'in (Kaynak Alevi olarak belirtmiştir) de Müslüman olduğu yönünde fetva almasıdır.³ Açıkçası, etnik çeşitlilikten ziyade mezhepsel çeşitliliğin daha zinde bir ayrışma aracı olduğunu bu önleme dayanarak vurgulamak olasıdır.

² Central Intelligence Agency, *Syria*, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sy.html>, (13.03.2015)

³ William L. Cleveland, *Modern Ortadoğu Tarihi*, İstanbul 2008, s. 444.

Ayrıca, bireylerin yaşadıkları coğrafyayla etkileşimlerini göz önünde tutan çalışmalara istinaden, Suriye'nin bir Ortadoğu ülkesi olmasıyla birlikte Akdeniz ülkesi de olduğunu ve eğer coğrafi/iklimsel etmenlerin siyasal tavır da etkisi olduğu görüşü kabul edilecekse, bir Körfez ülkesinden farklı olabileceğini hatırlatmak yararlı olabilir. Köklü tarihi, etnik çeşitliliği, dinsel ve mezhepsel farklılıkları, uluslararası aktörlerin bölgedeki çıkarları, bölgesel unsurların birbirleriyle ilişkileri kuşkusuz Suriye vatandaşları üstünde kalıcı bir etkiye sebep olmuştur. Bu süreç, kültür dediğimiz, canlı ve değişken olguyu oluşturmuş; bu da birazdan değineceğimiz politik kültürün şekillenmesinde aktif rol almıştır.

2.2. Politik Kültür

Zaman içinde denenip çoğunluk tarafından kabul gören politik kimlik laik Arap milliyetçiliği olmuştur.⁴ Bu fikrin geniş kitlelerce kabul edilebilmesindeki en önemli etki, kuşkusuz din ve mezhep ayrımının ortadan kaldırılmasıdır. (Yasal düzlemde kaldırılmış olsa da, tarihi boyunca kimi çatışma ve gösteriler de yaşanmıştır.) Diğer yandan rejimin tüm tebaayı kontrol edebilmesi için de bir araç olarak okunabilmektedir. Tarihsel süreçte Suriye, Arap milliyetçiliğinin ilk çıkış noktası olarak kabul edilebilir. O dönemde Lübnan'ı da kapsayan Suriye'de açılan Amerikan ve Fransız misyoner okullarında eğitim gören Hristiyan Araplar'ın milliyetçilikle tanışıp benimsemeleri, küçük grupların Araplar'ı Türkler'e karşı kışkırtma girişimleri, İttihat ve Terakki ile Türkçülük akımının Araplar'da hissettirdikleri, yabancı destekli Haşimiler'in çabaları Arap milliyetçiliğinin kaynakları olarak görülebilir.⁵ Bununla birlikte, bölge tüccarlarının 1850 ve sonrasında Avrupa'ya gerçekleştirdikleri deniz ticareti de milliyetçiliğin bölgeye ulaşmasında etkili olmuştur.⁶

⁴ Ertan Efeğil, "Suriye ve Lübnan'ın Dış Politikalarını Etkileyen Faktörler", *Ortadoğu Analiz*, Cilt No: 5, Sayı: 50, 2013, s. 94.

⁵ Tom G. Fraser-Andrew Mango-Robert McNamara, *Modern Ortadoğu'nun Kuruluşu*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2011, s. 22-24.

⁶ Ali Bilgenoğlu, *Osmanlı Devleti'nde Arap Milliyetçi Cemiyetleri*, Antalya 2007, s. 52

Suriye, özellikle Hafız Esad dönemindeki dış gelirlerinden ötürü bir rantıye devlet olarak tanımlanabilmektedir. Her ne kadar Libya, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri gibi petrol gelirleri itibariyle ekonomik bir gücü olmasa da, ekonomisinin önemli bir kısmı dış yardımlardan oluşmaktadır. Bunda en büyük etki, İsrail karşısında Arap dünyasının desteği, ardından da İran ile Rusya'nın destekleridir. Ekonomik anlamda değinilmesi gereken bir diğer nokta ise, rejimin özgün liberalleşme çalışmaları sonucu özel sermayenin rejime güdümlü ve bağımlı kılınmasıdır⁷; ki bu durum bugün neredeyse çoğu Körfez ülkesinde görülmemektedir. Ayrıca Suriye'nin yaşamakta olduğu siyasal ve askeri durumdan ötürü, bugünkü temin edebildiği yardımlar da değişiklikler yaşanmaktadır. Buna dayanarak, devletin dışsal gelirlerinde azalma yönünde değişiklikler yaşandığı tahmin edilebilmektedir.

Diğer otoriter ülkelerde olduğu gibi, Suriye'nin bürokrasi ve güvenlik başta olmak üzere yüksek mevkilerinde de patronaj ilişkileri sürdürülmüştür. Çıkar ilişkilerinin sürekli olarak siyasal yaşamda gözlenebilmesi dışında, rejimin eğitim ve öğretim koşullarını iyileştirip üniversite öğrenimini herkese sunması, sayılardan dolayı kalitenin düşmesi bir yana, okulların rejim doktrinini yayması konusunda da aracılık etmiştir.⁸

Özellikle Birinci Dünya Savaşı öncesi ve sırasında kendisini hissettiren Arap milliyetçiliği, Hafız Esad döneminde aile, aşiret ve mezhep gibi geleneksel bağlılıklara yönetimde kendisini terk etmiştir.⁹ Hafız Esad'ın ölümü sonrası devlet başkanlığı seçimine aday olabilme yaşı 40'tan 34'e indirilerek Beşşar Esad'ın aday olabilmesi önündeki tek yasal engel de ortadan kaldırılmış¹⁰, böylece ataerkil monarşinin seçim mühendisliği kanalıyla sürdürülebilmesinin önü açılmıştır.

⁷ Erdem Demirtaş, *a.g.e.*, s. 163.

⁸ William L. Cleveland, *a.g.e.*, s. 447.

⁹ Abdullah Kıran, "Arap Baharı, Suriye ve Demokratik Dönüşüm Beklentileri", *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt No: 2, Sayı: 1, 2014, s. 99.

¹⁰ Yağmur Şen, "Suriye'de Arap Baharı", *Yasama Dergisi*, Sayı: 23, 2013, s. 58.

3. YAKIN TARİHİ

Suriye, bulunduğu coğrafya itibariyle farklı uygarlıkların zaman içinde bulunduğu bir ülkedir. Uzun bir süre boyunca farklı yönetimler altında kalan Suriye, bugün yakın coğrafyasında bulunan Irak, Türkiye, Lübnan, İsrail ve Filistin ile aynı veya benzer bir tarihe sahip olmuş; ancak 20. yüzyılda siyasi sınırları tekrar şekillenmeye başlamıştır. Osmanlı öncesi dönemle ilgili olarak Mezopotamya ve İslam tarihi, bölge hakkında yeterli bilginin edinilmesinde yardımcı olacaktır. Suriye'nin yakın tarihine Osmanlı egemenliği altındaki döneminden çıkış, Fransız mandası altındaki süre, Suriye Cumhuriyeti dönemi, Birleşik Arap Cumhuriyeti dönemi ve bugünkü Baas yönetimi ışığında bakmak olasıdır.

3.1. Osmanlı Dönemi

Ortalama 400 yıl civarında Osmanlı egemenliği altında kalan Suriye'nin, Osmanlı egemenliği altında konumuzla ilgili olabilecek en büyük uygulama Tanzimat olarak kabul edilebilir. Bu yenilik hareketi, olası milliyetçi ayaklanmalara önlem şeklinde yorumlanabilir. Ortadoğu'nun Avrupalı düzenlemelerle karşılaştığı bu yenilikler, askeri nitelik başta olmak üzere, sosyal ve siyasal hayatı da etkilemiş; böylece 19. yüzyılda nispeten laik ve merkezîyetçi bir sistem coğrafyaya ulaşmıştır.¹¹ Tanzimat ile eş zamanlı gündeme gelen ve toprak kaybı, savaş ve ayaklanmalarla paralellik gösteren Osmanlılık (Osmanlıcılık), ardından İslamcılık (Ümmetçilik) ve son olarak Türkçülük fikirleri baş göstermiş¹²; ancak 1914'te başlayan ve dört yıl süren savaş sonunda Osmanlı egemenliği Suriye'de son bulmuştur. 1900'lerde kendisini hissettiren Arap milliyetçiliği ve Birinci Dünya Savaşı'na paralel olarak sürdürülen Fransa, İngiltere ve Arap aşiret ileri gelenleri arasında Arabistan Yarımadası başta olmak üzere Osmanlı'nın Ortadoğu toprakları üzerine çeşitli çalışmalar ve pazarlıklar sürdürülmüştür. Daha sonra iktidarı Suud Ailesi tarafından ele geçirilen Hicaz Kralı Şerif Hüseyin'in oğlu Faysal, 1919'da Paris Barış Görüşmeleri'ne katılıp İngiliz veya ABD (Amerika

¹¹ Philip S. Khoury, "Syrian Political Culture: A Historical Perspective" *Syria Society, Culture and Polity*, Derleyenler: Richard T. Antoun, Donald Quataert, Albany 1991, s. 16

¹² Ali Bilgenoğlu, *a.g.e.*, s. 213

Birleşik Devletleri) desteğiyle Filistin'i de kapsayan bir devletin kurulmasını öngören açıklamalarda bulunmuş; ancak özellikle Fransız muhalefetiyle karşılaşınca Şam'a dönüşünde Sykes-Picot'un (1916), Balfour'un (1917) ve manda sisteminin kabul edilmemesi yönünde çalışma yürütmüş ve başarısız olmuştur.¹³

Bu noktada ayrıca değinme gereği duyabileceğimiz durum, Arap milliyetçiliğinin ayrılıkçılığa yol açmasının İtilaf Devletleri'nin iki lokomotif İngiltere ve Fransa tarafından İslam kullanılarak desteklenip diğer yandan bugünkü İsrail ve Filistin coğrafyasında Hristiyanlık ve Yahudilik, Lübnan'da Hristiyanlık konusunda çalışmaların yapılmış olmasıdır. Hicaz ve çevresinde Arap kabilelerinin silah altına alınması vatan sevgisi değil, ziyadesiyle dağıtılan altın ile mümkün kılındığı için, Arap milliyetçiliğinin tek başına yapamadığı ayrılıkçılık, askeri ve ekonomik destekle sağlanabilmiş, Suriye'deki Osmanlı kumandanı Cemal Paşa'nın dikkatli tavrı sayesinde, öngörülen Osmanlı ordusundaki Araplar'ın ayaklanması ya da firar girişimi yaşam bulamamıştır.¹⁴ Tam da yeri gelmişken coğrafyanın kaderiyle ilgili olarak bir anekdotu paylaşmak daha kolay fikir edinmeyi sağlayabilir:

“Arap ülkelerine yaptığım ziyaretler sırasında hep aynı argümanı duydum. “Zamanımız var, sabrımız var, tarih bizim yanımızda, Haçlılardan kurtulduk, Türklerden kurtulduk, Britanyalılardan kurtulduk. Sırası gelince Yahudilerden de kurtulacağız.” Bunu o kadar sık duymuştum ki, (...) “Affedersiniz ama yanlış anlamışsınız.” dedim. “Ne demek istiyorsun? Olan bu.” dediler. “Pek de değil. Türkler Haçlılardan kurtuldu, Britanyalılar Türklerden kurtuldu, Yahudiler de Britanyalılardan kurtuldular. Buraya bir sonra gelenin kim olacağını merak ediyorum.”¹⁵

Görüldüğü şekliyle, bölgede Arap milliyetçiliği ve daha sonra hissedilecek olan monarşi ya da sosyalizm, her ne kadar Arap toplumunun kade-rini tayin eder gibi bir seyir şansı veriyor olsa da, gerek Osmanlı'dan ayrılma, gerekse sonraki dönemlerde Suriye'de dahil olmak üzere coğrafyanın

¹³ Peter Mansfield, *Ortadoğu Tarihi*, İstanbul 2012, s. 264-266.

¹⁴ Tom G. Fraser-Andrew Mango-Robert McNamara, *Modern Ortadoğu'nun Kuru-luşu*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2011, s. 84-85.

¹⁵ Bernard Lewis, *Tarih Notları*, Ankara 2014, s. 258.

kaderinin tayini genellikle farklı toplum ya da ülkelerce çizilmiştir. Bu aşamadan sonra önce İkinci Dünya Savaşı, ardından Soğuk Savaş'ın etkisi altına giren coğrafyada, darbeler, devrimler, çatışmalar ve savaşlar sonraki yüzyıla kadar sürmüştür ve tümünde de üçüncü bir taraf açık ya da gizli özne olarak varlığını hissettirmiştir. 1920'deki Fransız manda döneminden günümüze kadar uzanan süreçte, Suriye'de de uluslararası aktörlerin varlığını ve etkisini inkâr etmek olanaksızdır.

3.2. Fransız Manda Dönemi (1920 - 1946)

Osmanlı'nın egemenliğini fiilen yitirmesi ardından çok kısa bir süreliğine Suriye bağımsızlığını kazanmış olsa da, Birinci Dünya Savaşı sırasında Osmanlı'yla karşı karşıya gelen Fransa, işgal ettiği coğrafyada Arap milliyetçiliğinin zayıflatılmasından yararlanılarak harita üstünde belirlenen eyalet sınırlarına dayandırılarak mandasını oluşturmuştur.¹⁶ Manda yönetimi altında Lübnan kurularak Suriye'den ayrıştırılmış ve böylece Arap Müslümanlar ile Arap Hristiyanlar ayrı sınırlarda tutulmuştur; ancak Fransa bununla kalmayarak Alevi ve Dürzi devletlerini kurmuş ve geçen süre içinde egemenliği altındaki devletlerin sınır ve kapsamlarıyla oynama yoluna gitmiştir.¹⁷ Bu manda döneminde farklı grupların Fransa'ya karşı düzensiz birliklerle mücadele ettiği görülmüştür; ancak 1925 yazından 1927'ye kadar Dürziler'in başlattığı bir ayaklanma neredeyse tüm Suriye'de yankı bulmayı başarmıştır.¹⁸ 1940'larda, İkinci Dünya Savaşı'nın dolaylı olarak sebep olduğu açlık, Fransa'nın Almanya tarafından işgali gibi etmenlerin başlattığı ayaklanma ve talepler, birçok kez tarafları tekrar karşı karşıya getirmiş ve şiddetli çarpışmalara neden olmuştur.¹⁹ Suriye Cumhuriyeti, resmen 1946'da bağımsızlığına kavuşmuş olsa da, pratikte bu tarihi daha önce kabul etmek mümkündür. Manda idaresi altındayken Hatay Cumhuriyeti kurulmuş ve sonrasında Türkiye'ye 1939'da katılmış, ayrıca Hatay'la birlikte bazı bölgelere de (eyaletlere) özerklikte tanınmıştır. Lübnan'ı da kapsayan bu manda sistemiyle Fransız egemenliği sürdürülmüş ve devamında Suriye Cumhuri-

¹⁶ Ayşe Tekdal Fildiş, "Günümüzde Suriye'de Yaşanan Sorunların Tarihsel Arka Planına Kısa Bir Bakış", *Ortadoğu Analiz*, Cilt: 5, Sayı: 52, 2013, s. 59

¹⁷ William L. Cleveland, *a.g.e.*, s. 245.

¹⁸ William L. Cleveland, *a.g.e.*, s. 248.

¹⁹ William L. Cleveland, *a.g.e.*, s. 254-257.

yeti'ne geçiş yaşanmıştır. Bu dönemin bitmesinde bazı olayların tetikleyici rol aldığı üstünde durulabilir. Şöyle ki, Arap milliyetçiliği Suriye'de hep faaldi ve Haşimi monarşisi de Suriye'de değil, Irak ile Ürdün'deydi. Ayrıca, Fransa'da 1936'da solcu Halk Cephesi'nin iktidara gelişi ve İtalyanlar'ın Akdeniz'deki saldırgan tavırlarının Araplar'da endişeye yol açması da diğer unsurlardı.²⁰

3.3. Suriye Cumhuriyeti (1946 – 1958)

Bu süre zarfında seçim ve askeri darbeye karşılaşan, istikrarsızlıkla boğuşan ve ülke sınırları bugünkü Suriye ile örtüşen Cumhuriyet, 1958'e dek varlığını sürdürmüştür.²¹ 1948'de başlayıp iki yıl süren Arap İsrail Savaşı'na taraf olunan bu dönemde, birçok yönetim zorla el değiştirmiştir:

“1949'da (...) Hüsnü Zaim kansız bir darbe düzenler; ama o da birkaç ay sonra General Sami el-Hinnevi tarafından devrilip idam edilir. Aralık 1949'da Albay Edip Çiçekli (...)”²²

3.4. Birleşik Arap Cumhuriyeti (1958 – 1961)

Birbirine komşu olmayan Mısır ve Suriye, Baas Partisi'nin etkin girişimleriyle birleşmiş ve Arap milliyetçiliğinin tek çatı altında toplanması adına büyük bir adım atmıştır.²³ Bu dönemde Baas Partisi, Arap milliyetçiliğinin belki de 20. yüzyıldaki en popüler ismi olan Cemal Abdül Nasır (Mısır) ile Arap coğrafyalarını etkilemiştir. Bu süreçte Hafız Esad Kahire'de görevliyken her ne kadar Arap milliyetçiliğine sıcak bakıyor olsa da, iki ülkenin birleşmesinden ve Baas'ın daha sonra Nasır tarafından ortadan kaldı-

²⁰ Peter Mansfield, *a.g.e.*, s. 291.

²¹ Muzaffer Ercan Yılmaz, “Suriye: Süreklilik ve Değişimin Çatışması”, *Ortadoğu Analiz*, Cilt: 3, Sayı: 30, 2011, s. 16.

²² Hamit Bozarlan, *Ortadoğu: Bir Şiddet Tarihi*, İstanbul 2014, s. 92.

²³ Zişan Şirin Ayrancı, *Türkiye-Suriye İlişkileri*, (Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih ABD, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir 2006, s. 113.

rılmasından rahatsız olmuş ve gizliden tekrar Baas'ın kurulmasına ön ayak olmuştur.²⁴ Öte yandan bu ülke de varlığını üç yıl kadar sürdürebilmiştir.

3.5. Baas Partisi Dönemi (1961 – Suriye İç Savaşı)

Baas yanlılarının Irak'ta gerçekleştirdiği darbeden feyz alan Suriyeli Baas yanlıları 1961'de darbe yapmış ve günümüze dek uzanan rejimin temellerini atmıştır.²⁵ Bu dönem ve egemen güçle ilgili genel bilgi şöyle verilebilir:

“Suriye’de 8 Mart 1963 Baas devrimi ile iktidar değişimi yaşanmış, o zamana kadar sosyal katmanda marjinal kalmış gruplar bu devrimde rol oynamıştır. Belli ailelerin, ordu mensuplarının ve şehirli siyasetçilerin elinden alınan iktidar kırsal kesimden ve çevreden belirli kesimlerin eline geçti. Bir sosyal ve siyasal gücün yerini yeni bir gücün aldığı ve mevcut hegemonyaya meydan okunduğu göz önünde bulundurulduğunda da Suriye özelinde Baas partisinin ve ideolojisinin bir tarihi blok oluşturduğunu söylemek mümkündür. Bu yeni bloktan da Hafız el-Esad yükselerek Suriye’nin son dönemlerine damgasına vuracak olan devlet adamı olarak tarihe geçecektir. Amacı Arap birliği, mottosu “Birlik, Özgürlük, Sosyalizm” olan Baas Partisi’nin de Suriyecilik’ten nasibini aldığı görülmektedir.”²⁶

1961’de iktidara gelen Baas rejimi içinde Hafız Esad, 1970’de kan-sız bir darbe yapıp devletin başına geçmiştir, ki 1946’dan bu döneme kadar da sekiz ayrı darbe yaşanmıştır.²⁷ Ayrıca belirtmekte yarar var ki, Baas yanlıları da kendi aralarında görüş ayrılıkları yaşamış, ılımlılara karşı olarak

²⁴ William L. Cleveland, *a.g.e.*, s. 442.

²⁵ Galip Çağ-Sami Eker, “Ortadoğu’da Baas Rejimleri: Suriye ve Irak”, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 2, 2013, s. 65.

²⁶ Tuğçe Ersoy Öztürk, “Dünden Bugüne Pan-Arapçılık ve Arap Baharı: Yeni Bir Pan-Arap Uyanış mı?”, *Akademik Orta Doğu*, Cilt No: 7, Sayı: 1, 2012, s. 127

²⁷ Erdem Demirtaş, *Ortadoğu’da Devlet ve İktidar*, İstanbul 2014, s. 116-117.

içinde Hafız Esad'ın da bulunduğu köktenci, yani Yeni-Baasçılar (Neo Baas) 1966'da bir darbe yapmıştır.²⁸

Baas döneminin uluslararası ilişkiler ve askeri operasyonlar dahilindeki en dikkat çekici ayrıntı kuşkusuz 1967'de cereyan eden Altı Gün Savaşları (Haziran Savaşı) olmuştur. 1948'de karşı karşıya gelen taraflar, 1967'de tekrar savaşmış, bunu 1973 Yom Kippur ve 1982 Lübnan Savaşı izlemiştir. 1970'te iktidara gelen Hafız Esad'ın dönemini de kuşkusuz bu olaylar dizisi etkilemiştir.

Suriye bu dönemlerde inişli çıkışlı bir komşuluk politikasına sahip olmuş ve bunu da kendi iç çıkarları için kullanabilmeyi başarmıştır:

“Esad, (...) ülkesini bir güvenlik rejimine dönüştürdü. (...)

Dış tehdit ve ulusal güvenlik Esad rejiminin en güçlü söylemsel araçlarıydı. (...) Suriye topraklarının bir bölümü, Golan Tepeleri, 1967'den beri İsrail işgali altındaydı. Suriye 1973'te Yom Kippur Savaşı'nda Golan Tepeleri'ni geri almaya çalıştıysa da, savaşın sonunda topraklarını genişleten taraf İsrail olmuştu. (...) Irak ve Türkiye gibi komşularıyla sıcak çatışmanın her zaman ihtimal dahilinde bulunduğu gergin ilişkileri vardı.”²⁹

Fransa yönetimi altında Birinci Dünya Savaşı sonrasında oluşturulan mandalar da, bugünkü İsrail'i kapsadığından, gerek Hafız Esad, gerekse Suriye toplumu bir bütün olarak İsrail karşıtlığını sürdürmüş, özellikle Golan Tepeleri'yle ilgili beklentilere sahip olmuş ve Mısır ile İsrail'in barış imzalamasından (Camp David) son derece rahatsız olunmuştur.³⁰ Açıkçası hemen hemen aynı tarihlerde, Mısır, Ürdün ve Suriye'nin Filistinli savaşçıların da katıldığı savaşta hep birlikte toprak yitirmesi³¹; ancak Suriye'nin diğerlerine nazaran birden fazla düşmanlık gerekçesi, Batı'yla ilişkileri çok daha iyi olan İsrail karşısında SSCB (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği) ve İran tarafından desteklenmesini kolaylaştırmıştır. Soğuk Savaş sonrası döneme

²⁸ Peter Mansfield, *a.g.e.*, s. 413.

²⁹ Erdem Demirtaş, *a.g.e.*, s. 117.

³⁰ William L. Cleveland, *a.g.e.*, s. 448.

³¹ William L. Cleveland, *a.g.e.*, s. 377.

denk gelen 1990'lı yılların sonlarında iki ülke arasında barış görüşmeleri başlamıştır. Buna karşın tam anlamıyla barışın tesisi inşa edilememiştir.

1970'te Hafız Esad yönetimi sırasında Hristiyanlar'ın da cumhurbaşkanı seçilebileceğine ilişkin anayasada laik bir değişiklik önerisinde bulunulmuş; ancak bu durum ülkedeki Müslüman Kardeşler'in tepkisini çekmiştir.³² Geçen sürede bu karşıtlık mezhepsel boyuta ulaşmıştır. 1982'de Suriye Baas tarihinin en büyük olaylarından biri yaşanmış ve Müslüman Kardeşler taraflı isyancılar Hama'yı ele geçirince ordu kenti kuşatıp 10,000 ile 35,000 kişiyi öldürmüştür.³³

1980'lerde Hafız Esad'ın sağlık sorunu sonrasında bir başka rejim veya yönetim değişikliği gündeme gelmiştir. Şöyle ki, Hafız Esad'ın kardeşi, ağabeyine yönelik olarak bazı stratejik yerlere birliklerini yerleştirmiş ve Esad'a bağlı üst subaylarda Şam'da birliklerini konuşlandırmıştır³⁴; ancak çatışmaya ramak kala, olası bir başka iç savaş önlenmiştir.

Hafız Esad'ın ölümü sonrasında başa geçen oğlu Beşşar Esad, 2000 yılındaki konuşmasında aralarında Sünni ve Hristiyan ileri gelenlerinin de bulunduğu grubun çağrılarına istinaden siyasal ve ekonomik reformların yapılacağı, yolsuzlukla mücadele edileceği gibi vaatler içeren bir konuşma yapmış ve takip eden aylarda bazı siyasi mahkumların da salınmasını emretmiştir.³⁵ Papa'nın ziyaretiyle atılan bazı olumlu adımları izleyen süreçte sivil toplum kuruluşlarına yönelik yeni yasaklama, sınırlama, suikast ve tutuklamalar neticesinde Beşşar Esad'ın toplum ve özellikle muhalif çevreler üstünde bir nebze de olsa kurabildiği güven ortadan kalkmıştır.³⁶ Devam eden süreçte de muhalif gruplar nispeten tek parça hâlinde rejimden haklarını talep etmiş; ancak ziyadesiyle somut bir başarı elde edememişlerdir.

³² Abdullah Kıran, *a.g.m.*, s. 101.

³³ Erdem Demirtaş, *a.g.e.*, s. 112.

³⁴ William L. Cleveland, *a.g.e.*, s. 451.

³⁵ Veysel Ayhan, "Suriye'de İktidar Mücadelesi: Reform ve Devrim Kıskaçındaki Esad Rejimi", *Orta Doğu Analiz*, Cilt No:3, Sayı: 29, 2011, s. 31.

³⁶ Veysel Ayhan, *a.g.m.*, s. 32.

4. SURİYE İÇ SAVAŞI

Suriye’de hâlen şiddetini sürdüren ve herhangi bir gücün egemenliğini tam anlamıyla sağlayamadığı Suriye İç Savaşı, öncelikle henüz bir ayaklanmayken ele alınacak ve ardından iç savaş irdelenecektir. Bu ikisini takiben Suriye’deki rejim yanlısı dış girişim ve politikalarla, rejim karşıtı olanlar paylaşılacaktır. Bölgedeki son duruma dair bilgiler paylaşılıp olası öngörüler üstünde durulacaktır. Diğer ülkelerden çok daha şiddetli bir devam süreci olarak Suriye İç Savaşı’nın niçin ortaya çıkıp niçin henüz sonlanmadığı hakkında fikir sahibi olmak hedeflenecektir. Ayrıca Suriye’de yaşanan olayların devam etmesi durumundaki olası sonuçlara değinilecektir.

4.1. Arap Baharı

Tunus’ta başlayan Arap Baharı, aynı yılın Mart ayında Suriye’ye sıçradı³⁷ ve buradaki gösteriler, devamında bir iç savaşa döndü.

Suriye’deki ayaklanma sonrası Türkiye’ye sığınan mülteciler üstünde yapılan bir alan araştırması, genel olarak siyasete toplumsal yaklaşımın ne ölçüde olduğu konusunda daha güncel ve etkili bilgi aktarabilme konusunda yararlı olacaktır. Araştırmacıların Suriye’deki ayaklanmayı başlatan temel faktör sorusuna cevaben katılımcıların neredeyse yarısı otoriter rejimi işaret ederken, bunu takip eden yanıtlar ekonomik sorunlar ve dinsel baskılar olmuştur.³⁸ Ayaklanmanın ilk aylarında eylemcilerin taleplerini olağanüstü hal yasalarının kaldırılması ve buna bağlı tutukluların salınması, siyasi partilerin yasallaşması ve yozlaşan yerel resmi unsurların ortadan kaldırılması oluşturmuştur.³⁹ Siyasal ve ekonomik nedenler dışında ayrıca sosyolojik açıdan mezhep vurgusuna değinen görüşlere göreyse tablonun oluşmasındaki faktör şöyle açıklanabilir:

³⁷ Yavuz Güçtürk, *İnsanlığın Kaybı Suriye’deki İç Savaşın İnsan Hakları Boyutu*, Ankara 2014, s. 22

³⁸ Mehmet Güçer - Sema Karaca - O. Bahadır Dinçer, “Sınırlar Arasında Yaşam Savaşı Suriyeli Mülteciler Alan Araştırması”, *USAK Raporları*, No: 13-04, Ankara 2013, s. 52.

³⁹ Central Intelligence Agency, *Syria*, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sy.html>, (13.03.2015)

“(...) tarihsel yaşanmışlıklar çerçevesinde kutuplaşan mezheplerin iktidar mücadelesi görünümündedir. Olayların bir tarafında tarihsel süreç içerisinde Sünni kesimden zulüm gördüğünü iddia eden Dürzi, Nusayri ve İsmaili ittifakı, diğer tarafında ise toplumun çoğunluğunu oluşturan ve kırk yılı aşkın bir süredir Nusayri Esed ailesinin diktatörlük rejimi altında zulüm gördüğünü savunan Sünni Müslümanlar bulunmaktadır.”⁴⁰

Olaylar henüz tam anlamıyla başlamadan önce, Esad yönetimi, tıpkı Suudi Arabistan’da da yaşandığı gibi yapılan bazı zamları indirme/geri çekme, nakdi yardım gibi rantiyeye (dağıtma) gücüne dayanan stratejiler izlemiştir.⁴¹

Olaylar tam olarak, 6 Mart’ta bir grubun Dara’da halkın rejimi devirmek istediğiyle ilgili duvar yazıları yazması ve tutuklanmaları sonrasında gerçekleştirilen eylemlerde polis müdahalesiyle dört kişinin ölümüyle başlamıştır.⁴²

2011 Mart ve Nisan’da gerek baskı, gerek uzlaşma araçları rejim tarafından kullanılmış; istifası kabul edilen hükümetin yerine yenisini kurmakla görevlendirilen isimler 19 Nisan’da olağanüstü hâli kaldırmış ve tutuklama ve gözaltıyla ilgili otoriter yasaları iptal etmiştir; ancak bu değişiklikler eylemlerin önüne geçememiştir.⁴³

4.2. İç Savaş

Ordusunun çoğunluğu ülkede azınlık konumunda olan Nusayri-ler’den oluşan Suriye⁴⁴, karşı karşıya geldiği iç savaşta iki taraftan biri olmamıştır; çünkü ikiden fazla taraf savaşta rol almaktadır.

⁴⁰ AYTEKİN ŞENZEBEK, “Suriye’de Dürzi - Nusayri - İsmaili ve Sünni İlişkileri”, *e-Makalat Mezhep Araştırmaları Dergisi*, Cilt No: 6, Sayı: 2, 2013, s. 490.

⁴¹ YAĞMUR ŞEN, *a.g.m.*, s. 69.

⁴² OYTUN ORHAN, “Suriye’de Demokrasi mi İç Savaş mı?: Toplumsal - Siyasal Yapı, Değişim Senaryoları ve Türkiye”, *Ortadoğu Analiz*, Cilt No: 3, Sayı: 29, 2011, s. 9.

⁴³ OYTUN ORHAN, *a.g.m.*, s.10.

⁴⁴ ERDEM DEMİRTAŞ, *a.g.e.*, s. 112.

Ayaklanma (veya bugünkü tablo karşısında “iç savaş”) Dera’da başladığında sınıfsal veya mezhepsel ayrılıklar yaşanmamış ve muhalifler tek parça hâlinde rejime karşı gelmiştir.⁴⁵ Rejime karşı silahlanma ise, otoritenin gösterilerdeki sert ve kanlı tavrına karşılık olmuştur.⁴⁶

İç savaşta önceleri Esad Rejimi ve Esad Rejimi Karşıtları olmak üzere iki ayrı cephe oluşmuş ve toplumun bazı kesimleri taraf olmayı tercih etmemiştir; ancak kısa bir süre içinde bu kargaşa toplumun neredeyse tamamını kapsamış ve herkes ya bir taraf olmak zorunda kalmış ya da çareyi ülkeyi terk etmekte görmüştür. 2015 Mart itibarıyla ülkede bulunan silahlı güçlerin sayılarına ilişkin güncel bir akademik yazın ürünü bulunamadığından, medya kuruluşlarının farklı kaynaklardan istifade ederek hazırladıkları rakamlar ve bölgenin sürekli değişen haritasını ilerleyen bölümlerde incelemek iç savaşla ilişkin bilgi edinmede yardımcı olacaktır.

İç savaşa yansıyan bir başka durum ise, uluslararası girişim ve politikaların Suriye ve barındırdığı silahlı güçler üstündeki etkileridir. Genel bir çerçeve çizmemiz gerekirse, Soğuk Savaş döneminden kalma bir eğilim görülebilmektedir. Suriye rejim yanlısı olanlar, Suriye muhaliflerinin yanlısı olanlar diye iki ayrı sınıfa ayırma şansımız olsa da, muhaliflerin farklı çizgilerinden ötürü yardımların boyut ve kapsamı da farklılık göstermektedir.

4.3. Suriye Rejim Yanlısı Uluslararası Girişim ve Politikalar

Suriye’deki rejime yapılan dış destekler, Türkiye’ye sığınan mültecilerin ortalama 4’te 3’üne göre rejimin devrilememesi üstündeki en büyük etkidir.⁴⁷

Suriye’deki rejime yönelik en büyük destekçilerden biri kuşkusuz İran olarak karşımıza çıkmaktadır. Farklı kategori ve ihtiyaçlar nezdinde yardımları yansıyan İran’ın, kendi ülkesinden, Irak ve Afganistan’dan asker getirip Hatay’ın güneyinde Esad güçleri yerine ÖSO’nun (Özgür Suriye

⁴⁵ Erdem Demirtaş, *a.g.e.*, s. 166.

⁴⁶ Ahmet Bağlıoğlu, “Suriye’de Mezhep Hareketlerinin Güncel Siyaset Üzerine Etkileri”, *e-Makalat Mezhep Araştırmaları Dergisi*, Cilt No: 6, Sayı: 2, 2013, s. 508.

⁴⁷ Mehmet Güçer - Sema Karaca - O. Bahadır Dinçer, *a.g.m.*, s. 53.

Ordusu) alt kanatlarından olan Ömer Muhtar Tugayı ve Türkmen Şehitleri Tugayı'na karşı savaştığı gündeme gelmiştir.⁴⁸ İran, güvenlik güçlerinin dışında istihbarat birimleriyle de Suriye'ye destek olmakta ve ayrıca hava yoluyla Suriye'ye askeri donanım da sağlamaktadır.⁴⁹ Ayrıca Hizbullah (Şii Hizbullahı) lideri Hasan Nasrullah'ta, Suriye'deki olayların yabancı kaynaklı olduğunu ifade etmiştir,⁵⁰ askeri anlamda da rejimi desteklemektedir.

Suriye rejim yanlısı en önemli unsurlardan bir diğeri de Rusya'dır. Rusya Dışişleri Bakanı Sergei Lavrov, "terörle mücadele" kapsamında Suriye rejimine yönelik destek sağlandığını açıklamıştır.⁵¹

Çin'in özerk bölgesi Doğu Türkistan'dan bazı Uygurlar'ın IŞİD'e (Irak Şam İslam Devleti, İslam Devleti, DEAŞ) katıldığı tespit edilmiş olsa⁵² da, Çin'in devlet olarak siyasal, ekonomik ve askeri desteği Suriye'ye yöneliktir.⁵³

Rusya'nın Suriye'deki askeri üssü, Suriye'nin en büyük silah alıcısı olması ve bölgede ABD etkisini düşürme gayesi; İran'ın Suriye yönetimiyle mezhepsel ortaklığının bulunması ve bunun stratejik önemi; Çin'in Suriye'yle gerçekleştirdiği ticaretin yüksek seviyelerde bulunması ve kendisindeki Ti-

⁴⁸ Yılmaz Bilgen, "Esed Türkiye Sınırını İran'a Terk Etti", <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/esed-turkiye-sinirini-irana-terk-etti>, (16.03.2015)

⁴⁹ Will Fulton - Joseph Holliday - Sam Wyer, "Iranian Strategy in Syria", <http://www.understandingwar.org/report/iranian-strategy-syria>, (22.03.2015)

⁵⁰ Osman Atalay, *Suriye Direnişi*, İstanbul 2013, s. 203.

⁵¹ Anadolu Ajansı, *Russia Supplying Weapons to Iraq, Syria – Lavrov*, <http://www.aa.com.tr/en/politics/407437--russia-supplying-weapons-to-iraq-syria-lavrov>, (22.03.2015)

⁵² Fox News, *Chinese Authorities Say Muslim Uighurs have Joined ISIS*, <http://www.foxnews.com/world/2015/03/11/chinese-authorities-say-muslim-uighurs-have-joined-isis/>, (22.03.2015)

⁵³ Christina Lin, "Why China Supports Assad: Asian Jihad Hits Syria", <http://www.transatlanticacademy.org/node/611>, (22.03.2015)

bet veya Doğu Türkistan gibi sorunların gündeme gelmemesi amacıyla Suriye'yi destekledikleri düşünülmektedir.⁵⁴

4.4. Suriye Rejim Karşısı Uluslararası Girişim ve Politikalar

Suriye ile Türkiye'nin ikili ilişkileri inişli çıkışlı bir düzene sahip olmuş, Arap Baharı'nın Suriye'de baş göstermesiyle birlikte mevcut iktidara (Beşşar Esad yönetimindeki Baas Partisi'ne) ABD ve genel olarak çoğu Avrupa ülkesinin karşı çıkmasıyla, Türkiye de bu yönde politikaları benimsemiştir.⁵⁵ Ayrıca Arap Birliği de, ayaklanma birinci yılını doldururken Suriye yönetimiyle ilişkilerin askıya alınması, Şam'daki büyükelçilerin geri çekilmesi, siyasi ve ekonomik yaptırım uygulanması kararı almıştır.⁵⁶ Ayrıca Katar Emiri Şeyh Hamad, Suriye'ye yönelik Araçlar'dan oluşturulmuş bir güçle askeri müdahaleyi gündeme getirmiştir.⁵⁷ Her ne kadar tam bir bütünlük sergilemiyor ve tarafsızlığı da yer yer yansıtıyor olsalar da, Lübnan'daki Dürzilerin ileri gelenlerinden Velit Canpolat, rejim karşıtı fikir sunmuş, Uluslararası Müslüman Alimler Birliği Başkanı Yusuf El Karadavi de destek çağrısında bulunmuştur.⁵⁸

Suriye karşıtlarının genel olarak bölgedeki aktörlerden biri olan IŞİD ya da ondan daha ılımlı yorumlanmaya elverişli görünen El-Nusra'ya değil, ÖSO ve alt grupları ya da PYD'ye (Demokratik Birlik Partisi), yönelik yardımlarda bulunduğu anlaşılmaktadır. Hatta IŞİD, kimi zaman Suriye mevcut rejiminden daha büyük bir risk ve tehdit unsuru olarak kendisini hissettirmektedir.

ABD ve beraberindeki koalisyon güçleri, Basra'da konuşlanan uçaklarıyla Irak ve Suriye'de bulunan IŞİD hedeflerini vurduğu bilinmektedir;

⁵⁴ Holly Yan, "Syria Allies: Why Russia, Iran and China are Standing by the Regime", <http://edition.cnn.com/2013/08/29/world/meast/syria-iran-china-russia-supporters/>, (22.03.2015)

⁵⁵ Erbil Özdemir, *Ortadoğu Barışında Güvenlik ve İşbirliği Modeli Arayışları*, (Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler ABD, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2013, s. 39

⁵⁶ Osman Atalay, *a.g.e.*, s. 228.

⁵⁷ Osman Atalay, *a.g.e.*, s. 262-263.

⁵⁸ Osman Atalay, *a.g.e.*, s. 282.

ancak Suriye rejimine yönelik etkin bir eylem yapıldığına ilişkin bilgi bulunmamıştır. IŞİD, böylece gerek Suriye'nin, gerekse ABD'nin ortak hedefi olmuştur; ancak bu doğrultuda savaş suçu ya da insanlık ayıbı olarak nitelenebilecek bazı sonuçlarda yaşanmış, örneğin IŞİD'in denetimi altındaki Rakka'ya saldıran Suriye, pazarı ve ABD ise bir okulu vurmayı başarmıştır.⁵⁹

4.5. 2015 İtibariyle Bölgedeki Son Durum

Ayaklanma ve takiben iç savaş başladığından beri ülkeyle ilgili bazı öneriler farklı kesimlerce sunulmuştur. Türkiye, özellikle karşılaştığı yoğun göç dalgasına istinaden tampon bölge fikrini ileri sürmüştür; ancak bu öneri gerçekleşmemiştir.

Suriye İnsan Hakları Örgütü'nün 2015 Mart'ta açıklamış olduğu rapora göre Suriye'de bugüne kadar ortalama 175,000'i sivil olmak üzere 211,000 kişi öldü ve bu ölümlerle birlikte diğer suçlarda Esad rejimiyle birlikte El Nusra, PYD, IŞİD gibi bölgedeki diğer aktörlerde pay sahibi.⁶⁰

Bugüne dek diplomasi kanalları da sürekli denenmiştir. Bunların kimisi, bazı grupların bir araya gelerek yaptıkları toplantılardan ibaret olmuş, kimisi uluslararası çevrelerin görüş ayrılıklarından ötürü herhangi bir verimin alınmadığı çalışmalar olarak kalmıştır. Bunların içinde en kapsamlı olanları Cenevre 1 (2012) ve Cenevre 2 (2014) olarak isimlendirilen birinci ve ikinci Suriye Barış Konferansı'dır; ancak sonuç itibariyle ve verim açısından, diğerlerinden fazlaca bir farkı bulunmamaktadır. 2012 Haziran'da BM (Birleşmiş Milletler) desteğinde yapılan ilk görüşmede aralarında Rusya, ABD, Suriye, Türkiye gibi ülkelerinde bulunduğu heyet ölüm, şiddet, insan hakları ihlali konularında Cenevre Bildirisi'ni kaleme almıştır.⁶¹ 2014 Ocak'ta yapılan ve ilkinde göre daha yoğun katılımın sağlandığı konferansın

⁵⁹ Anadolu Ajansı, *ABD Koalisyon Güçleri Suriye'de İlkokulu Bombaladı*, <http://www.aa.com.tr/tr/haberler/426024--abd-koalisyon-gucleri-suriyede-ilkokulu-bombaladi>, (22.03.2015)

⁶⁰ Al Jazeera, *4 Yılda 211 bin Ölü*, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/4-yilda-211-bin-olu>, (14.03.2015)

⁶¹ İpek Yezdani, "10 Soruda Cenevre II Konferansı", <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/25629289.asp>, (16.06.2015)

Ocak ve Şubat aylarındaki turlarında da tam anlamıyla bir sonuç elde edilememiştir. 2015 Ocak'ta ise Suriyeli muhalifler Mısır'ın daveti üstüne Kahire'de toplanıp Kahire Bildirisi'ni yayınlamış ve Rusya'da yapılacak olan bir diğer çalışmadan da sonuç elde edilemeyeceğini belirtmişlerdir.⁶² 2015 Ocak sonunda Moskova'da gerçekleşen Moskova Suriye Toplantısı olarak anılan görüşmeler ise, genel olarak Cenevre gibi sonuçlanmış; ancak rejimin yansıttığı gibi, olayların terör boyutuna değinilmiştir.⁶³ Moskova'daki ikinci görüşmenin ise 2015 Nisan'da gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.⁶⁴

Suriye yönetimi egemenliğini elinde bulundurabilmek için diplomatik, ekonomik ve askeri yöntemlere başvurmuştur. Rejim karşıtlarının gerek duydukları desteği zayıflatabilmek için, ÖSO'ya dahil olacağı muhtemel radikalleri serbest bırakmış ve böylece düşmanının itibarını uluslararası kamuoyunda zedelemiştir.⁶⁵ Bu, Suriye İç Savaşı'nda belki ufak bir ayrıntı gibi kalan; ancak işlevselliği düşünüldüğünde dikkat çekici bir uygulamadır. Rejim ayrıca ülkenin kuzeyini PYD'ye nispeten bırakırken, radikal gruplarla da yeterince mücadele etmemiş ve böylece ortaya çıkan grupların tümü yer yer kendi aralarında çıkar mücadeleleri için çatışmıştır⁶⁶ ve bu hâlen devam etmektedir. Coğrafyada bulunan silahlı güçler arasında herhangi bir "resmî" barışın ya da ittifakın bulunmayışı, tüm grupları birbirlerine karşı potansiyel düşman kılmaktadır. Suriye rejiminin, muhalifler arasındaki ayrımlardan yararlandığı açıkça görülebilmektedir. Bununla birlikte, muhalif gruplarında kendi çıkarlarına yönelik eyleme geçtiği tahmin edilebilmektedir. Dahası, farklı uluslararası aktörlerin de kendi çıkarları doğrultusunda konuya müda-

⁶² Alaa Walid Elhamoud Elkidir - Ayşe Sümeyra Aydoğdu, "Suriye Muhalefeti 10 Maddelik Kahire Bildirisi'ni Yayımladı", <http://www.aa.com.tr/tr/dunya/455404--suriye-muhalefeti-10-maddelik-kahire-bildirisi-ni-yayimladi>, (16.03.2015)

⁶³ Mohamad Aldaher - Ayşe Sümeyra Aydoğdu, "Suriye'de Barış İçin Moskova İlkeleri Açıklandı", <http://www.aa.com.tr/tr/dunya/458188--suriyede-baris-icin-moskova-ilkeleri-aciklandi>, (16.03.2015)

⁶⁴ Al Jazeera, *İkinci Moskova görüşmeleri 6-9 Nisan'da*, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/ikinci-moskova-gorusmeleri-6-9-nisanda>, (16.03.2015)

⁶⁵ Ali Semin, "Suriye Krizi, PYD ve 2. Cenevre Konferansı", <http://www.bilgesam.org/incele/96/-suriye-krizi--pyd-ve-2--cenevre-konferansi/>, (18.03.2015)

⁶⁶ Ali Semin, *a.g.m.*

hil olduğu; ancak kimi zaman kendi aralarında bile işbirliği yapmadığı gözlemlenmektedir. Bölünmüş bir muhalefetin Suriye yönetimine karşı etkin bir rol üstlenebilmesi, doğrudan bir dış müdahale olmaksızın olanaksız olarak yorumlanmaktadır.

4.5.1. Taraflar

Şu an da Suriye’de yaşanmakta olan iç savaşın taraflarını Suriye Esad yanlısı birlikler, Özgür Suriye Ordusu, PYD, IŞİD, El-Nusra olarak beş ayrı sınıfa ayrılması mümkündür. Özellikle ÖSO ve El-Nusra içindeki grupların tam anlamıyla koordineli olmadığını ve kimi zaman ayrı hareket edebildiklerini de belirtmek, grupların işleyişlerini anlayabilme konusunda yararlı olacaktır.

Rejimin elinde bulundurduğu güç iç savaş öncesi 300,000 civarındaydı ve bu sayı firar, sığınma ve ölüm gibi olaylardan ötürü 2014 Eylül itibarıyla %30 ile 35 arasında düşmüştür.⁶⁷ Kabaca 200,000 ordu askerinin bulunduğunu iddia etmek mümkündür; ancak bu sayının içinde ordu askerlerinin dışındaki rejim yanlısı ve doğrudan rejim tarafından yönetilen Ulusal Savunma Gücü ve Ulusal Güvenlik Müdürlüğü güçleri eklenmemiştir. Bunların dışında Suriye Baas Tugayı, Ebu'l Fazıl Abbas Tugayı, Şebbiha milisleri, Acilciler, Arap Milliyetçi Muhafızları, Halkçı Özgür Filistin Cephesi, Husiler ve benzeri yapılanmalarda Suriye’de Esad yanlısı olarak iç savaşta rol almaktadır.

Ayaklanma ve takip eden aylarda ön planda bulunan Özgür Suriye Ordusu olmuştur; ancak muhalif grupların farklılaşmasıyla bu yapılanmanın askeri gücünün çok büyük bir fark yaratabileceğini iddia edemeyiz; ancak yine de bölgede bulunan beş büyük güçten birisi kendisidir. ÖSO’nun sayısına ilişkin güvenilir bir kaynak bulunmamaktadır; çünkü bir şemsiye altında bulunmaktan ziyade yerel güçlerce ifade edilebilmektedir. Diğer yandan Suriye’de 2015 itibarıyla bazı bölgeleri kontrol altında tutmakta olup büyük şehirlerde rejime savaşını sürdürebilmektedir. Bu grubun altında yer alan

⁶⁷ Sylvia Westall, “Assad's Army Stretched But Still Seen Strong in Syria's War”, <http://www.reuters.com/article/2014/09/18/us-syria-crisis-military-idUSKBN0HD0M420140918>, (14.03.2015)

Harakat Hazm, ABD tarafından da desteklenmiş; ancak El-Nusra karşısında dağılmıştır.⁶⁸ Hâlen ÖSO altında bulunan farklı gruplardan bazıları, belli sayılar gözetilerek eğitim, lojistik destek gibi olanaklara sahiptir.⁶⁹ 2014'te yapılan bir çalışmada, ÖSO'nun ilk gücünden bugününe nasıl geldiğine ilişkin fikir edinilebilir. 2014 Nisan'da Türkiye'ye sığınan eski ÖSO üyesi olan 50 kişiyle yapılan çalışmada, katılımcıların yarısından fazlasının savaşı kazanamayacakları hissine sahip oldukları, yarısına yakınının grup içinde disiplinin bulunmadığına inandığı gibi sebeplerle ÖSO'dan ayrıldıkları ifade edilmiştir.⁷⁰ ÖSO lideri Cemal Maruf'un 2014 Kasım'da beraberindeki 14,000 askerle Halep'ten çekildiği ve kendisinin de Türkiye'ye geçtiği ayrıca basına yansımıştır.⁷¹

PYD, Suriye'nin kuzeyinde yer yer kontrolü sağlayan siyasal bir partidir. YPG (Halk Koruma Birlikleri), PYD'ye ait silahlı uzantıdır. PKK ile benzerlikler taşımaktadır. Suriye'nin kuzeyini kontrol altına alıp ayrı bir yönetim kurulmasına ilişkin açıklamaları mevcuttur. Gerek El-Nusra, gerekse ÖSO ile çatışmış; ancak ziyadesiyle Ayn-el Arab/Kobani çevresinde ABD ve Kuzey Irak Peşmerge güçlerinin de katılımıyla IŞİD ile girdiği çatışmalarla uluslararası kamuoyunda kendisinden bahsettirmiştir. Suriye geçici hükümetinin Savunma Bakanı Selim İdris, PYD'nin ayrı bir devlet kurma amacı içinde bulunduğunu, mevcut rejimle ilişkilerinin devam ettiğini ve bu nedenle de güven tesis edemediklerini beyan etmiştir.⁷²

Bölgede aktif olan bir diğer örgüt ise IŞİD'dir. Irak'ta da faaliyet gösteren köktendinci örgüt, hemen her aktörle çarpışmaktadır. CIA Direktö-

⁶⁸ Milliyet, *ABD Şimdi Kimi Eğitip Donatacak?*, <http://www.milliyet.com.tr/abd-simdi-kimi-egitip-donatacak-/dunya/detay/2023211/default.htm>, (14.03.2015)

⁶⁹ Milliyet, *Eğit-Donat 15 Mart'ta Başlıyor*, <http://www.milliyet.com.tr/egit-donat-15-mart-ta-basliyor-gundem-2026884/>, (14.03.2015)

⁷⁰ Vera Mironova - Loubna Mrie - Sam Whitt, "Why are Fighters Leaving the Free Syrian Army?", <http://www.washingtonpost.com/blogs/monkey-cage/wp/2014/05/12/why-are-fighters-leaving-the-free-syrian-army/>, (14.03.2015)

⁷¹ Murat Yetkin, "Özgür Suriye Ordusu Halep'i Terk Etti, Lideri Türkiye'ye Kaçtı", http://www.radikal.com.tr/yazarlar/murat_yetkin/ozgur_suriye_ordusu_halepi_terk_etti_lideri_turkturki_kacti-1233637, (14.03.2015)

⁷² Yılmaz Bilgen, "PYD'ye Güvenmiyoruz", <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/pydye-guvenmiyoruz>, (22.03.2015)

rü'nün ifadesiyle örgütte 90'dan fazla ülkeden en az 20,000 savaşçı mevcuttur.⁷³ IŞİD'in bölgedeki üstünlüğü ve uygulamaları özellikle Batı'da geniş yankı uyandırmış, ABD'nin Esad'ın düşürülmesi önceliği ikinci plana itilerek, öncelik IŞİD'e verilmiştir.⁷⁴ Ayrıca Suriye'deki mevcut rejimin özellikle IŞİD'e yönelik müdahalede bulunmadığı, IŞİD'in yarattığı atmosferde diğer muhaliflerle daha iyi baş edebildiği yönünde de kaynağı belirsiz bilgiler mevcuttur.

El-Nusra ise El Kaide'ye bağlı bir diğer unsur olarak Suriye'deki savaşın taraflarından bir başkasıdır. Örgüt sözcüsünün açıklamasına göre, IŞİD ile farkları, itikat mezhep ayrımından kaynaklanmaktadır ve IŞİD'i sapkın bir örgüt olarak tanımlamakta olup Esad rejimi sonrasında ülkeyi yönetme gayeleri bulunmamaktadır.⁷⁵

Beş ana gücün dışında ayrıca kimi zaman tarafsız eyleme geçen grupların varlığı da ret edilemez. Neredeyse tamamı farklı bir dış etkence desteklenen silahlı gruplar, birbirlerinden ya da farklı noktalardan (Irak Ordusu gibi) edindikleri "ganimetleri" sayesinde güçlerini sürdürebilme olanağı bulmaktadır. Yetkili kurumların açıklamalarına göre, Suriye İç Savaşı'nın çıktığı günden beri her ne kadar çevre ülkelere sığınan ya da teslim olan kimseler bulunsun da, yabancı uyruklular da bu savaşa bizzat katılmayı sürdürmektedir.

⁷³ Reuters, *U. S. CIA Chief Says Social Media Greatly Amplifies" Terror Threat*, <http://www.reuters.com/article/2015/03/13/usa-security-brennan-idUSL1N0WF1JS20150313>, (16.03.2015)

⁷⁴ Al Jazeera, *"Esed'le Doğrudan Görüşmeyiz"*, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/esedle-dogrudan-gorusmeyiz>, (16.03.2015)

⁷⁵ Yılmaz Bilgen, *"Nusra Sözcüsü: IŞİD ile İttifak Yapmayız"*, <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/nusra-sozcusu-isis-ile-ittifak-yapmayiz>, (22.03.2015)

4.6. Öngörüler

Suriye'deki kurulması ideal olan yönetim şekli, Türkiye'deki sığınmacıların yarısından fazlasına göre demokratik bir rejim iken, ikinci sırayı İslam'a uygun bir yönetim almaktadır.⁷⁶

Suriye'deki mevcut iktidarın sürdürülebilmesi adına ileri sürülen fikirler, Arap Baharı'nın mevcut örnekleri üstünden şekillenmektedir. Suriye'deki Beşşar Esad liderliğindeki otoriter rejim, kötünün iyisi gibi bir algı oluşturma konusunda yetkindir. Bunun sebebini rejimin laik ve Arap milliyetçisi kimliğine bağlamak mümkündür; çünkü farklı bir rejim, Saddam sonrası Irak veya Mısır'da olduğu gibi farklı kutupların birbirleriyle daha kanlı mücadeleye girişeceğine işaret etmektedir. Her ne kadar mevcut gücün, iktidara geldiğinden bu yana demokratikleşme adına bariz somut adımlar atmaması ve demokratik talepleri gerektiğinde kanlı bir şekilde bastırması alışlagelen demokrasi süreciyle uyuşmasa da, bölge ve ülke istikrarı açısından kabul edilebilir bir paya da sahiptir. Bu meşruiyetin sağlanmasında, kuşkusuz Mısır'da net bir kazanımın oluşmaması, Libya'da ise daha keskin sınırların belirmesi gösterilebilir.

Bölgeyle ilgili bir diğer öngörü ise dış müdahale seçeneği olmuştur; ancak 2015 itibariyle bu seçeneğin rafa kaldırıldığı fikrini rahatça söylemek mümkün olmuştur. Rusya, Çin ve İran'ın tepkisi ile Rusya ve Çin'in BM Güvenlik Konseyi'ndeki oylamalarda Suriye rejimi lehine oy vermesi⁷⁷, BM nezdinde bir çalışmayı önlemiştir.

Sorunun kendi iç dinamikleri aracılığıyla çözülebileceği olasılığı bulunmamaktadır. Bunun nedeni, farklı aktörlerin, farklı taraflara, farklı şekillerde yardım ve desteğinin bulunmasıdır. Diğer yandan, ikiden fazla tarafın bulunması ve önemli görünen tarafların bile tam bir birliktelikle hareket edebilme kabiliyetinden yoksun oluşu, ülkedeki iç savaşı sürekli kılan bir kısır döngüye yol açmaktadır. Yerel güçler, bölgelerini ancak koruyabilirken, ulusal çapta farklı gruplar kimi ittifaklar yapmakta ve bu ittifaklarda kimi zaman parçalanmakta ya da şekil değiştirmektedir. Güç dengesinin dış

⁷⁶ Mehmet Güçer - Sema Karaca - O. Bahadır Dinçer, *a.g.m.*, s. 55.

⁷⁷ Abdullah Kıran, *a.g.m.*, s. 103.

kaynakların da etkisiyle sürekli değiştiği bir ortamda mutlak bir çözümün kısa sürede sağlanabilmesini beklemek doğru olmayacaktır.

Ayrıca Suriye, Arap Baharı'nın etkisi altına giren ülkelere göre çok daha sağlam bir refleks geliştirmeyi başarmış ve 2011'den bugüne egemen güç olmayı sürdürebilmiştir. Bundaki sebep ise Baas Partisi ile Suriye Ordusu arasındaki bağ olarak gösterilebilir.⁷⁸

5. SONUÇ

Birinci Dünya Savaşı ardından Suriye ve çevre coğrafyası üstünde tekrar şekillendirme çalışmaları yürüten Fransız ve İngiliz dış politikası, coğrafyadaki siyasi otoritelerin bugün hâlen kırılğan bir yapıya sahip olmasının nedeni olarak gösterilebilir.⁷⁹

Suriye'de Arap Baharı'nın domino etkisiyle başlayan ayaklanma, devamında şekil, kapsam ve etkisini değiştirerek bir iç savaşa dönüşmüştür. Bu sürecin insani ve maddi bilançosu oldukça ağırdır. Yüzbinlerce insanın ölümü ve çok daha fazlasının yaralanması dışında 2015 Mart itibarıyla nüfusun yarısı yerinden olmuş, hastanelerin %36'sı ve neredeyse 4000 okul yıkılmış, 290 tarihi ve kültürel miras zarar görmüş, 348 cami ve 98 kilise yıkılmış veya zarar görmüştür.⁸⁰

Unutmamak gerekir ki, Suriye'de yaşanan bu savaşın etkileri doğrudan ya da dolaylı olarak diğer ülkeleri de etkilemiştir ve hatta başka ülke vatandaşlarının bile ölümüne yol açmıştır. Ayrıca, gerek Suriye'de yaşayanlar, gerek iltica edenler veya yasadışı yollardan terk edenler ile bunların çocuklarının da psikolojisinin ne yönde bozulduğu tahmin edilebilmektedir. Travma sonrası stres bozukluğunun Suriye ve mülteci alan ülkeler üstündeki

⁷⁸ Robert Fisk, "Syria Revolution Four Years on: Don't Bet Against President Assad", <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/syria-revolution-four-years-on-dont-bet-against-president-assad--a-ruler-willing-to-see-his-country-destroyed-so-long-as-he-can-cling-to-power-10104945.html>, (18.03.2015)

⁷⁹ Ayşe Tekdal Fildiş, *a.g.e.*, s. 61

⁸⁰ Diana Al Rifai - Mohammed Haddad, "What's Left of Syria?", <http://www.aljazeera.com/indepth/interactive/2015/03/left-syria-150317133753354.html>, (22.03.2015)

etkisinin dışında bir diğer kaygı verici ve etkileri büyük olasılık uzun vadede çok daha güçlü hissedilecek olan durum, yasal ya da yasadışı yollarla mülteci olan Suriyeliler'in buldukları ülke toplumlarıyla karşılaşacakları durumdur. Farklı kültür, din, mezhep, etnik köken gibi durumlar ve bunlara ek olarak yaşanan travma ve sosyoekonomik durum, tarafları karşı karşıya getirme gücüne sahiptir. Bununla ilgili örnekler de bulunmaktadır. Bu bağlamda hem fuhuş, hem dilencilik veya gasp gibi vakalar, hem üretim maliyetlerinin düşürülmesi amacıyla doğan işsizlik, hem de travma sonucu yaşanması olası psikolojik durum, Suriye ve ilgili ülkeler için endişe verici bulgulardır. Bunlara ek olarak, ticaret hacimlerindeki potansiyel düşüş ve kültürel etkileşimin getirdiği çatışma ortamı da diğer önemli iki başlık olarak Suriye ve ilgili ülkeleri etkileyebilecektir.

Suriye, hem bir Ortadoğu, hem de bir Akdeniz ülkesi olarak bulunduğu konum itibarıyla stratejik bir öneme sahiptir. İstikrarsız veya iç savaşın sürdüğü bir Suriye'nin etkisi, Somali'deki ya da Burma'daki iç sorunlardan çok daha etkileyici okunabilir. Suriye'nin üniter yapısının bozulması bir yana, bölgede yeşerip çevre ülkeleri de tehdit eden IŞİD ya da benzeri grupların güçlenmesi ve egemenlik alanlarını arttırması birçok açıdan endişe yaratmaya elverişlidir. Her ne kadar realizm veya pragmatizm ile açıklama durumu olsa da, uzlaşma yolunu benimseyip en kısa sürede şiddet olaylarının bitirilmesi hayati önem taşımaktadır. Kuşkusuz yalnızca Suriye rejimine değil, aynı zamanda bölgedeki silahlı gruplara ya da bu öznelerin birine veya bir kısmına bir şekilde yardım ederek çok daha büyük yıkımlar yaşanmasına neden olan uluslararası aktörler de, bugüne kadar uyguladıkları politikaları tekrar gözden geçirmeye mecburdurlar.

KAYNAKÇA

Al Jazeera, *4 Yılda 211 bin Ölü*,
<http://www.aljazeera.com.tr/haber/4-yilda-211-bin-olu>, (14.03.2015)

Al Jazeera, “*Esed’le Doğrudan Görüşmeyiz*”,
<http://www.aljazeera.com.tr/haber/esedle-dogrudan-gorusmeyiz>,
(16.03.2015)

Al Jazeera, *İkinci Moskova görüşmeleri 6-9 Nisan’da*,
<http://www.aljazeera.com.tr/haber/ikinci-moskova-gorusmeleri-6-9-nisanda>,
(16.03.2015)

Aldaher, Mohamad – Aydoğdu, Ayşe, Sümeyra, “Suriye’de Barış İçin Moskova İlkeleri Açıklandı”, <http://www.aa.com.tr/tr/dunya/458188--suriyede-baris-icin-moskova-ilkeleri-aciklandi>, (16.03.2015)

Anadolu Ajansı, *ABD Koalisyon Güçleri Suriye’de İlkokulu Bombaladı*, <http://www.aa.com.tr/tr/haberler/426024--abd-koalisyon-gucleri-suriyede-ilkokulu-bombaladi>, (22.03.2015)

Anadolu Ajansı, *Russia Supplying Weapons to Iraq, Syria – Lavrov*, <http://www.aa.com.tr/en/politics/407437--russia-supplying-weapons-to-iraq-syria-lavrov>, (22.03.2015)

Atalay, Osman, *Suriye Direnişi*, İstanbul 2013

Ayhan, Veysel, “Suriye’de İktidar Mücadelesi: Reform ve Devrim Kıskaçındaki Esad Rejimi”, *Ortadoğu Analiz*, Cilt No:3, Sayı: 29, 2011

Bağlıoğlu, Ahmet, “Suriye’de Mezhep Hareketlerinin Güncel Siyaset Üzerine Etkileri”, *e-Makalat Mezhep Araştırmaları Dergisi*, Cilt No: 6, Sayı: 2, 2013

Bilgen, Yılmaz, “Esed Türkiye Sınırını İran’a Terk Etti”, <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/esed-turkiye-sinirini-irana-terk-etti>, (16.03.2015)

Bilgen, Yılmaz, “Nusra Sözcüsü: IŞİD ile İttifak Yapmayız”,
<http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/nusra-sozcusu-isid-ile-ittifak-yapmayiz>, (22.03.2015)

Bilgen, Yılmaz, “PYD’ye Güvenmiyoruz”,
<http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/pydye-guvenmiyoruz>,
(22.03.2015)

Bilgenoğlu, Ali, *Osmanlı Devleti’nde Arap Milliyetçi Cemiyetleri*,
Antalya 2007

Bozarıslan, Hamit, *Ortadoğu: Bir Şiddet Tarihi*, İstanbul 2014

Çağ, Galip; Eker, Sami, “Ortadoğu’da Baas Rejimleri: Suriye ve Irak”, Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 2, Çankırı, 2013

Central Intelligence Agency, Syria,
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sy.html>,
(13.03.2015)

Cleveland, William L., *Modern Ortadoğu Tarihi*, İstanbul 2008

Demirtaş, Erdem, *Ortadoğu’da Devlet ve İktidar*, İstanbul 2014

Efegil, Ertan, “Suriye ve Lübnan’ın Dış Politikalarını Etkileyen Faktörler”, *Ortadoğu Analiz*, Cilt No: 5, Sayı: 50, 2013

Elkidir, Alaa, Walid, Elhamoud, - Aydoğdu, Ayşe, Sümeyra, “Suriye Muhalefeti 10 Maddelik Kahire Bildirisi’ni Yayımladı”,
<http://www.aa.com.tr/tr/dunya/455404--suriye-muhalefeti-10-maddelik-kahire-bildirisi-ni-yayimladi>, (16.03.2015)

Fildiş, Ayşe, Tekdal, “Günümüzde Suriye’de Yaşanan Sorunların Tarihsel Arka Planına Kısa Bir Bakış”, *Ortadoğu Analiz*, Cilt: 5, Sayı: 52, Ankara, 2013

Fisk, Robert, “Syria Revolution Four Years on: Don't Bet Against President Assad”, <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/syria-revolution-four-years-on-dont-bet-against-president-assad-a-ruler-willing-to-see-his-country-destroyed-so-long-as-he-can-cling-to-power-10104945.html>, (18.03.2015)

Fox News, *Chinese Authorities Say Muslim Uighurs have Joined ISIS*, <http://www.foxnews.com/world/2015/03/11/chinese-authorities-say-muslim-uighurs-have-joined-isis/>, (22.03.2015)

Fraser, Tom, G.-Mango, Andrew-McNamara, Robert, *Modern Ortadoğu'nun Kuruluşu*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2011

Fulton, Will – Holliday, Joseph – Wyer, Sam, “Iranian Strategy in Syria”, <http://www.understandingwar.org/report/iranian-strategy-syria>, (22.03.2015)

Güçer, Mehmet – Karaca, Sema – Dinçer, O. Bahadır, “Sınırlar Arasında Yaşam Savaşı Suriyeli Mülteciler Alan Araştırması”, *USAK Raporları*, No: 13-04, Ankara 2013

Güçtürk, Yavuz, *İnsanlığın Kaybı Suriye'deki İç Savaşın İnsan Hakları Boyutu*, Ankara, 2014

Kıran, Abdullah, “Arap Baharı, Suriye ve Demokratik Dönüşüm Beklentileri”, *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt No: 2, Sayı: 1, 2014

Lewis, Bernard, *Tarih Notları*, Ankara 2014

Lin, Christina, “Why China Supports Assad: Asian Jihad Hits Syria”, <http://www.transatlanticacademy.org/node/611>, (22.03.2015)

Mansfield, Peter, *Ortadoğu Tarihi*, İstanbul 2012

Milliyet, *ABD Şimdi Kimi Eğitip Donatacak?*,
[http://www.milliyet.com.tr/abd-simdi-kimi-egitip-donatacak-
/dunya/detay/2023211/default.htm](http://www.milliyet.com.tr/abd-simdi-kimi-egitip-donatacak-/dunya/detay/2023211/default.htm), (14.03.2015)

Milliyet, *Eğit - Donat 15 Mart'ta Başlıyor*,
[http://www.milliyet.com.tr/egit-donat-15-mart-ta-basliyor-gundem-
2026884/](http://www.milliyet.com.tr/egit-donat-15-mart-ta-basliyor-gundem-2026884/), (14.03.2015)

Mironova, Vera – Mrie, Loubna – Whitt, Sam, “Why are Fighters Leaving the Free Syrian Army?”,
[http://www.washingtonpost.com/blogs/monkey-cage/wp/2014/05/12/why-
are-fighters-leaving-the-free-syrian-army/](http://www.washingtonpost.com/blogs/monkey-cage/wp/2014/05/12/why-are-fighters-leaving-the-free-syrian-army/), (14.03.2015)

Orhan, Oytun, “Suriye'de Demokrasi mi İç Savaş mı?: Toplumsal - Siyasal Yapı, Değişim Senaryoları ve Türkiye”, *Ortadoğu Analiz*, Cilt No: 3, Sayı: 29, 2011

Özdemir, Erbil, *Ortadoğu Barışında Güvenlik ve İşbirliği Modeli Arayışları*, (Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler ABD, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2013

Öztürk, Tuğçe, Ersoy, “Dünden Bugüne Pan-Arapçılık ve Arap Baharı: Yeni Bir Pan-Arap Uyanış mı?”, *Akademik Orta Doğu*, Cilt: 7 , Sayı: 1, 2012

Philip, S. Khoury, “Syrian Political Culture: A Historical Perspective” *Syria Society, Culture and Polity*, Derleyenler: Richard T. Antoun, Donald Quataert, Albany, 1991

Reuters, *U. S. CIA Chief Says Social Media Greatly Amplifies" Terror Threat*, [http://www.reuters.com/article/2015/03/13/usa-security-brennan-
idUSL1N0WF1JS20150313](http://www.reuters.com/article/2015/03/13/usa-security-brennan-idUSL1N0WF1JS20150313), (16.03.2015)

Rifai, Al, Diana – Haddad, Mohammed, “What's Left of Syria?”, [http://www.aljazeera.com/indepth/interactive/2015/03/left-syria-
150317133753354.html](http://www.aljazeera.com/indepth/interactive/2015/03/left-syria-150317133753354.html), (22.03.2015)

Semin, Ali, “Suriye Krizi, PYD ve 2. Cenevre Konferansı”,
<http://www.bilgesam.org/incele/96/-suriye-krizi--pyd-ve-2--cenevre-konferansi/>, (18.03.2015)

Şen, Yağmur, “Suriye’de Arap Baharı”, *Yasama Dergisi*, Sayı: 23,
2013

Şenzeybek, Aytekin, “Suriye’de Dürzi - Nusayri - İsmaili ve Sünni İlişkileri”, *e-Makalat Mezhep Araştırmaları Dergisi*, Cilt No: 6, Sayı: 2,
2013

Şirin Ayrancı, Zişan, *Türkiye-Suriye İlişkileri*, (Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih ABD, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir 2006

Westall, Sylvia, “Assad's Army Stretched But Still Seen Strong in Syria's War”, <http://www.reuters.com/article/2014/09/18/us-syria-crisis-military-idUSKBN0HD0M420140918>, (14.03.2015)

Yan, Holly, “Syria Allies: Why Russia, Iran and China are Standing by the Regime”, <http://edition.cnn.com/2013/08/29/world/meast/syria-iran-china-russia-supporters/>, (22.03.2015)

Yetkin, Murat, “Özgür Suriye Ordusu Halep’i Terk Etti, Lideri Türkiye’ye Kaçtı”,
http://www.radikal.com.tr/yazarlar/murat_yetkin/ozgur_suriye_ordusu_halep_i_terk_etti_lideri_turkturki_kacti-1233637, (14.03.2015)

Yezdani, İpek, “10 Soruda Cenevre II Konferansı”,
<http://www.hurriyet.com.tr/dunya/25629289.asp>, (16.06.2015)

Yılmaz, Muzaffer, Ercan, “Suriye: Süreklilik ve Değişimin Çatışması”, *Ortadoğu Analiz*, Cilt: 3, Sayı: 30, Ankara, 2011

THE SEARCH OF A *CAUTIOUS RAPPROCHEMENT*? PERSPECTIVES FOR GRECO-TURKISH RELATIONS IN THE CONTEXT OF SYRIZA'S POSITION TOWARDS THE EU

Armağan GÖZKAMAN*
Pınar BAL*
Sudi APAK**

ÖZET

2008 finansal krizinin Avrupa Birliği'nde, özellikle Birliğin bazı güney üyelerinde son derece önemli etkileri olmuştur. Yunanistan'da finansal krizin etkileri kemer sıkma önlemlerinin de katkısı ile derinleşmiş ve bir politik krize doğru evrilmiştir. Bu sürecin sonunda Ocak 2015'te Syriza Partisi Yunanistan'ı krizden çıkaracak değişimi gerçekleştirme vaadi ile iktidara gelmiştir.

Bu gelişmeler ışığında, çalışmanın ilk bölümünde AB çerçevesi içerisinde Yunanistan'daki borç krizi ve Syriza Partisi'nin zaferi hakkında bir değerlendirme yapılması hedeflenmiştir. İkinci bölümde ise; borç krizi ve Syriza'nın iktidara gelmesi ile başlayan ve Syriza'nın vaatleri ile dikkatleri çeken bu değişim döneminin Türk-Yunan ilişkilerinde uzun süredir çözülemeyen bazı kemikleşmiş sorunların çözülmesinde ve Türkiye-AB ilişkilerinin ilerlemesinde bir dönüm noktası olarak yer alıp alamayacağı yönünde bir analiz ortaya konulmuştur.

Anahtar kelimeler: Avrupa Birliği, Syriza, borç krizi, Türk-Yunan ilişkileri.

ABSTRACT

The financial crisis of 2008 has had profound effects on the EU, especially on some of its southern members. In Greece, the effects of the financial crisis and the austerity measures put into place to fight this crisis had culminated in a political crisis. Consequently, Syriza has come to power with various promises to take Greece out of this crisis.

In the light of these developments, in the first part of this paper, the aim is to evaluate the Greek debt crisis and the Syriza victory within the framework of the EU. Then, in the second part, the paper aims to investigate whether this specific time period can be used as a turning point in Greco-

* Asist.Prof.Dr., Beykent University, International Relations Department

** Prof.Dr., Beykent University, Banking and Finance Department

Turkish relations to solve the long standing and unresolved problems between the two countries as well as improving the EU-Turkish relations.

Key words: European Union, debt crisis, Syriza, Greco-Turkish relations.

1. INTRODUCTION

The financial crisis which started in the United States in 2007 has reached the European Union (EU) in 2008. When the EU was hit by this crisis, hot discussions were underway for the last couple of years concerning the future of the EU. The EU has already become a monetary union by 2001, however, unity of fiscal policies were not achieved yet. This lack of fiscal discipline at the EU level coupled with uncontrolled neoliberal policies adopted by many EU members have started to pose serious threats on the economies of some members, especially the Southern ones. The financial crisis has exacerbated this situation.

It goes without saying that among these countries, the most detrimental effects have been on the Greek economy and citizens. In Greece, financial crisis has led to a dramatic increase in foreign debt and unemployment. The Greek Government's efforts to finance this debt have created an immense pressure on the Greek citizens transforming the crisis to a political one.

The EU, although lacking established institutions to manage such a crisis, has tried to support Greece with more credits as well as extensions. However, these efforts have not been successful. At the beginning of 2015, the Greek people have, finally, brought Syriza to power with their demands for change. At this juncture, it is possible to highlight the need for change both on the side of Greece as well as the EU. Greece needs to solve its financial and economic problems and pay back its debts with the aim of strengthening its economy and restoring its prestige in the region. The EU needs to revive integration and be able to take the most out of it to make the EU an area of peace, prosperity and success. In this respect, in the first part of this paper, it will be argued that if change can be achieved both in Greece and in the EU together, it might be possible to reach a win-win solution to the problems being faced by both sides.

Accordingly, this paper tries to argue that although some reasons of the Greek crisis are related to the incapable institutions and financial management of the EU, the EU still constitutes an important part of the solution

for Greece. Respectively, a successful management of the Greek crisis is an important necessity as well as motivator for the continuity of the European integration project.

In a nut shell, the paper will first argue that rather than disintegration at any level, enhanced cooperation at the EU level with the establishment of capable institutions and control mechanisms would bring about the optimum solutions to the existing problems on both sides.

Based on this perspective, the second part of the paper will center around the effects of Syriza's coming to power on Greco-Turkish relations. After analysing Syriza's perceptions of Greco-Turkish relations and touching upon some of the long standing disputes between Turkey and Greece, this possible period of change in Greece and the EU will be highlighted as a turning point in Greco-Turkish relations as well as the EU-Turkish relations constituting a historical opportunity to overcome existing problems to the benefit of all. In the light of this argument which places the EU as an indispensable framework for Greco-Turkish relations, possible cooperation frameworks among the three parties will be suggested.

2. An Evaluation of the Greek Debt Crisis and the Syriza Victory within the Framework of the European Union

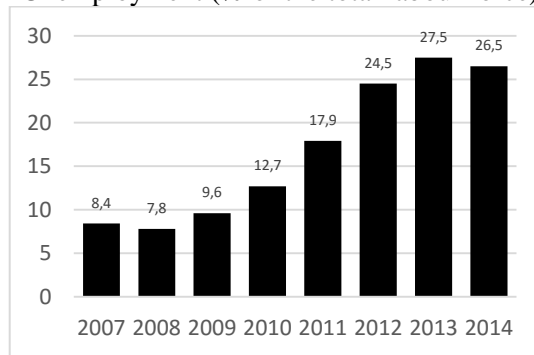
Greece; geographically placed on the southern borders of the European continent and close to the geopolitically important regions such as the Middle East, North Africa and the Balkans has always been included in European plans. Although Greece is a small country with a limited economic strength, politically and ideologically, it has always supported Europe, especially during the Cold War period against communism. It has become a member of the European Union (EU) in 1981 and a member of the Eurozone in 2001 following its fulfilment of the Maastricht Convergence Criteria.

a. Background of the financial crisis in the EU and Greece

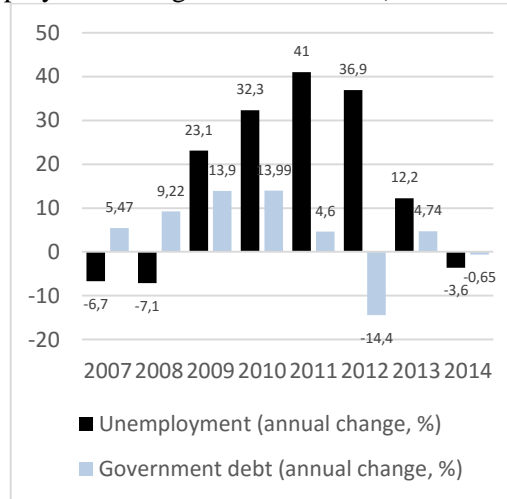
In the EU, establishment of the Eurozone has represented an important leap forward towards becoming an economic and monetary union. While the single currency; Euro, and the European Central Bank which has been established to manage monetary policy and coordinate macroeconomic policies have constituted the necessary steps of a monetary union, achieving the coordination of economic policies have not been possible. Besides, the Stability and Growth Pact which has been established as the preventive and

corrective arm of the monetary union in terms of controlling budgetary discipline in the Eurozone has not been able to work efficiently. Just before the global financial crisis started, in the EU, there was institutional asymmetry; the EU was a monetary union but it was not a fiscal union yet. Therefore, before the financial crisis, the EU already had inadequate financial institutions which were creating problems.

Figure 1: Unemployment and government debt in Greece
Unemployment (% of the total labour force)

Unemployment and government debt (annual change, %)

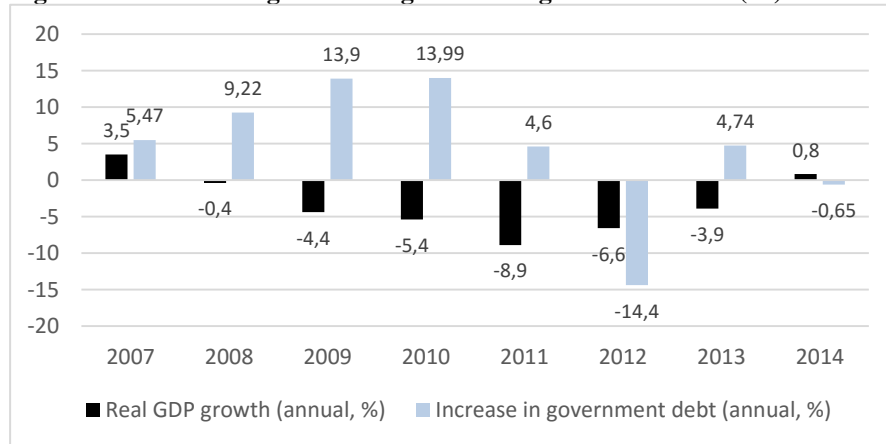
Source: Eurostat

When the financial crisis reached the EU, it quickly evolved into a debt crisis especially on the southern borders of the EU. The EU came up with the bailout programs and austerity measures to fight the crisis. Since

there was no capable institution in the Euro area to deal with countries which experience financial and economic difficulties, debt problems have been managed by the Troika which consisted of the European Commission, the IMF and the European Central Bank (Gros, 2015). In the case of Greece, the measures demanded by the Troika have unfortunately steamed up the debt problem, created an economic recession, led to increasing unemployment rates as evidenced (figures 1 and 2) below. All these developments caused a decrease of national wealth and transformed the debt crisis first to an economic crisis. In 2010, as a result of the reaction coming from the public, a political crisis ensued (Tayfur, 2015: 66).

The figure above shows the alarming rates of unemployment in Greece since 2008. It also illustrates that the increase in the governmental debt in the post-2008 period is accompanied by a non-proportional increase in the percentage of the unemployed. In addition, it seems important to underline that Greece had the highest unemployment rate in Europe for the year 2014. What makes this picture even worse is that 73,5% of the unemployed in this country in 2014 had been jobless for more than a year against 67,1 in 2013 (Eurostat, 2015). The OECD projections for the year 2015 are also dire: They suggest that jobless people will constitute an approximate 27% of the active population (OECD, 2014).

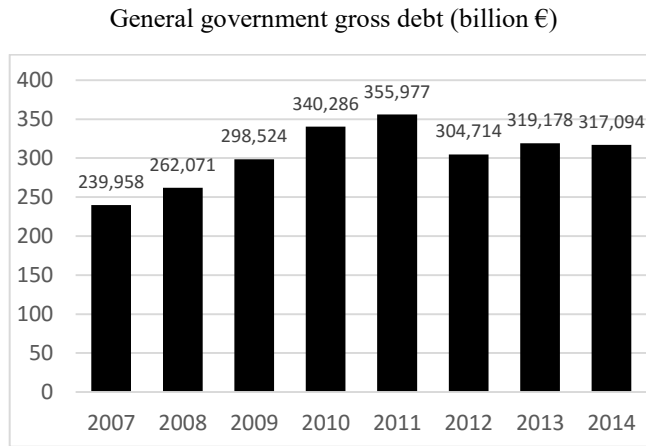
Figure 2: Annual changes in GDP growth and government debt (%)

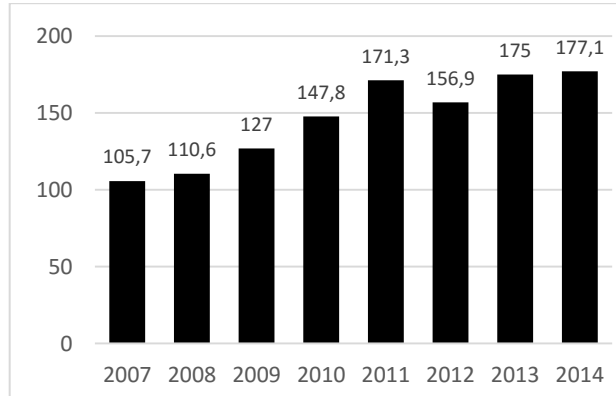
Source: OECD and Eurostat

Another point that must be highlighted concerns the end of the economic downturn. Figure 2 stipulates that, after six years of recession, Greek economy finally grew in 2014. The same year, a slight decrease in the general government gross debt was observed as well. Nonetheless, as shown by the Figure 3, the ratio of the Greek government's debt to the GDP is in a quasi-constant increase for the period 2007-2014. The year 2012 is the only exception where the percentage of the debt in the GDP points to a slower increase vis-à-vis the previous year. Yet, even in that period, the Greek government's debt is more than 1,5 times bigger than the size of the economy. Besides, it beats a new record in 2013 and a higher level of debt is witnessed again the next year. These trends are particularly meaningful when they are taken into consideration simultaneously with the data provided by the Figure 2. Between 2008 and 2013, The Greek GDP has shrunk every year while the government has remained highly in debt. The figures clearly show that starting with 2008 as government debt increases, GDP has declined and unemployment has increased. This shows that the funds acquired through debt have not been used inclusively and productively to the advantage of the Greek economy.

Figure 3: General government gross debt and government-debt-to-GDP Ratio in Greece

Central government debt (% of GDP)

Source: OECD (period 2007-2010) and Eurostat (period 2011-2014)

b. The Change Promised by Syriza

The existing Greek party politics and the EU policies to help Greece have not been successful to take Greece out of a humanitarian crisis where people have started to suffer economically. The EU's efforts to help Greece through reforms and austerity have ended up with dramatic outcomes on the side of the Greek citizens. Besides EU's failure, the Greek Government has also not been able to save the Greek citizens from the dramatic outcomes of this crisis and solve their problems. As Acemoğlu and Robinson point out in their recent book (2013: 77), when the political and economic institutions are inclusive in a country, prosperity and sustained economic growth can be attained to the favour of the whole society. However, as the institutions start to lose their inclusiveness and extractive institutions start to take their place which only favours a minority, masses start to suffer. As corruption increases and majority of the society start to suffer from austerity and other reforms, the minority keeps extracting the country's resources, worsening the situation faced by the majority even further.

Greece has undergone this transition from inclusive to extractive political and economic institutions (Kovras & Loizides, 2015: 54) where the majority at the end has come to such a point that they could not stand it anymore. As has been emphasized by the former Greek Prime Minister George Papandreou; as a result of the corruptive bureaucratic processes, in the face of economic crisis and austerity measures, resources of the country have not been used efficiently (Kutlay & Keleş, 2015: 45).

It has been in this environment that Syriza has come to power by winning 149 seats in a parliament consisting of 300 seats. Its major promise has been based on moving the country from extractive to inclusive political and economic institutions which involve all the opposition against the existing patronage based system (Stevens, January 6, 2015). This system has been the local outcome of neoliberal globalization as well as the inefficient institutional design of the EU. Uncontrolled populism in Greece over the last couple of years together with inefficient growth had led to a deep polarization in the society which has brought Syriza to power at the end offering a dramatic change in favor of inclusive political and economic institutions.

According to Syriza, the economic system of the post-1980 period in Europe has created a motivation for increased borrowing. While there was increasing financial deregulation, monetary policy in the Eurozone was being managed by a centralized institution; the European Central Bank, however, fiscal policy making was still decentralized. In addition to these, the existing institutions were not paying enough attention to current account deficits and loss of competitiveness on the side of the southern countries. Therefore, currently, Syriza accuses the EU policies for the humanitarian disaster faced by the Greek people today. Instead, Syriza promises Greek people an economy which would be able to pay back its debt by a sustainable economic growth (Kutlay, 2015: 36-37).

All in all, these promises cannot be achieved by Syriza alone. Syriza can achieve its promises as the EU overcomes its institutional asymmetry and take necessary measures to prepare the union for a sustainable future. For this to happen, Germany and other countries in the EU should remember to balance their national interests with their common European interests. Especially, Germany, which seems still unwilling to act as the leader of the Eurozone (Hübner, 2015), should take on the responsibility to activate the motor of integration to create the inclusive economic and political institutions within the Eurozone to make it sustainable and attractive.

In addition to these, the German way of managing the crisis has further eroded the democratic credentials of the EU as well as its norm setting capacity and its transformative power. As a result of the crisis, the southern members feel marginalized under the “*creditor north versus debtor south dichotomy*” (Kutlay, 2015 : 40). This can be seen in Syriza’s accusation of the EU as a neo-colonial power. As an extension of this accusation, Syriza sees itself as the “*trigger for a southern European uprising against the Ger-*

man-dominated management of the euro economy” (Neuger and Chrepa, January 15, 2015). Under these circumstances, Syriza victory seems to extend the Greek borders and represent a broader problem within the EU. Therefore, the future success of Syriza depends on how the EU will manage to design a future for itself.

Soros (2014) declares that the divergences between the creditor and debtor nations in the EU have widened due to the German approach to euro. The debtor nations have started to feel resentful and disempowered facing almost “an old-fashioned empire ruled by a domineering German hegemon” (Soros & Schmid, 2014: xii, Hübner, 2015). Although this might not be specifically aimed by Germany, the financial crisis has transformed the EU into a foreign oppressor in the eyes of many Europeans. In Greece, Syriza victory represents a breaking point in the name of this peripheral opposition. However, neither the break-up of the euro area nor the dissolution of the EU would be an optimal solution to the problems faced by Greece, southern European countries and Europe. In this respect, rather than disintegration at any level, the revival of the EU with Germany taking the responsibility to restructure the peripheral Europe would serve the interests of all.

c. Syriza and the EU

One of the cornerstones of European integration policy since the Maastricht Treaty of 1992 has been fiscal austerity which has been supported by the powerful EU members led by Germany. According to Germany, fiscal integration requires austerity and cost containment. Therefore, with the debt crisis in Greece, the EU has immediately called for a bailout program to help Greece service its debt and has introduced the austerity measures to help the country recover. These measures have further deprived the country. During its political campaign, Syriza put the blame on these measures and accused the EU for the humanitarian crisis which had developed in Greece.

According to Syriza; the financial crisis has made the divide between European economies visible, that there were strong and weak members in the EU, representing the core and the periphery or the creditors and the debtors (Lin and Treichel, 2012). In an interview, Ian Bremmer⁸¹ emphasizes that “Syriza repudiates Europe’s existing order” (Park, January 28,

⁸¹ Ian Bremmer is an American political scientist. He is the President and the founder of the Eurasia Group, a political risk research and consulting company.

2015). This is a repudiation of the German-led austerity and economic management in Europe. There will be a great need for compromise to overcome the crisis in Greece, the possible crisis in other Southern European members and for the establishment of a stronger and sustainable future in the EU.

For the EU, the real threat is not only Syriza or a possible Grexit. However, there are other southern countries like Spain, Portugal and Italy which are facing similar social and economic problems like Greece as a result of their austerity programs. The real problem for the EU would be its inability to find appropriate solutions to the problems of these countries in the near future and its incapacity to evolve in the direction of a sustainable future. A sustainable EU integration cannot be possible without a sustainable Greek recovery (Hopkins, 2015).

Although Syriza accuses the EU for the present crisis, it nevertheless needs the EU for a solution, since it needs financial support above everything. Apart from the EU, there are a couple of other foreign actors who might support Greece. Russia is one of them. Most of the members of Syriza, as well as the new Greek Prime Minister Alexis Tsipras himself, politically descend from the pro-Russian Communist party (Christides, March 12, 2015). Therefore, the Syriza Government has close relations with Russia; however, Russia itself is under economic difficulty. Syriza seems to use its good relations with Russia as a bargaining tool in its current negotiations with the EU rather than replacing the EU with Russia as a major source of new loans. Besides Russia, the United States Government also seems to support the new Greek Government but this support does not seem to be financial in content. Due to the effects of the financial crisis of 2007 on its own economy, the United States seems to be willing to support Greece by words rather than the extension of new credits. Therefore, the United States does not constitute an alternative source of loans for Syriza that would replace the EU, either.

Under these circumstances, the Syriza Government seems to need the EU at least financially to overcome this crisis. Already, Syriza is not taking its position against the EU but it is trying to improve its negotiating position with the EU and come up with concrete improvements in its credit relationship with the Troika. Therefore, leaving Euro or the EU would not benefit Greece under the present circumstances. On the other hand, a Grexit might damage the European integration project and hence create the possibility of a domino effect within the Eurozone. Therefore, the EU seems to be

willing to negotiate with Greece for new terms rather than losing Greece. The lenders are the big German banks and the financial powers of the EU. They are expected to motivate the EU for a new deal with Greece to enable it to repay its debts. Shortly, politically and financially, the EU would also be willing to negotiate with Greece. However, this crisis will have important impacts both on Greece and the EU. Greece will try to put its own house into order and the EU will try to strengthen itself for the future in an effort to eliminate the possibility of such crisis in other members in the near future.

At present, Germany is the economic and financial leader of the EU. For the Germans, the way of dealing with a debt crisis is through austerity measures and structural reforms. Under the present circumstances, it is very hard for the German Chancellor Angela Merkel to manoeuvre. Moving away from the austerity measures might cause her to lose inside and revive other Southern members outside to ask for the same. On the other hand, not being able to end this crisis successfully would lead her to lose her power in Germany and at the same time it would damage the European integration project.

Although there is rising Euroskepticism in many member countries, European integration is still very useful for the members especially when the new dynamics in the world are taken into account such as the possibility of an escalation in Russia-Ukraine relations, the increasing concerns about terrorist attacks in Europe, the increasing public support for radical parties in member states as well as the strengthening of the emerging economies in the world (Park, January 28, 2015).

The EU has such a history that crises have always been turned to an opportunity to transform the Union and adapt it to new circumstances. Presently, the EU again faces a crisis which actually is not only about Greece but goes beyond. For the last couple of years, public trust in the EU and in its institutions has fallen dramatically. With the economic challenges which have hardened even more with the financial crisis, Euroskepticism has reached record highs. Europe needs change. It needs to create new jobs and economic growth, establish efficient financial and economic institutions as well as control mechanisms, champion democracy and democratic values. To achieve all these, it needs leadership (Matthijs & Kelemen, 2015). Towards the end of 2014, the European institutions; namely the European Parliament, the European Commission and the European Council, have wel-

comed their new leaders. They will have an important responsibility to carry the EU to the future from a period of crisis.

The Syriza victory taken together with all its promises poses questions as to how Greece will be able to reach a compromise with the EU to be able to realize its promises. In this respect, both parties have already taken steps in directions which they have declared they would not. The EU has accepted to give Greece an additional four months for repayment of their debt in return for increasing Greek reforms on taxes and corruption (Traynor, March 2, 2015. Although, Syriza has promised before the elections to leave the austerity program and cut its relations with the Troika, it has accepted this deal.

For the last couple of years, the EU is trying to make a decision on its future. Since then, the major policies of the EU, deepening and widening, are under discussion. The EU members have still not been able to take the decisions that will transform the EU for the years ahead. In this respect, the Greek crisis might have the effect of accelerating the decisions concerning the future of the EU and push the EU for a transformation. With the Greek crisis and the Syriza victory, the Europeans have started to question the efficiency of their financial recipes and economic policies.

Just like it has happened in the previous economic crisis, the present economic crisis in the EU is forcing the member countries to take action for more responsibility in restoring peace and prosperity in Europe. As Middelaar emphasizes (2013: 413); the turbulence inside together with increasing instability outside are forcing the members to create and recreate Europe in an effort to fight all the problems. Under these circumstances, the Syriza victory might act as a turning point in both the future of Greece as well as the EU.

Anything which might have an impact on Greece and the EU will have repercussions on Turkey, Greco-Turkish relations as well as Turkish-EU relations. Greco-Turkish relations have a long and problematic history. Besides Turkey's relationship with the EU has also been a long and slow process. Although the initiation of formal relations between Turkey and the EU goes back to the Ankara Agreement signed in 1963, the accession negotiations have started in 2005. Since 2005, only a couple of chapters have been opened and it has only been possible to close one chapter provisionally. Presently, Turkey's relations with Greece and the EU continue with ups and downs. The Syriza victory with lots of promises of change on many issues,

then, might be utilized to improve the Greco-Turkish relations to the benefit of both parties within the EU structure leading to a win-win situation for all the parties involved.

III. Greco-Turkish relations: Quo vadis?

To answer the question “where are Greco-Turkish relations going”, one needs to explore at least four grounds. One of them is about the perspectives opened by the installment of a new government in Greece (a). Because Cyprus occupies a crucial place in such analyses, it deserves to be studied apart (b). The same holds true for the European Union as well (c). Last, but not least, a new institutional framework of relations set up by Ankara and Athens, along with the perspective of further cooperation schemes it opened, are worth focusing on.

a. A new horizon for the relations?

It is a truism to assert that the Greco-Turkish relations have not always been easy. However, a palpable warming of these relations, which is materialized by various mechanisms and high-level visits, can be observed from 1999 onwards (Republic of Turkey, MFA, 2010). In this new era, statesmen from both sides of the Aegean Sea have shared the will to carry the political relations forward, colouring the bilateral relations with much less antagonism. This new environment found its reflection at the societal level as well: Opinion polls showed that nearly 50% of the Greek people supported a *rapprochement* with Turkey in 2011 and less than 10% of the Turks perceived a threat from Greece in 2007 although both nations saw each other as the enemy number one in early 2000s (Dayıoğlu, 2013).

Indeed, the improvement of relations and a more positive perception of the other do not mean that the Greco-Turkish dispute in the Aegean basin has drawn to a close. Both capitals have a differing perspective on the very nature of the problems and the means to adopt for solving them. For Turkey, there are a number of long-running questions that need to be taken into consideration together: territorial waters, continental shelf, flight information region, air space, demilitarized status of the islands, islets and rocks (Republic of Turkey, MFA). For Greece, however, there is only one outstanding dispute with Turkey that needs to be resolved in accordance with the international law -particularly the law of the sea (Hellenic Republic, MFA).

In such a context, Syriza's coming to power has been seen as an important event by Turkish policymakers -as all government changes in Greece

do. One particular reason why Tsipras' election victory grabbed attention on the eastern side of the Aegean Sea was due to **the** party's radical left-wing agenda. Turkish policy-makers were also interested by **its** stance on their country. In fact, some of the party members' rhetoric had already led to optimism for the future of Greco-Turkish relations. Already in 2012, Tsipras had stated that he considered the improvement of relations with Turkey as a "top priority", stressing that both Athens and Ankara had paid a high price because of the *cold war* in the Aegean region (BBC, 2012). Syriza's leader also pointed to a possible "win win" situation for both sides, with the proviso that the rooted disagreements be surmounted. Earlier the same year, a senior official from the party had sent upbeat messages to Turkey by affirming that Greece and Turkey had "many common points to overcome the historical problems", highlighting the need of partnership between the two countries (Today's Zaman, 2012).

In late 2014, he made a similar statement showing his party's support for enhancing cooperation with Turkey in a number of fields, "for the benefit of the people of the two countries" as well as "for peace and stability in the region" (AMNA, 2014a). After the electoral victory, the nomination of Nikos Kotzias to the post of foreign minister has also been meaningful. The message of "love and friendship" that he sent to the Turkish people shortly after assuming his ministerial post should be interpreted together with his role in the implementation of the "earthquake diplomacy" in 1999. Back then, Kotzias was the special adviser of the foreign minister Papandreou and he endeavoured much for the establishment of friendlier relations between Greece and Turkey. He is also believed to have had an impact upon the decision on Turkey's candidacy status in Helsinki Summit of December 1999 (Anadolu Agency, 2015a).

It goes without saying that any Greek disposition to come to terms with Turkey would find an echo on the Turkish side. The Prime Minister (PM) of Turkey maintained -a short while before Greek elections- that there were no longer "psychological obstacles" between the two countries for cooperation (CNA, 2014). This assertion was obviously based on a more-than-decade-long improvement of bilateral relations. If there have not been ground-breaking agreements on sensitive issues, the progress made so far marks the step-down of hostilities and gives hope for more conciliation in the future (Athanassopoulou, 2007).

Turkish government showed its willingness to carry the process forward, because there is much to gain from it. Because shaky relations and

conflict risks with Greece are among the factors that undermine Turkey's image in the international arena, Turkish decision-makers naturally tend to grasp all opportunities for a better dialogue with their counterparts. Nevertheless, Turkey should not set high expectations. Athens' desire to get in close connection with Ankara has never been unconditional, and the Syriza period proves no exception in this sense. When Tsipras affirmed that he would opt for a dialogue with Turkey, he did not shy away from criticizing Turkey's political choices. To him, the international law -and the respect of national sovereignty- must provide for the basis of the dialogue. Thus, Turkey must cease to be a national security threat to Greece by dropping her threat of war. Although members of the Turkish government downplayed disagreements on several occasions, some official declarations have led to Greek authorities' perception of military threat from the eastern coasts of the Aegean Sea as laid out in the next section.

With regard to the delineation of the Aegean continental shelf, Tsipras wants it to be submitted to the International Court of Justice (ICJ). However, the Court declared itself without jurisdiction on the issue (ICJ, 1978). Ankara holds to this decision. The agreement signed in Bern in November 1976 between Turkey and Greece -where both parties commit to negotiate in order to resolve their differences- provides the basis on which Turkey wants the problem to be regulated (Republic of Turkey, MFA).

The proposal on an armament moratorium constitutes another pillar of Syriza's policies towards Turkey. In 2012, the party's leader expressed his intention to suggest a mutual moratorium to Turkey (HRI, 2012). Indeed, the feasibility of the project is doubtful: The defence spending in Turkey being the outcome of a much more composite process than Greece, it is unlikely that Turkish decision-makers accept to reduce armament expenditures through an agreement with Greece. But Tsipras' intention reflects Syriza's inability to conceive a reduction in the Greek arsenal without ensuring a reciprocal move in Ankara.

Taken together, these statements indicate a strong parallelism between the current Greek government and its predecessors. They also show that the scepticism still persists on the Greek side despite the existence of a friendly rhetoric. It is also important to remember that Tsipras chose to form a coalition withANEL, a populist right-wing party. Its leader, Panos Kammenos, did not shy away from symbolically attacking Turkish nationalism (Dimitrakopoulos, 2015). Thus, one can expect that the above-mentioned

scepticism will be long-lived. Undoubtedly, it will also have an impact upon the Cypriot question.

b. The thorny question of Cyprus

One of the most serious disputes between Ankara and Athens arises from the Cypriot question. The Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC), established nine years after the Turkish military intervention of 1974 that followed a coup sponsored by the junta regime in Athens, lacks international recognition. The Greek Cypriot leadership, recognised as the legitimate heir of the Republic of Cyprus established in 1960, is acknowledged to have the exclusive jurisdiction of the entire island. Because Turkey does not recognize the government of south, she refuses to open her ports to Greek-Cypriot-registered vessels -a matter that marred her relations with the EU since the accession of Cyprus to the European Union in 2004 before the unification of the island.

Like most Greek prime ministers, Tsipras chose to pay his first foreign visit to Cyprus after assuming his post -and consequently showed the importance he attached to the Cypriot question. The Syriza government supports the traditional Greek position on a bi-zonal and bi-communal federation model with a single sovereignty. Tsipras and his team also uphold the island's unification negotiations as conceived and implemented by the Greek Cypriot administration.

Earlier statements of Tsipras show his resentment on the lack of a positive step from Turkey on the way to resolve the Cypriot question. In his view, Turkey's failure to have a constructive attitude while Greece and Greek Cyprus have been simultaneously supporting Turkey's future membership to the European Union makes this situation all the more unbearable (BBC, 2012). While it seems possible to question the “support” extended from the Cypriot side, one can maintain that the deadlock on Cyprus does not cease to be a barrier between Greece and Turkey.

Since early 2010s, the finds of substantial hydrocarbon resources offshore Cyprus added a new dimension to the Cypriot question. The discovery was considered, at least for some while, an opportunity for a long-sought solution. After all, the gigantic economic value of the reserves and the necessity to ensure stability in the region for exploiting and selling the natural gas could force all sides to seek a resolution. Yet, the discovery did not only result in optimism. Turkey's decision to send a seismic vessel

named *Barbaros Hayreddin Paşa* off the Cypriot shore was perceived in Athens as a “violation” of the Greek Cypriot territorial waters and Exclusive Economic Zone in October 2014. Tsipras bitterly criticized Turkey and depicted the event as a “clear violation of international law” and “a sabotage of peace negotiations” (PMS, 2015b).

The dispatch of the research vessel drove Nicos Anastasiades, leader of the south Cypriot community, to withdraw from the island’s unification talks as a protest move. Tsipras’ backing of this decision is plain to see in his statements. During his visit to the island, he embraced the end of Turkish vessel’s activities as a condition for the return to the negotiation table (PMS, 2015a). While emphasising the right of Greek Cypriot authorities to explore fossil fuels, he called on Turkey not to threaten them (Today’s Zaman, 2015a). Later on, after *Barbaros Hayreddin Paşa* had been withdrawn by Turkey, he maintained that the circumstances were “better for the restart of the discussions” (Anadolu Agency, 2015b). Turkey, for its part, maintains that a solution to the Cypriot problem must be found before resorting to oil drilling activities. Ankara opposes any unilateral move by the Greek-Cypriot authorities, maintaining that the island’s natural resources belong to both communities (PMS, 2015b).

As for the Turkish Cypriot authorities, they sided with their Turkish counterparts. President Derviş Eroğlu pointed to the existence of the continental shelf agreement signed with Turkey and reiterated his proposal to establish a joint committee to work on hydrocarbon resources (Ruhluel, 2014). Yet, the equitable sharing of the natural gas is a source of discord between Turkey and the Greek Cyprus. Ankara believes that the Turkish Cypriot community must have its share while the Greek Cypriot administration denies such a right as long as the island remains divided. Syriza government supports Anastasiades' rejection to go back to the negotiation table and the official Greek Cypriot stance on the oil sharing.

To the general surprise, however, Tsipras broke a taboo by holding talks with Turkish Cypriots during which he expressed his trust to the Cypriot people's efforts to re-unite the island and his government's willingness to work for it (Arslan, 2015). His meeting with the members of non-governmental organisations was described as a very “positive step” by Turkey's EU Affairs Minister, Volkan Bozkır (Today’s Zaman, 2015b). An important point concerning this meeting is that it took place in the southern part of the island. Tsipras, by not crossing to the north, made a tactical choice

which prevented criticism from his Greek constituency and the Greek Cypriot community.

In light of the considerations outlined above, it seems difficult to expect a change in Greece's policy on Cyprus in a foreseeable future. This view is shared in the TRNC's political milieu. The spokesperson of the presidency, Osman Ertuğ, drew attention to the similarity between the rhetoric used by Tsipras and those used by his predecessors (Arslan, 2015). For some, the result of the recent Northern Cypriot presidential election raises hopes for the future of the island (Financial Times, 2015). Nevertheless, although the Greek Prime Minister maintained that the electoral victory of Mustafa Akıncı was “noteworthy”, how much the new political landscape in Cyprus may lead to optimism is yet unknown.

c. The EU as an indispensable framework for Greco-Turkish relations

As mentioned earlier, both Turkey and Greece have perceived the gains to attain by reducing the antagonism towards each other. If bilateral initiatives have played an important part in the improvement of Greco-Turkish relations, highlighting the European Union's key position is not a futile effort either. This claim is justified by the researches which demonstrate that the Europeanization is not limited to the EU membership. Candidate states (Yavaş, 2013; Schimmelfennig, 2012; Vachudova, 2008; Sedelmeier, 2006; Grabbe, 2001) and even third states (Freyburg et al., 2010; Demetropoulou, 2002) can become subjects of Europeanization. Turkey, due to the candidate status she was granted in the Helsinki Summit of 1999, clearly opted for a more cooperative attitude towards Greece -a fact that can be explained by the search of foreign policy convergence with the European Union (Yavaş, 2013). Turkey's change of attitude can also be justified by her incorporation into a non-war and security community (Rumelili, 2007). Both arguments point to a shift in Turkey's political choices as a consequence of an improved position vis-à-vis the European integration process.

Studies show that Greek foreign and defence policies have undergone a gradual Europeanization overtime (Kalaitzidis, 2009; Agnantopoulos, 2010; Stavridis, 2003). If the foreign policy issues have not been brought up during Syriza's electoral campaign, there are grounds to believe that the new government will not move Greek foreign policy away from the EU's common security and defence policy. Tsipras unambiguously stated that the

Greek state was "bound by" and that it would "comply with" the agreements signed so far with the EU and NATO (Ummelas and Rudnitsky, 2015).

Another point that will most probably not be very different from before is Athens' decision to support Turkey's EU membership process. It has been proven that this policy is profitable for Greek governments while being totally harmless and risk-free. Even if the net results are not always easy to discern, the official advocacy of Turkey's decades-long EU bid guarantees some warming in the bilateral relations. Besides, in the absence of a strong European-level support to Turkish membership, Athens has practically nothing to lose in backing Ankara. This comfortable position of the Greek government is perceptible in the foreign minister's opinion on Turkey-EU relations. According to Kotzas, the negotiations on Turkey's EU membership are stalled for the European countries are not enthusiastic about Turkish accession ("Tsipras signals", 2015).

For the current Greek government, keeping in line with the European foreign and security policy and continuing to back Turkey's European odyssey go beyond a simple choice of sticking to the decisions that have been taken previously. Syriza's electoral triumph was largely fuelled by Greek constituency's widespread anger over the austerity measures. Tsipras had pledged to make of Greece the co-author of the reimbursement terms. Yet, in time, it was understood that all the election promises would not be kept to the letter. The Greek PM has been criticized for having made concessions on his campaign pledge (Guillot, 2015). In the spring of 2015, the Syriza-ANEL coalition was in a dire need to present a comprehensive reform plan suitable to be endorsed by the European Union's finance ministers.

In such a context, Greece has an interest in reconciling with Turkey so as to eliminate the possibility of war. This would lead to a decrease in defence spending and create the much-valued additional funds to remedy the substantial debt issue. In 2014, an approximate 2,5% of Greece's GDP was allocated to the military expenditures against an average of 3,12% in 1990s (World Bank). This decrease is meaningful, and one can rightfully argue that the EU is a significant framework for Greco-Turkish relations on two counts. The Europeanization of the relations is, on the one hand, politically fruitful and safe for Athens. On the other hand, it may be considered as a partial cure for a deep financial problem.

d. Greco-Turkish cooperation frameworks: More can be done

In 2010, during the then Turkish Prime Minister Recep Tayyip Erdoğan's official visit to Athens, the High Level Cooperation Council (HLCC) was inaugurated in presence of various Greek and Turkish ministers –reflecting the importance attached and the support provided to this initiatives from both sides of the Aegean Sea. The heads of the executive maintained a structured framework with the conviction that it would promote the Greco-Turkish relations and enhance peace, stability and prosperity in the region (Hellenic Republic, MFA, 2010).

Since its establishment, the HLCC convened three times in May 2010, March 2013 and December 2014. The first meeting of the HLCC was marked by the signing of 21 agreements, memorandums and declarations covering a wide range of cooperation fields –including foreign policy, internal affairs, economy, energy, research, transport and tourism. Agreements were also reached between Turkish and Greek semi-official news agencies, standardisation agencies and bank associations (Enterprise Greece, 2010). The second HLCC was also fruitful, with more than two dozen documents signed. Besides, a Turkish-Greek Business Forum that took place the same day of the HLCC gathered more than 500 businessmen from both countries (Republic of Turkey, MFA, 2013). The last HLCC ended with a joint statement on the intention for closer bilateral cooperation encompassing several sectors and a -predictable- disagreement on the Cyprus problem.

Turkish Prime Minister Ahmed Davutoğlu depicted the aftermath of the HLCC meetings as “exceptional” and stressed his commitment to carry on the process by referring to the climate of mutual trust it offered. He also brought up the possibility that Greece and Turkey can overcome political disagreements through the development of bilateral relations (TRT, 2014). A similar attitude could also be seen in the statement made by the previous Greek Prime Minister, Antonis Samaras:

“We made a broad review of the work that has been done in the last four years. We have signed 47 cooperation agreements and we have agreed to work towards the implementation of those agreements. Our aim is the promotion of the cooperation in sectors of low politics that however, touch the citizens' everyday life. In our bilateral relations are issues on which we disagree. We recognise it and we are creating relations of mutual respect with full respect to the international law and to the safeguarding of the national sovereignty.” (AMNA, 2014b).

Alexis Tsipras shared the view that the HLCC was key platform for promoting cooperation on issues of low politics. Yet, he clearly and strongly objected to the convening of the third HLCC by touching on the anxiety caused by Barbaros Hayreddin Paşa's research activities around Cyprus. In his opinion, the meetings that take place since 2010 do not constitute a suitable framework for negotiations on the Cypriot problem. Thus, compared with Samaras, Tsipras seems to be less optimistic on the political potential of the HLCC meetings.

The institutionalised dialogue between Ankara and Athens created through the HLCC may have deficiencies. Yet, it constitutes an important platform worth supporting. Both Davutoğlu and Tsipras believe that the improvement of relations between the two countries is not only good for their own people but also crucial for the peace and stability in the region. Holding firmly to the mechanisms provided by the HLCC is particularly important for Greece which is in a gloomy economic and political situation since 2008.

The most important domain of cooperation is, no doubt, tourism. Figures help justify this assertion. Turkish people's interest in their western neighbour is in the rise. Greece was a destination for only 200,348 Turkish tourists in 2009. Three years later, the number rocketed to 602,306, meaning an increase of more than 200% (MFA). Because further growth was already in sight, the numbers of the following years have not been surprising. The Director of Institutional Relations at the Association of Turkish Travel Agencies (TÜRSAB), Gülberk Aşyapar, affirmed that more than 740.000 visitors of Turkish nationality chose the Hellenic Republic in 2014. Figures on the opposite direction provided by the Director are also thought-provoking: In 2005, around 141.000 Greek tourists chose Turkey for their travel plans. In 2014, the number was higher than 740.000. Both Greece and Turkey aim to receive more than one million tourists from each other's countries (İHA, 2015).

In the Greek case, the increase of the number of citizens that travelled to Turkey in the context of economic crisis is significant. So is the Turkish tourists' contribution to Greek national economy. The statistical data above give us also the possibility to ponder on how useful cooperation on tourism would be for both countries. The idea preoccupied the minds of Greek decision-makers earlier on. Olga Kefalogianni, Minister of Tourism under Samaras government, sought to cooperate with Turkey by organising meetings (Hacı, 2012; AMNA, 2012). Nevertheless, Greek government has

not announced any such initiatives so far. The only move was limited to a proposal of a seventy-two-hour-visa offered by a group of 18 deputies (Hürriyet, 2015).

For at least two reasons, the non-existence of plans to cooperate with Turkey in the field of tourism is surprising. First, Tsipras is a leader that considers a multifaceted tourism as “one of the pillars for development and productive reorganisation” (Berteau, 2015). Thus, one can wonder why Turkey does not fall into one of the “sides” of this key sector. Second, an immediate growth in the tourism sector will have quick repercussions on the main economic sector in Greece. As Nikkos Magginas at National Bank of Greece reminds, the loss of support from the tourism sector is among the reasons why unemployment rates soar (BBC, 2014). Therefore, one has the right to expect the issue to be brought up during Tsipras’ visit to Ankara whose date is as yet unknown.

IV. Epilogue and Conclusion

The fact that Greece needs very large funds in order to fight against the financial bottleneck in which she found herself is more than obvious. At the time this article was written, Tsipras and his finance minister were in an intense struggle with the foreign creditors with little hope in sight for their government to keep Syriza’s election promises. The recession, along with very high unemployment rates and a clear deficiency of productive investments, became the characteristics of Greek economy over the years.

This grim context places the Greco-Turkish relations in a particularly important position. As discussed earlier in this study, an attitude of cautious *rapprochement* is perceived in the Greek case. Yet, it is also easy to discern the existence of long-established barriers that impede the progress of reconciliation. On this background, the European Union’s positive impact in the political field remains limited.

At this point, one must remember that political disagreements do not have to constitute a hurdle against the cooperation. In the past, the two governments could benefit from commercial links. It is therefore possible to recommend the development of the existing mechanisms and their spillover into other sectors. One must remember that the cooperation between Turkey and Greece is promising due to the reciprocal governmental support in both countries despite serious political divergences that have been outlined above. The process can be propelled ahead through a clear political determination.

The adoption of the most-favoured-nation clause can be one example of a political move that would lead to a significant change for the economic relations between Athens and Ankara. In the same vein, the creation of common trade and transport centers are also advisable.

The fields of cooperation will be further diversified if the private sector is encouraged to take bold steps as well. In other words, common trade and investment opportunities must be seized. Technology, industry, agriculture, ship management, pharmaceuticals are among a plethora of sectors where businessmen from the two countries can invest together. The establishment of associate companies can be considered an important initiative that can create a synergy for national economies. Likewise, intermediate institutions for leasing and factoring may prove useful for boosting the economies. Another option for contributing to the well-being of Greek and Turkish nations would be to establish a common stock exchange.

One has the right to claim that an intense cooperation between Greece and Turkey, both in governmental and societal levels, may eventually contribute to ease the political tensions. The question as to whether such a process can be implemented under the leadership of Tsipras is not easy to answer. The Greek Prime Minister believes in the importance of a dialogue with Turkey. He believes in the necessity to keep the channels of communication between Ankara and Athens open. However, he also believes that economic cooperation must be preconditioned by political progress. It is therefore unlikely to witness a progress in the political realm generated by economic successes –and not vice versa. Within such a context, it seems possible to maintain that the cautious approach adopted by the Greek government will lead to -if any- a very slow process of reconciliation.

REFERENCES

- ACEMOĞLU, Daron and ROBINSON, James (2014). *Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity and Poverty*. Great Britain: Profile Books Ltd.
- AGNANTOPOULOS, Apostolos (April 22-24, 2010). The Europeanization of National Foreign Policy: The Case of Greece (Paper presented at GARNET Conference ‘The European Union in International Affairs’, Brussels). <http://www.ies.be/files/Agnantopoulos%20Europeanisation.pdf> (Accessed on: 22.03.2015).
- AMNA (September 5, 2012). “Tourism Minister Receives Turkish Travel Agents Leadership”. <http://www.amna.gr/english/articleview.php?id=1210> (Accessed on: 15.05.2015).
- AMNA (December 6, 2014). “Samaras and Davutoglu's Statements after the End of the Greek-Turkish High-Level Cooperation Council”. <http://www.amna.gr/english/articleview.php?id=7711> (Accessed on: 15.05.2015).
- AMNA (December 6, 2014). “Tsipras: Greek-Turkish Cooperation Must Be Based on International Law”. <http://www.amna.gr/english/articleview.php?id=7716> (Accessed on: 15.05.2015).
- Anadolu Agency (February 4, 2015). “New Greek PM awaits Turkey's First move in gas dispute”. <http://www.lexisnexis.com/hottopics/lnacademic/> (Accessed on: 15.03.2015).
- Anadolu Agency (April 17, 2015). “Tsipras and Greek Cypriot Leader Show Unity”. <http://www.lexisnexis.com/hottopics/lnacademic/> (Accessed on: 20.04.2015).
- ARSLAN, Deniz (February 7, 2015). “Tsipras Signals Continuation of Critical Tone against Turkey”. *Today's Zaman*. http://www.todayszaman.com/anasayfa_tsipras-signals-continuation-of-critical-tone-against-turkey_371998.html (Accessed on 03.04.2015).
- ATHANASSAPOULOU, Ekavi (2011). “Turkey's global strategy: Turkey and Greece”. IDEAS reports - special reports, KITCHEN, Nicholas (Ed.) LSE. London. <http://eprints.lse.ac.uk/43500/> (Accessed on 12.02.2015).
- BBC (June 4, 2012). “Updated Programme of Greece Left Alliance Presented”. <http://www.lexisnexis.com/hottopics/lnacademic/> (Accessed on: 15.02.2015).
- BBC (February 13, 2014). “Greece Jobless Rate Hits New Record of 28%”.

- <http://www.bbc.com/news/business-26171213> (Accessed on: 15.02.2015).
- BERTEAU, Franck (January 20, 2015). “Syriza Veut Réformer le Tourisme”.
<http://info.arte.tv/fr/syriza-veut-reformer-le-tourisme>
(Accessed on: 01.05.2015).
- CHRISTIDES, Giorgos (March 12, 2015). “Could Europe Lose Greece to Russia?”.
BBC News. <http://www.bbc.com/news/world-europe-31837660> (Accessed
on: 23.05.2015).
- CNA (December 12, 2014). “Çavuşoğlu and Greek foreign minister discuss Cyprus
issue”. <http://www.lexisnexis.com/hottopics/lnacademic/?> (Accessed on:
15.02.2015).
- DAYIOĞLU, Ali (2013). “Yunanistan’la İlişkiler”. ORAN, Baskın (Ed.). Türk Dış
Politikası. Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar. Vol.
III. İletişim: İstanbul. 544-565.
- DEMETROPOULOU, Leeda (November 2002). “Europe and the Balkans:
Membership Aspiration, EU Involvement and Europeanization Capacity in
South Eastern Europe”. *Southeast European Politics* 3(2-3): 87-106.
- DIMITRAKOPOULOS, Michail (March-April 2015). “Syriza et le «Destin de la
Grèce Moderne»”. *Esprit* 3: 198-201.
- Enterprise Greece (May 18, 2010). “Greece and Turkey Sign 21 Agreements During
PM Erdogan Visit”.
<http://www.investingreece.gov.gr/default.asp?pid=25&la=1&n=441&pg=4>
(Accessed on: 15.05.2015).
- EUROSTAT (2015). General Government Gross Debt - Annual Data
[http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&p
code=teina225&plugin=1](http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=teina225&plugin=1) (Accessed on: 03.04.2015).
- FREYBURG, Tina, LAVENEX, Sandra, SCHIMMELFENNIG, Frank, SKRIPKA,
Tatiana, WETZEL, Anne (2009). “EU Promotion of Democratic Governance
in the Neighbourhood”. *Journal of European Public Policy* 16(6): 916-934.
- GRABBE, Heather (2001). “How Does Europeanization Affect CEE Governance?
Conditionality, Diffusion and Diversity”. *Journal of European Public Policy*
8(6): 1013-1031.
- GROS, Daniel (February 5, 2015). “A Greek Way Out?”. *CEPS - Center for
European Policy Studies*. www.ceps.eu/system/files/commentary10183.pdf
(Accessed on: 15.04.2015).

- GUILLOT, Adéa (March 10, 2015). “En Grèce, Droite et Gauche de la Gauche Critiquent le Recul du Gouvernement”. *Le Monde*.
http://www.lemonde.fr/economie/article/2015/03/10/en-grece-droite-et-gauche-de-la-gauche-critiquent-le-recul-du-gouvernement_4590795_3234.html#fCCsdp7hut7WwUpg.99 (Accessed on 03.04.2015).
- HACI, Hasan (December 12, 2012). “Greece Seeks Further Cooperation in Tourism with Neighbor Turkey”. *Today's Zaman*.
http://www.todayszaman.com/interviews_greece-seeks-further-cooperation-in-tourism-with-neighbor-turkey_301254.html (Accessed on 15.05.2015).
- Hellenic Republic, Ministry of Foreign Affairs (May 15, 2010). “Joint Communiqué between the Government of the Hellenic Republic and the Government of the Republic of Turkey”. <http://www.mfa.gr/en/issues-of-greek-turkish-relations/relevant-documents/joint-communique-between-the-government-of-the-hellenic-republic-and-the-government-of-the-republic-of-turkey.html> (Accessed on 15.05.2015).
- HOPKINS, John Sydney (January 22, 2015). “European Union 2015 and Greek Elections: Would a Syriza Win Be Good For European Integration?”. *The World Post*.
http://www.huffingtonpost.com/john-sydney-hopkins/european-union-2015-and-g_b_6516936.html Accessed on 18.03.2015.
- HRI (2012). “Tsipras Briefs G20 Ambassador's on SYRIZA's Platforms on Economy and Foreign Policy”. <http://www.hri.org/news/greek/ana/2012/12-06-07.ana.html#03> (Accessed on: 15.02.2015).
- HÜBNER, Kurt (2015). “German Economic Governance and the Eurozone: Misguided Leadership?”. *EUSA-European Union Studies Association Biennial Conference*, Boston, Massachusetts, March 5- 7.
<https://eustudies.org/conference/papers/11?criteria=author&keywords=huebner&submit=> Accessed on: May 18, 2015.
- Hürriyet (April 10, 2015). “Yunanistan'da Syriza Vekillerinden 'Türkler için Kolay Vize' Talebi”. <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/28701938.asp> (Accessed on: 15.05.2015).
- İHA (April 2, 2015). “Türk Turistlerin Yunanistan'a İlgisi Artıyor”. <http://www.iha.com.tr/istanbul-haberleri/turk-turistlerin-yunanistana-ilgisi-artiyor-istanbul-1040060/> (Accessed on: 15.05.2015).
- KALAITZIDIS, Akis (2009). *Europe's Greece: A Giant in the Making*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

- KOVRAS, Iosif and LOIZIDES, Neophytos (March 2015). “Syriza: Grexit’ten Bir Adım Geriye mi?”. *Analist*, No:49.
- KUTLAY, Mustafa (March 2015). “Yunanistan’da Syriza Zaferi: Namlu Ucunda Siyaset”. *Analist*, No:49.
- KUTLAY, Mustafa and KELEŞ, Öznur (March 2015). “Bir Kriz Bir Çok Aktör: George Papandreou”. *Analist*, No:49.
- LIN, Justin Yifu and TREICHEL, Volker (September 16, 2012). “The Crisis in the Eurozone”. *The World Financial Review*.
<http://www.worldfinancialreview.com/?p=1472> (Accessed on: 09.06.2015).
- MATTHIAS, Matthijs and KELEMEN, Daniel R. (2015). “Europe Reborn”. *ForeignAffairs*, January/February Issue.
<https://www.foreignaffairs.com/articles/europe/europe-reborn>
(Accessed on: 16.03.2015).
- MIDDELAAR, Luuk Van (2013). *Avrupa: Bir Geçiş Süreci* (translated by Bilal Çölgeçen from the original book titled “The Passage to Europe: How a Continent Became a Union”). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- NEUGER, James G. and CHREPA, Eleni (January 15, 2015). “Syriza Massages Foreign Policy Goals As It Smells Power”. *Bloomberg Business*.
<http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-01-14/syriza-massages-foreign-policy-goals-as-it-smells-power> Accessed on: 23.04.2015.
- OECD (2015), Gross domestic product (GDP) (indicator).
<https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm> (Accessed on 23 May 2015).
- PARK, Jeanne (January 28, 2015). “Will Greece Trigger a European Crisis?- An Interview with Ian Bremmer”. *CFR-Council on Foreign Relations*.
<http://www.cfr.org/greece/greece-trigger-european-crisis/p36040> (Accessed on: 15.03.2015).
- PMS (February 3, 2015). “Arınç: Turkey Ready to Sit at the Negotiation Table”.
<http://www.lexisnexis.com/hottopics/lnacademic/> (Accessed on: 15.02.2015).
- PMS (February 5, 2015). “Turkey Wishes Cyprus Issue Solution Based on Equality”. <http://www.lexisnexis.com/hottopics/lnacademic/>
(Accessed on: 15.02.2015).
- Republic of Turkey, Ministry of Foreign Affairs (September 7, 2013). “Info Notes”.
<http://athens.emb.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=160192> (Accessed on: 15.05.2015).

- RUHLUEL (October 7, 2014). “Rum Lider Barış Müzakerelerinden Çekildi”. *Hürriyet*. http://www.hurriyet.com.tr/Haber?id_27343399 (Accessed on 04.03.2015).
- RUMELİLİ, Bahar (March 2007). “Transforming Conflicts on EU Borders: the Case of Greek-Turkish Relations”. *Journal of Common Market Studies* 45(1): 105-126.
- SCHIMMELFENNIG, Frank, (2012). “Europeanization beyond Europe”. *Living Reviews in European Governance*. 7(1): 1-31. <http://www.livingreviews.org/lreg-2012-1> (Accessed on: 15.02.2015).
- SEDELMEIER, Ulrich (2006). “Europeanisation in New Member and Candidate States”. *Living Reviews in European Governance*. 1(3): 1-34. <http://www.livingreviews.org/lreg-2012-1> (Accessed on: 15.02.2015).
- SOROS, George and SCHMITZ, Gregor Peter (2014). *The Tragedy of the European Union: Disintegration or Revival?*. New York: Public Affairs.
- STAVRIDIS, Stelios (2003). “The Europeanisation of Greek Foreign Policy: a Literature Review”. LSE Library Services. London. <http://eprints.lse.ac.uk/5692/> (Accessed on: 22.03.2015).
- STEVENS, Robert (January 6, 2015). “SYRIZA’s Programme for the Rescue of Greek and European Capitalism”. *World Socialist Web Site*. <https://www.wsws.org/en/articles/2015/01/06/syri-j06.html> (Accessed on: 16.03.2015).
- TAYFUR, Fatih (March 2015). “12 Soruda Syriza’yı İktidara Taşıyan Unsurlar”. *Analist*, No:49.
- Today’s Zaman (May 9, 2012). “Turkey and Greece Have to Go Beyond Stereotypes, Says Syriza Official”. http://www.todayszaman.com/diplomacy_turkey-and-greece-have-to-go-beyond-stereotypes-says-syriza-official_279910.html (Accessed on 15.04.2015).
- Today’s Zaman (February 2, 2015). “Tsipras Accuses Turkey of Undermining Cyprus Peace Talks”. http://www.todayszaman.com/anasayfa_tsipras-accuses-turkey-of-undermining-cyprus-peace-talks_371522.html (Accessed on 15.04.2015).
- Today’s Zaman (February 4, 2015). “Turkish FM Spokesman Criticizes Tsipras’s Remarks on Cyprus”. http://www.todayszaman.com/anasayfa_turkish-fm-spokesman-criticizes-tsipras-remarks-on-cyprus_371763.html (Accessed on 15.04.2015).

- TRAYNOR, Ian (March 2, 2015). “Greece Secures Eurozone Bailout Extension for Four Months”. *The Guardian*.
<http://www.theguardian.com/business/2015/feb/24/greece-secures-eurozone-bailout-extension-for-four-months> (Accessed on 19.04.2015).
- TRT (December 5, 2014). “Türkiye-Yunanistan El Ele...”.
<http://www.trthaber.com/haber/gundem/turkiye-yunanistan-el-ele-154285.html> (Accessed on 15.05.2015).
- UMMELAS, Ott and RUDNITSKY, Jake (January 26, 2015). “Putin Salutes Tsipras Win as He Courts Europe’s Upstart Parties”. *Bloomberg*.
<http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-01-26/putin-salutes-tsipras-win-as-he-courts-europe-s-upstart-parties> (Accessed on 03.04.2015).
- VACHUDOVA, Milada A. (2008). “Tempered by the EU? Political parties and Party Systems before and after Accession”. *Journal of European Public Policy* 15(6): 861-879.
- WORLD BANK. Military Expenditure (% of GDP).
<http://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS> (Accessed on 15.03.2015).
- YAVAŞ, Gökçen (2013). “Europeanization of the Aegean Dispute: An Analysis of Turkish Political Elite Discourse”. *Turkish Studies* 14(3): 520-539.

MARKA KİŞİLİĞİNİN ALGILANMASI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Eylem Karaca Çetin, Sahavet Gürdal*

ÖZET

Pazarlama literatüründe marka kişiliği ile ilgili çalışmalar, algılanan marka kişiliğinin ölçümünde öncü bir çalışma olan Aaker'in (1997) çalışmasından sonra gittikçe artmaktadır. Marka kişiliği ile ilgili çalışmalar ürün markalarından hizmet markalarına, kurum markalarına ve kar amacı gütmeyen organizasyon markalarına doğru genişlemiştir. Bu çalışmada bir kamu kurumunun kurum marka kişiliğinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Kurumun algılanan marka kişiliği hem dış müşterilerin hem de iç müşterilerin bakış açısı ile analiz edilmiştir. Bulgulara göre iki grup arasında on kişilik özelliği ile ilgili farklılık bulunmaktadır. Faktör analizi sonuçlarına göre yedi adet faktör oluşmuştur ve bu faktörler ile ilgili algılamalar cinsiyet, eğitim ve gelir düzeyi gibi demografik özelliklere göre farklılaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Marka kişiliği, kurum marka kişiliği, kamu sektörü

* Prof. Dr., Marmara Üniversitesi İşletme Fakültesi.

A RESEARCH REGARDING PERCEPTION OF BRAND PERSONALITY

ABSTRACT

Research regarding brand personality concept has been increasing in marketing literature since the pioneering study of Aaker (1997) in measuring perceived personality of a brand. Research regarding brand personality broadened from product brands to service brands, corporate brands and non-profit organizations brands. This research aims to measure corporate personality of a public agency. Personality of the public agency is measured from both external customer customer and internal customer views. Findings show that ten of the personality items of the public agency differentiate between two groups. According to the Factor Analysis results, seven factors appear and perception of these factors differentiates according to demographic features such as gender, education and income.

Keywords: Brand personality, corporate brand personality, public sector

Giriş

Marka bir ürünü rakiplerinden ayırt edecek şekilde somut veya soyut faydalar ekleyen bir ürün olarak tanımlanabilir (Keller, 2013: 61). Her ürünün marka olması gerekmemekle birlikte, her marka en az bir ürünü içermektedir (Erdil ve Uzun, 2010: 10). Bu ürün; fiziksel bir ürün olabileceği gibi, bir hizmet de olabilir. Hizmet markasında hizmet tüketilirken marka ile ilgili tecrübeler yaşanmaktadır. Hizmeti sunan iç müşteri ise markanın iletişimini oluşturan kişi olmaktadır. Hizmetler gibi kurumlar da markalanabilmektedir (Heding, Knutzen ve Bjerre, 2009: 17). Pek çok kurum artık, markalarının dışında kendini ifade etmeye de çalışmaktadır. Bu açıdan bakıldığında kurum markası sadece ürünlerin arkasındaki kurum değil, bunun yanında organizasyonun ya da kurumun dış sesi olarak da tanımlanabilir (Kapferrer, 2012, 343). Ürün markalamasında markalamanın gereği olan tanınmayı ve farklılaşmayı ürün düzeyinde gerçekleştirmek gerekiyor iken, hizmet ve kurum markalamasında markalamanın organizasyon düzeyinde, ge-

nelinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu durum hizmet markalamasının ve kurum markalamasının ürün markalamasına göre daha karışık olabileceğine işaret etmektedir (Waceras, 2008, s.206).

Kamu sektöründeki kurumların markalanması bir nevi kurum markası olarak görülebilir. Kamu sektörüne markalamada amaç özel sektördeki ne göre farklı olacaktır. Amaç müşteri sayısını arttırmaktan ziyade toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilme düzeyini arttırmaktır (Whelan vd., 2010: 1164). Bunun yanında kamu sektöründe tüketiciye sunulan şey genelde hizmet olduğundan hizmet sektöründeki her işletme gibi, kamu kurumları da kurum iç müşterilerin perspektifinden bakabilmelidir. Çünkü hizmet sektöründe karşılıklı bir etkileşim söz konusudur ve hizmeti veren iç müşteri kurum markasını temsil etmektedir. Bu etkileşimde müşterinin marka ile ilgili algısını iç müşteriler belirlemektedir. Özel sektörde hizmetler açısından bakıldığında bir hizmet markası oluşturmak adına belirli kaynaklar ayrılabilen dolayısı ile tüketici algıları sadece hizmet verenin inisiyatifine bırakılmamaktadır. Kamu kaynakları ise sınırları olduğundan kamu kurumları, marka oluşturmak üzere reklam ve diğer pazarlama faaliyetleri için bütçe ayırmazlar veya çok kısıtlı bir kaynak ayırma durumları olmaktadır. Kamu kurumları için yapılabilecek en kolay ve düşük maliyetli iş müşterilerin yaşadıkları tecrübeleri yönetmek olacaktır (Wallace and de Chernatony, 2008).

Marka Kişiliği

Marka kişiliği kavramı son 20 yılda önem kazanmaya başlamış olsa da konunun temelleri Gardner ve Levy'ye (1955) atfedilebilir. Marka kişiliği kavramının literatürde kabul görmeye başlaması ise Aaker'in (1997) çalışması ile olmuştur. Aaker (1997) tarafından yapılan ve yaygın kabul gören tanım olarak; marka kişiliği, marka ile anılan tüm insani karakter özellikleridir. Marka kişiliğinin farklı tanımlamaları Tablo 1.'de görülmektedir.

Tablo 1.Kronolojik Sırayla Marka Kişiliğinin Literatürdeki Tanımları

YIL	YAZAR	TANIM
1955	GARDNER ,LEVY	<i>Genel bir imaj ve karakterdir, ki belki de markanın genel satış durumundan ya da ürünün bazı teknik özelliklerinden daha önemlidir.</i>
1993	KELLER	<i>İnsani karakter özelliklerinin markaya atfedilmesidir.</i>
1997	HOYER, McGINNIS	<i>Marka, bir kişi olsaydı, nasıl biri olurdu sorusunun yanıtıdır.</i>
2000	SCHIFFMAN, KANUK	<i>Tüketicilerin çeşitli markaları birbirinden ayırt edebilmesini sağlayan kişilik özelliklerinin markalara atfedilmesiyle yaratılır.</i>
2001	BIEL	<i>Markanın insan gibi kişileştirilmesidir.</i>
2001	AAKER,BE NETMARTI TI- NEZ,GARO LERA	<i>Belli bir markayla ilişkilendirilen insani özellikler kümesidir.</i>

Kaynak: Akgün, S., 2007. Reklam Müziğinin Marka Kişiliği Oluşumuna Katkısı: Bir Araştırma. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi), s.8*

Marka Kişiliğinin Boyutları

Marka kişiliğinin boyutları ile ilgili referans çalışma olarak kabul edilen çalışmada, Aaker'in (1997) marka kişiliklerinin belirlenmesi için oluşturmuş olduğu ölçeğin 5 temel boyutu, 15 alt boyutu ve 42 özelliği bulunmaktadır. Aaker'in (1997) çalışmasının sonrasında marka kişiliğinin boyutları ile ilgili farklı ülkelerde çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Aaker (1997)'in

çalışmasında elde edilen boyutlar ve diğer çalışmalardan elde edilen boyutlar Tablo 2.'de görülmektedir.

Tablo 2. Kronolojik Sırayla Marka Kişiliğinin Literatürdeki Boyutları

Yazar (lar)	Ülke	Kişiliği Boyutları
Aaker (1997)	A.B.D	Samimiyet- Coşku- Yeterlilik- Çok Yönlülük- Sertlik
Aaker (2000)	Japonya	Samimiyet- Coşku- Yeterlilik- Çok Yönlülük- Yumuşak Başlılık
Ferrandi vd. (2000)	Fransa(markalar)	Samimiyet- Dinamizm-Sağlamlık- Neşelilik-Kadınsılık
Aaker, Benet-Martinez ve Garolera(2001)	Japonya(markalar) İspanya(markalar)	Samimiyet- Coşku-Yeterlilik- Çok Yönlülük-Yumuşak Başlılık Samimiyet-Coşku-Hırslılık- Çok Yönlülük Yumuşak Başlılık
Kim, Han ve Park (2001)	Kore (markalar)	Samimiyet- Coşku-Yeterlilik- Çok Yönlülük-Sertlik
Smit van den Berge ve Franzen (2002)	Hollanda(markalar)	Yeterlilik- Coşku-Anlayışlılık- Sertlik-Üstünlük- Kızgınlık
D'Astous ve Levesque (2003)	Kanada(mağazalar)	Gayretlilik- Sıkıcılık-İçtenlik- Güvenilirlik-Çok Yönlülük
Davies, Chun, Vinhas da Silva ve Roper (2004)	A.B.D.(kurumlar)	Uyumluluk- Girişimcilik- Yeterlilik- Acımasızlık- Şıklık
Helgeson ve Supphellen (2004)	İsveç(perakendeciler)	Modern- Klasik
Hosany, Ekinci ve Uysal (2006)	İsveç(perakendeciler)	Samimiyet-Coşku-Neşelilik
Milas ve Mlacic (2007)	Hırvatistan (markalar)	Sorumluluk- Duygusalılık- Dışadönüklük- Akıllı-Uyumluluk

Kaynak: Özgüven, N. ve E. Karataş. (2010). Tüketicilerin Marka Kişiliği Algılamalarının Cinsiyete Göre Değerlendirilmesi: Mc Donald's ve Burger King. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Isparta: 11, s.143.

Bir Kişi Olarak Kurum veya Organizasyon Metaforu

Kurumun veya organizasyonun bir kişi gibi düşünülmesi metaforu ile ilgili ilk çalışmanın bir market zincirinin kişiliği ile ilgili çalışması ile Martineau'ya (1958) ait olduğu söylenebilir.

Davies vd. (2004) kurum karakteri ile ilgili çalışmasında kurumun kişiselleştirilmesi metaforundan yola çıkarak kurum karakterini belirlemek üzere bir çalışma gerçekleştirmiştir. Marka kişiliği de markanın kişiselleştirilmesi metaforuna dayandığından iki kavramın aynı temele dayandığı söylenebilir. Davies vd. (2004) kurum karakteri kavramını; kurumun insani kişilik özelliklerinin paydaşlar tarafından algılanış biçimi olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlama marka kişiliğinin tanımlamasına çok yakındır. Davies vd.'nin (2004) marka kişiliği kavramı yerine kurum karakteri kavramını kullanmalarının sebebi marka kişiliğinin daha çok marka imajı ile ilgili olması, kurum karakterinin ise kurum ünü ile yakın ilişki olmasıdır. Ayrıca kurum karakteri kavramı, paydaşların gözünde kurumları farklılaştırma olanağı sağlayan bir şey olması açısından da uygun bulunmuştur. Paydaşlar, algılamalarına göre oluşan kurum karakterleri ile kurumları birbirinden farklılaştırabilmektedirler. Davies vd.'nin (2004) kişiselleştirme yaklaşımını kullanmalarının bir sebebi de, hem iç müşteri hem dış müşteri açısından ölçüm yapabilmektir.

Araştırmanın Amaçları

Marka kişiliği konusunun pazarlama literatürüne girmesi ile birlikte konu ile ilgili pek çok akademik çalışma gerçekleştirilmiştir. Daha sonra kurumların, yerlerin ve kar amacı gütmeyen organizasyonların marka kişiliği ile ilgili çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Kamu sektöründeki kurumların marka kişiliği ile ilgili çalışmalar ise daha da sınırlıdır. Bu çalışmanın ana amacı bir kamu kurumunun algılanan kişilik özelliklerinin kurumda iç müşteriler ve kurumdan hizmet alanlar yani dış müşteriler tarafından nasıl algılandığının belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda, kurum iç müşterilerden yani iç müşterilerden ve hizmet alanlardan yani dış müşterilerden anket yolu ile veri

toplanmıştır. İki grubun kişilik özellikleri ile ilgili algılamaları karşılaştırılmıştır. İstatistiksel analiz için SPSS 17 programı kullanılmıştır.

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak yüz yüze anket yöntemi kullanılmıştır. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Davies vd. (2004)'in çalışmasından elde edilen ölçek kullanılmıştır. Davies vd. (2004) oluşturdukları ölçeğin hem iç müşteriler hem de dış müşteriler tarafından kullanılabilirliğini belirtmiştir. Davies vd.'nin (2004) tarafından geliştirilen ölçeğin analizi sonucunda yedi boyut ortaya çıkmıştır. Bu boyutlar altında 14 alt boyut bulunmakta olup, bunlar toplamda 49 kişilik özelliğini içermektedir. Ölçekteki maddeler Beşli Likert ölçeği ile ölçülmüştür. Anket formunun ikinci bölümünde ise demografik özellikler, çalışıp çalışmama durumu, gibi sorular yer almaktadır. Aynı anket formu hem iç müşterilere hem dış müşterilere uygulanmıştır.

Bunun yanında çalışmada kullanılan Davis vd.'ne (2004) ait ölçeğin orijinal boyutları baz alınarak, iç müşteriler ve dış müşteriler bu boyutlara göre kurum kişilik özelliklerini algılamaları arasında bir farklılık olup olmadığı H_1 ile incelenmiştir. Bunun için H_1 aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur.

H_1 : İç müşteri ve dış müşteri olarak farklı gruplarda yer alan kişilerin kurumun kişilik özelliklerine ait boyutları algılamaları bakımından %5 önem düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Çalışmanın bir diğer amacı ise çalışmada kullanılan Davis vd.'ne (2004) ait ölçeğin orijinal boyutları ile, mevcut çalışmada gerçekleştirilen faktör analizi sonunda elde edilen faktörlerin karşılaştırılmasıdır. Burada faktör analizi sadece dış müşterilerden elde edilen veri üzerinde uygulanmıştır. Zira iç müşteriler, örnek büyüklüğü olarak faktör analizi için yeterli olmadığından değildir.

Bir diğer amaç ise faktör analizi sonrasında elde edilecek faktörlerin cevaplayıcı olan dış müşteriler cinsiyet, gelir durumu, eğitim durumu gibi demografik özelliklerine ve çalışıp çalışmama durumlarına göre farklılaşp

farklılaşmadığının belirlenmesidir. Buna göre H_2 , H_3 , H_4 ve H_5 aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

H_2 : Cinsiyetlerine göre farklı gruplarda bulunan katılımcıların kurumun kişilik özelliklerini algılamaları bakımından aralarında %5 önem düzeyinde istatistikî olarak anlamlı bir farklılık vardır.

H_3 : Eğitim durumuna göre farklı gruplarda bulunan katılımcıların kurumun kişilik özelliklerini algılamaları bakımından aralarında %5 önem düzeyinde istatistikî olarak anlamlı bir farklılık vardır.

H_4 : Gelir durumuna göre farklı gruplarda bulunan katılımcıların kurumun kişilik özelliklerini algılamaları bakımından aralarında %5 önem düzeyinde istatistikî olarak anlamlı bir farklılık vardır.

H_5 : Çalışıp çalışmama durumuna göre farklı gruplarda bulunan katılımcıların kurumun kişilik özelliklerini algılamaları bakımından aralarında %5 önem düzeyinde istatistikî olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Anakütle ve Örneklem

Çalışma, Edirne İlindeki bir kamu kurumundaki iç ve dış müşteriler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Burada çalışanlar iç müşteriler, kurumdan hizmet alanlar ise dış müşteriler olarak ifade edilmektedir.

Kurumda fiilen görev yapmakta olan devlet memuru sayısı 45 kişi, destek hizmetlerde çalışan personel sayısı 12 olup toplam kurumun toplam iç müşteri sayısı 57 kişidir. İç müşterilerin oluşturduğu anakütleye ulaşmak zaman ve maliyet açısından mümkün olduğundan iç müşterilerin tümü ile anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Dış müşterileri oluşturan, kurumdan hizmet alan kişi sayısı 23.512 kişidir. Dış müşteri anakütlesine ulaşmak ise zaman ve maliyet açısından mümkün değildir. Bu nedenle kayıtlı işgücü anakütlesinden bir örneklem alınmalıdır. Örnekleme; kolayda örnekleme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kullanılan örnekleme yöntemi nedeni ile sonuçlar ile ilgili genel-

leme yapılamaması çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. 1 Haziran 2015 ve 5 Haziran 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilen veri toplama süreci sonunda iç müşterilere ait 51 adet kullanılabilir anket formu elde edilmiştir. Dış müşterilere uygulanan 419 adet anketten 47 tanesi çeşitli hatalar içerdiklerinden kullanılamamış, böylece dış müşterilere ait 372 adet kullanılabilir anket formu elde edilmiştir.

BULGULAR

Demografik Özellikler

Anket cevaplayıcılarının demografik özellikleri Tablo 3.'de görülmektedir. Tablo 3.'te iç müşteriler ve dış müşteriler demografik özellikleri ayrı ayrı gösterilmiştir.

Tablo 3. İç Müşterilerin ve Dış Müşterilerin Demografik Özellikleri

		İç müşteri			Dış müşteri		
		Frekans	Frekans %	Kümülatif Frekans %	Frekans	Frekans %	Kümülatif Frekans %
Cinsiyet	Kadın	26	51	51	250	67,2	67,2
	Erkek	25	49	100	122	32,8	100
	Toplam	51			372		
Çalışma Durumu	Çalışıyor	51	100	100	60	16,1	16,1
	Çalışmıyor	0	0	100	312	83,9	100
	Toplam	51			372		
Gelir Durumu	0-500 TL	0	0	0	214	59,1	59,1
	501-1000 TL	3	5,9	5,9	88	24,3	83,4
	1001-2000 TL	17	33,3	39,2	49	13,5	97,0
	2001-3000 TL	26	51	90,2	10	2,8	99,7
	3000 + TL	5	9,8	100	1	3	100
	Toplam	51			362		

Eğitim Durumu	Okur Yazar	0	0	0	13	3,5	3,5
	İlköğretim	1	1,9	1,9	94	25,3	28,8
	Ortaöğretim	11	21,6	23,5	124	33,3	62,1
	Ön Lisans	6	11,8	35,3	76	20,4	82,5
	Lisans	25	49	84,3	58	15,6	98,1
	Yüksek Lisans	8	15,7	100	7	1,9	100
	Toplam	51			372		

Güvenilirlik Analizi

Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için Cronbach α ile güvenilirlik analizi uygulanmıştır. Tüm ölçeğin ve alt boyutlarının ayrı ayrı güvenilirliğinin ölçülmesi gerekmektedir. Güvenilirlik analizinde Cronbach α değerinin 0,7'den büyük olması iyi olarak kabul edilmektedir, 0,6'dan büyük olması ise yeterli görülmektedir (Hair vd., 1998). Öncelikle tüm ölçeğe güvenilirlik analizi yapılmış olup Cronbach α değeri 0,937 bulunmuştur. Araştırmada kullanılan ölçeğe ait boyutların hepsine tek tek güvenilirlik analizi yapılmış olup Cronbach α değerleri Tablo 4'te gösterilmiştir. Güvenilirlik analizinde Cronbach α değeri 0,60'ten küçük çıkan maddeler için "*" işareti konmuştur.

Tablo 4'te görüldüğü gibi Girişkenlik boyutunun modern alt boyutunun Cronbach α değeri 0,193 çıkmıştır. Eğer modern altboyutuna ait "soğuk" kişilik özelliği analizden çıkarılırsa modern alt boyutunun Cronbach α değeri 0,623'e yükselirken, girişkenlik boyutunun da Cronbach α değeri 0,877 yükselmektedir. Şıklık boyutunun "kendini beğenmiş" alt boyutunun Cronbach α değeri 0,268'dir.

Beşinci boyut insafsızlık olup alt boyutları; egoist ve baskın alt boyutlarından oluşmaktadır. İnsafsızlık boyutunun Cronbach α değeri 0,842 olup literatüre uygunluk göstermektedir.

Altıncı ve yedinci boyutları ise gayri resmîlik ve maçoşluk oluşturmaktadır ve her iki boyutunda alt boyutları bulunmamaktadır. Maçoşluk boyutunun Cronbach α değeri 0,872'dir ve bu değer güvenilirlik açısından uygun iken, gayri resmîlik boyutunun Cronbach α değeri 0,508'dir.

Tablo 4.Ölçeğin Boyutlarının ve Alt Boyutlarının Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Boyut	Alt Boyut	Alt Boyut için Cronbach α	Boyut için Cronbach α
Uyumlu	Sıcakkanlı	0,880	0,949
	Empati kuran	0,885	
	Dürüst	0,885	
Girişken	Modern	0,193*	0,812
	Maceracı	0,801	
	Atılgan	0,658	
Yeterli	Çalışkan	0,844	0,913
	Tutkulu	0,821	
	Teknokrat	0,794	
Şık	Zarif	0,875	0,781
	Prestijli	0,758	
	Kendini Beğenmiş	0,268*	
İnsafsız	Baskın	0,888	0,842
	Egoist	0,717	
Gayri resmî			0,508*
Maço			0,872

Ölçekteki kişilik özelliklerinin minimum değerleri, maksimum değerleri, ortalama değerleri ve standart sapmaları iç müşterilere göre ve dış müşterilere göre ayrı ayrı hesaplanmıştır. Bunun yanında her madde için iç müşteriler değerlendirmeleri ile dış müşteriler değerlendirmeleri arasında bir farklılık olup olmadığı bağımsız örnek-t testi ile analiz edilmiştir. Test sonuçlarına göre ilgili, rahatlatıcı, hoş, soğuk, genç, heyecanlı, dışa dönük, çalışkan, kolektif, kolay anlaşılır uyumlu kişilik özellikleri için iç müşteriler algılamaları ve dış müşteriler algılamaları arasında %5 önem düzeyinde istatistiki olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmektedir.

Sonuçlara göre; iç müşteriler dış müşterilere göre, kurumun daha ilgili, daha rahatlatıcı, daha hoş, daha genç, daha heyecanlı, daha dışa dönük, daha çalışkan, daha kolektif, daha kolay anlaşılır ve daha uyumlu bir kişilik özelliğine sahip olduğunu algılamışlardır. Bu kişilik özelliklerine iki grubun verdiği puanların ortalamalarının orta nokta olan 3'ün üstünde olduğu gözlemlenmiştir. Her iki grup da bu kişilik özelliklerini olumlu olarak değerlendirdiğinden kurum açısından, istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde iç müşterilerin olumlu dış müşterilerin ise olumsuz değerlendirdiği bir kişilik özelliği bulunmamaktadır.

Dış müşteriler ise iç müşterilere göre, istatistiki olarak anlamlı bir biçimde, kurumun daha soğuk bir kişilik özelliğine sahip olduğunu algılamışlardır.

Ölçekte kullanılan maddelere iç müşteriler ve dış müşteriler verdiği cevapların skor ortalamalarına göre büyükten küçüğe sıralanmış şekildeki durumuna bakıldığında iç müşteriler için en yüksek değerlendirmenin yapıldığı ilk beş kişilik özelliği sırası ile; kurumun ilgili, çalışkan, destekleyici, açık ve güncel olması şeklindedir.

Dış müşteriler en yüksek değerlendirmeyi yaptığı ilk beş kişilik özelliği ise; kurumun dürüst, güvenilir, çalışkan, emin olunan ve açık sözlü olması şeklinde sıralanmıştır.

Bu değerlendirmelerin yanında kullanılan ölçeğin Davies vd. (2004) tarafından ede edilen yedi adet boyut baz alınarak da iç müşteri ve dış müşteri algılamaları arasında bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir (H_1). H_1 hipotezi bağımsız örnek t-testi ile analiz edilmiştir. Analize göre elde edilen sonuçlar Tablo 5'de görülmektedir. Tablo 5.'te görüldüğü gibi, dış müşteriler ve iç müşteriler arasında, boyutlardaki kurum kişilik özelliklerini algılamaları bakımından anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. H_1 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 5.H₁ için Bağımsız Örnek t-testi Sonuçları

	Grup	N	Ortalama	Standart Sapma	Anlamlılık
Uyumlu	Dış müşteri	372	3,79	0,85	0,119
	İç müşteri	51	3,95	0,62	
Girişken	Dış müşteri	372	3,36	0,69	0,166
	İç müşteri	51	3,47	0,53	
Yeterli	Dış müşteri	372	3,65	0,82	0,319
	İç müşteri	51	3,77	0,69	
Şık	Dış müşteri	372	3,20	0,71	0,979
	İç müşteri	51	3,20	0,59	
İnsafsız	Dış müşteri	372	2,48	0,84	0,338
	İç müşteri	51	2,76	0,73	
Gayri Resmi	Dış müşteri	372	3,22	0,83	0,933
	İç müşteri	51	3,21	0,63	
Maço	Dış müşteri	372	2,32	1,03	0,525
	İç müşteri	51	2,23	0,86	

Çalışanların ve müşterilerin kurum ile ilgili davranışları kurumu nasıl algıladıklarına bağlıdır. Özellikle hizmet sektöründe, müşteri algılamaları ve çalışan algılamaları birbirinden bağımsız olarak ele alınmaktadır. Bu iki tarafın algılamaları arasında önemli bir farklılığın, bir boşluğun olması, potansiyel bir krizin habercisidir (Davies vd, 2004, s.125). Bu açıdan bakıldığında iç ve dış müşterilerin kurumun marka kişilik özelliklerini algılamaları açısından bir farklılık bulunmamaktadır. Genelde olumlu kişilik özelliklerini yansıtan boyutlar (uyumlu, girişken, yeterli, şık) ile ilgili algılamaların olumlu olması kurum açısından olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir.

Faktör Analizi

Dış müşterilerin kurumunun kişilik özelliklerini algılamalarının orijinal ölçekte belirlenen boyutlar temelinde olup olmadığını belirlemek için Faktör Analizi uygulanmıştır. Güvenilirlik Analizi sonrası Cronbach α değeri 0,268 olan “kendini beğenmiş” alt boyutu analizden çıkarılmıştır. Bu alt boyut, otuz altı numaralı “kendini beğenmiş” ve otuz yedi numaralı “seçkin-ci” maddelerinden oluşmaktadır. Cronbach α değeri 0,193 olan “modern” alt boyutundan on üç numaralı “soğuk” maddesi çıkarılınca alt boyutun Cronbach α değeri 0,623’e yükseldiğinden altboyut yerine sadece bu madde analizden çıkarılmıştır.

Temel Bileşenler Yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen Faktör Analizinde Varimax Rotasyonu uygulanmıştır. Faktör analizi gerçekleştirebilmenin ön şartları KMO değerinin uygun olması ve Barlett’s testinin anlamlı olmasıdır. Faktör Analizi için pratik uygulamalarda değişken sayısının beş katı olan bir örnek büyüklüğü yeterli görülmektedir. Değişken sayısının on katı bir örnek büyüklüğü ise iyi bir örnek büyüklüğü olarak ifade edilmektedir (Hair vd, 1998). Çalışmadaki ölçekte değişken sayısı 49 adet, örnek büyüklüğü ise 372 adettir. Örnek büyüklüğü değişken sayısının 7,5 katı olduğundan örnek büyüklüğünün yeterli olduğu söylenebilir. Sadece dış müşterilere faktör analizi yapıp, iç müşterilere ayrı bir faktör analizi yapılamamasının sebebi 51 olan iç müşteri sayısının faktör analizi için yeterli olmamasıdır. Elde edilen KMO değeri 0,947 bulunarak istenen değer aralığında elde edilmiştir. Yine çalışmada Barlett’s test değeri anlamlı olarak bulunmuştur ($p=0,000$). Böylelikle verinin Faktör Analizine uygun olduğu söylenebilir.

Toplamda yedi adet faktör ortaya çıkmıştır. Tüm faktörlerin toplam açıklayıcılığı %65,08’dir. Maddelerin ortak varyans değerlerine de bakılmıştır. Bir maddenin ortak varyans değerinin 0,5’ten küçük olması o maddenin yeterli açıklayıcılığının olmadığını göstermektedir. Ortak varyans değeri 0,5’ten düşük olan maddelerin yok sayılması veya tek tek analizden çıkarılarak analizin tekrarlanması önerilmektedir (Hair vd., 1998, s.385). Ortak varyans değeri 0,5’ten küçük olan iki madde gözlemlenmiştir. Bunlar yirmi numaralı “dışa dönük” maddesi ve otuzbeş numaralı “arıtılmış, kibar” mad-

desidir. Bu maddelerin faktör yüklerine bakıldığında; yirmi numaralı maddenin faktör yükünün 0,43 ve otuzbeş numaralı maddenin faktör yükünün 0,48 olduğu gözlemlenmiştir. Her iki maddenin de aynı faktöre ait olduğu ve bu faktör altındaki en düşük faktör yüküne sahip olduğu gözlemlenmiştir. Dolayısı ile bu maddelerin ortak varyanslarının düşük olmasının yanında, faktör yüklerinin yüklendikleri faktör altındaki diğer maddelere göre görece olarak en sonda yer alması maddelerin analizden çıkarılmasının problem yaratmayacağını göstermektedir. Her iki madde de tek tek analizden çıkarılarak Faktör Analizi tekrar denemiştir. Her iki durumda da maddelerin ortak varyans değerleri 0,5'in üstüne çıkmamaktadır. Bu iki madde de analizden çıkarılarak Faktör Analizi tekrar edilmiştir.

Tekrar gerçekleştirilen Faktör Analizinde elde edilen KMO değeri 0,947 bulunarak istenen değer aralığında elde edilmiştir. Barlett's test değeri anlamlı olarak bulunmuştur ($p= 0,000$). Ortak Varyans Değeri 0,5'in altında olan madde yoktur. Böylelikle verinin Faktör Analizine uygun olduğu söylenebilir. Toplamda yedi adet faktör ortaya çıkmıştır. Tüm faktörlerin toplam açıklayıcılığı %66,17'ye yükselmiştir. Faktör analizi sonucu, her maddenin ortak varyans değerleri, her faktörün açıklayıcılığı ve güvenilirliği Tablo 6'de görülmektedir. Tablo 6'da en soldaki iki sütun Davies vd. 'nin (2004) elde ettiği boyutları ve alt boyutları göstermektedir. Üçüncü sütun maddelerin ortak varyans değerlerini dördüncü sütun maddeleri, sonraki sütunlar ise faktör yüklerini göstermektedir. Tablo 6'da 0,30'un altındaki faktör yükleri yer almamaktadır. Tablo 6'da görüldüğü gibi hiçbir maddenin ortak varyans değeri 0,5'in altında kalmamıştır. Tablo 6'nın son iki satırında her faktörün açıkladığı varyans ve her faktörün güvenilirlik değeri bulunmaktadır. Güvenilirlik Cronbach α değeri ile ölçülmüştür.

Tablo 6.'da görüldüğü gibi, ilk faktörde hoş ve iyi boyutunun altında bulunan sıcakkanlı, empati ve dürüst, doğru alt boyutlarının tüm maddeleri ilk faktör altında toplanmıştır. Ayrıca yetenek boyutu altındaki özenli, çalışkan alt boyutunun tüm maddeleri de ilk faktör altında yer almıştır. Bu nedenle ilk faktör "uyumlu ve çalışkan" olarak adlandırılmıştır. İlk faktör altında

toplam on beş madde yer almıştır. İlk faktörün, faktör açıklayıcılığı % 21,99 olup; faktör güvenilirliği ise 0,955 olarak bulunmuştur.

Üçüncü boyut olan “yeterli” boyutunun altındaki becerikli ve teknik alt boyutlarının tüm maddeleri, şıklık boyutunun tüm maddeleri ve girişkenlik boyutunun maceracı ve atılgan alt boyutlarının birer maddesi ikinci faktör altında toplanmıştır. İkinci faktör “şık ve yetenekli” olarak adlandırılmıştır. Bu faktör altında toplam on iki madde toplanmıştır. 2. Faktörün, faktör açıklayıcılığı % 15,61 olup; faktör güvenilirliği ise 0,938 olarak bulunmuştur.

“Girişken” boyutu altındaki modern alt boyutunun tüm maddeleri ve yine aynı boyutun maceracı alt boyutunun bir madde hariç tüm maddeleri üçüncü faktör altında toplanmıştır. Bu nedenle üçüncü faktör “maceracı ve modern” olarak adlandırılmıştır. Faktörün açıklayıcılığı % 7,67 ve faktör güvenilirliği ise 0,820 olarak bulunmuştur.

“İnsafsız” boyutu altında yer alan egoist alt boyutunun tüm maddeleri dördüncü faktör altında toplanmış olup ayrıca yine aynı boyutun baskın alt boyutunun da bir maddesi dördüncü faktörde yer almıştır. Bu nedenle dördüncü faktör “egoist” olarak isimlendirilmiştir. Bu faktör altında toplam dört madde yer almıştır. Faktörün açıklayıcılığı % 7,06 olup güvenilirliği ise 0,871 olarak bulunmuştur.

“Maço” boyutunda yer alan tüm maddelerin beşinci faktör altında toplandığı görülmektedir. Bu nedenle beşinci faktör “maço” olarak adlandırılmıştır ve Davies’in (2004) “maço” boyutu ile tam eşleşmektedir. 5. Faktörün altında toplam üç madde yer almış olup faktörün açıklayıcılığı % 6,13 ve faktör güvenilirliği ise 0,870 olarak bulunmuştur. Davies vd.’nin (2004) çalışmasında ise bu boyutun güvenilirliği 0,59 bulunmuştur.

“İnsafsız” boyutunun baskın alt boyutunun iki maddesi altıncı faktör altında toplanarak “baskın” olarak adlandırılan bu faktörü oluşturmuştur. Altıncı faktör toplam iki maddeden oluşmakta olup faktör açıklayıcılığı % 4,64 ve faktör güvenilirliği ise 0,738 olarak bulunmuştur.

Son faktör olan yedinci faktör altında “gayri resmi” boyutunun tüm maddeleri toplanmıştır. Bu Faktör “gayri resmi” olarak adlandırılmış olup Davies’in (2004) “gayri resmi” boyutu ile tam eşleşmektedir. Faktörün açıklayıcılığı % 3,06 bulunurken; faktör güvenilirliği ise 0,508 olarak bulunmuştur. Davies vd.’nin (2004) çalışmasında da bu boyutun güvenilirliği 0,51 bulunmuştur.

Faktör analizi sonucuna göre elden edilen faktörlerden ikisi ölçeğin orijinal boyutları ile tam olarak eşleşmiştir. Uyumlu boyutuna girişimci boyutunun çalışkan altboyutu eklenmiştir. Şık boyutuna ise yeterli boyutunun teknik ve becerikli altboyutları eklenmiştir.

Tablo 6.Faktör Analizi

Davies vd. (2014)		Ortak Varyans	Madde	Faktörler						
Boyut	Alt boyut			Uyumlu ve Çalışkan	Şık ve Yetenekli	Maceracı ve Modern	Egoist	Maço	Baskın	Gayri Resmi
Uyumlu	Sıcakkanlı	0,68	1.Arkadaş canlısı	0,74						
		0,68	2.Nazik	0,75						
		0,65	3.Açık	0,75						
		0,62	4.Açıksözlü	0,73						
	Empati	0,71	5.İlgili	0,72						
		0,68	6.Rahatlaticı	0,68						
		0,69	7.Destekleyici	0,68	0,37					
		0,74	8.Hoş	0,69						
	Dürüst, Doğru	0,71	9.Dürüst	0,78						
		0,71	10.Samimi	0,72	0,37					
		0,65	11.Emin olunan	0,74						
		0,58	12.sorumlu hissedenden	0,68						
Girişken	Modern	0,60	14.Modaya uygun			0,66				

		0,66	15.Genç	0,32	0,33	0,66				
	Maceracı	0,64	16.Hayalgücü olan		0,30	0,64				
		0,60	17.Güncel	0,37		0,52				
		0,67	18.Heyecanlı		0,37	0,66				
		0,57	19.Yenilikçi	0,44	0,48	0,35				
	Atıl- gan	0,62	21.Cesur	0,40	0,47	0,44				
Yeterli	Özenli, Çalışkan	0,65	22.Güvenilir	0,60	0,42					
		0,60	23.Emniyetli	0,52	0,45					
		0,64	24.Çalışkan	0,55	0,51					
	Becerikli	0,60	25.Tutkulu	0,36	0,64					
		0,65	26.Kazanım Odaklı	0,44	0,58					
		0,69	27.Lider	0,36	0,70					
	Tek- nik	0,67	28.Teknik	0,33	0,71					
		0,58	29.Kollektif	0,36	0,65					
Şık	Zarif	0,73	30.Büyüleyici		0,75					
		0,71	31.Stil sahibi		0,66	0,42				
		0,68	32.Zarif	0,36	0,68					
	Pres- tij-li	0,55	33.Prestijli	0,47	0,48					
		0,64	34.Seçkin	0,41	0,63					
İnsafsız	Egoist	0,75	38.Kibirli			0,82				
		0,74	39.Agresif			0,74	0,35			
		0,75	40.Bencil			0,75				
	Baskın	0,60	41.İçe dönük			0,66		0,31		
		0,66	42.Otoriter			0,33		0,71		
		0,69	43.Kontrolcü					0,74		
Gayriresmi	0,64	44.Rahat						0,36	0,67	
	0,52	45.Basit					0,41		0,51	
	0,55	46.Kolay Anlaşılır		0,34				0,35	0,38	
Maço	0,75	47.Erkeksi					0,85			
	0,80	48.Sert					0,83			
	0,81	49.Haşin					0,84			
Faktör Açıklayıcılığı %				21,99	15,61	7,67	7,06	6,13	4,64	3,06
Faktör güvenilirliği				0,955	0,938	0,820	0,871	0,870	0,738	0,508

Faktör analizi sonrası yapılacak diğer analizler için faktör skorları veya aynı faktör altındaki maddelerin aritmetik ortalamaları yeni değişkenler olarak kullanılabilir (Hair vd., 1998, s.129). Aynı faktör altındaki maddelerin aritmetik ortalaması alınarak yeni değişkenler olan faktörleri temsil eden değerler oluşturulmuştur. Faktörlerin tanımlayıcı istatistikleri Tablo 7.'de görülmektedir. Tablo 7. incelendiğinde en yüksek faktör ortalamasının “uyumlu ve çalışkan” faktörüne ait olduğu görülmektedir. Bu değer ortalaması 3,81 olup orta nokta olan 3’ün üzerindedir. Dış müşteriler kurumun dürüst, empati kurabilen, sıcakkanlı ve özenli ve çalışkan bir kişiliğe sahip olduğuna katılmaktadırlar. Diğer faktörlerden “şık ve yetenekli”, “maceracı ve modern” ve “gayri resmi” faktörlerinin ortalamaları da 3’ün üzerindedir. Dolayısı ile dış müşteriler kurumun “uyumlu ve çalışkan” kişilik özellikleri kadar olmasa da, “maceracı ve modern”, “şık” ve “yetenekli” ve “gayriresmi” kişilik özelliklerine de sahip olduğunu algılamaktadırlar. Orta noktanın altında yer alan ve ortalaması da en düşük olan faktörler ise ortalamalarına göre sırası ile “maço” ve “egoist” faktörleridir. Buna göre dış müşteriler kurumun “egoist” veya “maço” bir kişilik özelliğine sahip olmadığını algılamaktadırlar.

Tablo 7.Faktörlerin Tanımlayıcı İstatistikleri

Faktörler	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Standart Sapma
Uyumlu ve Çalışkan	372	1,00	5,00	3,811	0,838
Şık ve Yetenekli	372	1,08	5,00	3,484	0,813
Maceracı ve Modern	372	1,00	5,00	3,394	0,830
Egoist	372	1,00	5,00	2,198	0,980
Maço	372	1,00	5,00	2,325	1,034
Baskın	372	1,00	5,00	3,052	1,043
Gayri Resmi	372	1,00	5,00	3,224	0,834

H₂, H₃, H₄ ve H₅ hipotezleri incelenmiştir. Öncelikle faktörler ile ilgili algılamaların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır (H₂).

Elde edilen faktörlerin farklı cinsiyet gruplarına göre farklı algılanıp algılanmadıkları (H_2) bağımsız örnek t-testi ile analiz edilmiştir. İki grup ortalamaları arasında “maço” faktörü için ve “baskın” faktörü için, %5 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık gözlenmiş, diğer faktörler için anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. H_2 kabul edilmiştir.

Tablo 8. incelendiğinde beşinci faktör olan “maço” faktörü için erkeklerin değerlendirmelerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Dolayısı ile erkekler, kadınlara göre kurumu daha “Maço” bir kişiliğe sahip olarak algılamaktadırlar. “baskın” faktörü için ise kadınların değerlendirmelerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, kadınların erkeklere göre kurumu “baskın” bir kişiliğe sahip olarak algıladıklarını göstermektedir.

Tablo 8.H₂ için Bağımsız Örnek t-testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	Anlamlılık
Uyumlu ve Çalışkan	Kadın	250	3,79	0,82	0,523
	Erkek	122	3,85	0,85	
Şık ve Yetenekli	Kadın	250	3,44	0,80	0,190
	Erkek	122	3,56	0,82	
Maceracı ve Modern	Kadın	250	3,35	0,83	0,224
	Erkek	122	3,46	0,81	
Egoist	Kadın	250	2,25	0,99	0,128
	Erkek	122	2,088	0,95	
Maço	Kadın	250	2,21	0,97	0,004
	Erkek	122	2,5574	1,11	
Baskın	Kadın	250	3,1600	1,02	0,005
	Erkek	122	2,8320	1,04	
Gayri Resmi	Kadın	250	3,1760	0,82	0,116
	Erkek	122	3,3224	0,84	

Daha sonra faktörler ile ilgili algılamaların eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır (H₃). Sonuçlar Tablo 9.'da görülmektedir. Tablo 9.'da görüleceği gibi ANOVA testinin eşvaryanslılık varsayımı Levene testi ile test edilmiştir. Bu varsayıma uymayan faktörler için ANOVA testinin parametrik olmayan alternatifi olan Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Buna göre “uyumlu ve çalışkan” faktörü ile “şık ve yetenekli” faktörüne Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, “uyumlu ve çalışkan”, “şık ve yetenekli”, “maceracı ve modern” ile “gayri resmi” faktörlerinin eğitim düzeyine göre farklı gruplarda yer alan dış müşteriler tarafından algılanmasında %5 önem düzeyinde istatistikî olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir. H₃ kabul edilmiştir.

Tablo 9.H₃ için ANOVA Testi Sonuçları

Faktör	Anlamlılık (p) Levene testi	Anlamlılık (p) ANOVA testi	Anlamlılık (p) Kruskal Wallis Testi
Uyumlu ve Çalışkan	0,000		0,000
Şık ve Yetenekli	0,004		0,008
Maceracı ve Modern	0,106	0,000	
Egoist	0,558	0,427	
Maço	0,365	0,818	
Baskın	0,826	0,336	
Gayri Resmi	0,654	0,000	

Faktörler ile ilgili algılamaların gelir durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır (H₄). Sonuçlar Tablo 10.'da görülmektedir.

Tablo 10.'da görüleceği gibi ANOVA testinin eşvaryanslılık varsayımı Levene testi ile test edilmiştir. Bu varsayıma uymayan faktörler için ANOVA testinin parametrik olmayan alternatifi olan Kruskal-Wallis testi yapılmıştır. Buna göre “şık ve yetenekli” faktörüne Kruskal-Wallis testi uygulanırken diğer faktörlere ANOVA testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre,

“egoist” olarak adlandırılan dördüncü faktörün gelir düzeyine göre farklı gruplarda yer alan cevaplayıcılar tarafından algılanmasında %5 önem düzeyinde istatistikî olarak anlamlı bir farklılık vardır. H_4 kabul edilmiştir.

Tablo 10.H₄ İçin ANOVA Testi Sonuçları

Faktör	Anlamlılık (p) Levene testi	Anlamlılık (p) ANOVA testi	Anlamlılık (p) Kruskal Wallis Testi
Uyumlu ve Çalışkan	0,337	0,196	
Şık ve Yetenekli	0,001		0,165
Maceracı ve Modern	0,363	0,900	
Egoist	0,410	0,044	
Maço	0,807	0,851	
Baskın	0,126	0,078	
Gayri Resmi	0,102	0,150	

Faktörler ile ilgili algılamaların çalışıp çalışmama durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı (H_5) bağımsız örnek t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 11.’de görülmektedir.

Tablo 11.’de görüldüğü gibi iki grup arasında faktörlerin değerlendirilmesinde anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir ve buna göre H_5 reddedilmiştir.

Tablo 11.H₅ İçin Bağımsız Örnek t-testi Sonuçları

	Çalışma Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	Anlamlılık
Hoş, İyi, Uyumlu	Çalışıyor	60	3,8044	0,86922	0,942
	Çalışmıyor	312	3,8133	0,83422	
Şık ve Yetenekli	Çalışıyor	60	3,4453	0,89791	0,706
	Çalışmıyor	312	3,4925	0,79809	
Maceracı ve Modern	Çalışıyor	60	3,4133	0,95376	0,865
	Çalışmıyor	312	3,3909	0,80636	
Egoist	Çalışıyor	60	2,0875	1,03111	0,361
	Çalışmıyor	312	2,2198	0,97107	
Maço	Çalışıyor	60	2,4222	0,97399	0,408
	Çalışmıyor	312	2,3066	1,04567	
Baskın	Çalışıyor	60	2,9583	1,11724	0,473
	Çalışmıyor	312	3,0705	1,03001	
Gayri Resmîlik	Çalışıyor	60	3,1333	0,90863	0,394
	Çalışmıyor	60	3,8044	0,86922	

SONUÇ

Gerçekleştirilen çalışmanın amacı bir kamu kurumunun marka kişiliği olarak adlandırılan algılanan kişilik özelliklerinin kurumda iç müşteriler ve kurumdan hizmet alanlar yani dış müşteriler tarafından nasıl algılandığının belirlenmesidir. Bu nedenle iç müşterilerden ve dış müşterilerden anket formu yolu ile veri toplanmıştır. Kurum kişilik özellikleri ile ilgili maddeleri içeren ölçekteki maddelere verilecek cevaplara göre iki grubun, algılamalarına göre skorlarla değerlendirdikleri kişilik özellikleri karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, iki grubunun kişilik özelliklerine verdiği skorların ortalamaları büyükten küçüğe sıralandığında iki grubun kişilik özellikleri sıralamasının farklı olduğu gözlemlenmiştir. Her iki grup için ilk beş kişilik özelliğine bakıldığında tek ortak kişilik özelliğinin “çalışkan” olduğu görül-

müştür. Her madde için iki grubun değerlendirmeleri arasında farklılık olup olmadığına bakılmıştır. On adet maddenin (ilgili, rahatlatıcı, hoş, soğuk, genç, heyecanlı, dışa dönük, çalışkan, kolektif, kolay anlaşılır uyumlu) iç müşteriler grubu ve dış müşteriler grubu tarafından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklı değerlendirildiği belirlenmiştir. Bu maddelerden “soğuk” hariç dokuz madde için her iki grubun verdiği puanların ortalamaları orta nokta olan 3’ün üstindedir. “Soğuk” maddesi için ise her iki grubun ortalamaları 3’ün altındadır. Bu durumda istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde iç müşterilerin olumlu dış müşterilerin ise olumsuz değerlendirdiği bir kişilik özelliği bulunmamaktadır. Bununla birlikte kurumun oluşan bu farklı algılamalar ile ilgili sebepleri araştırmasında fayda olacağı düşünülmektedir.

Kullanılan ölçek formunun orijinal boyutlarının algılanmasında iki grup arasında farklılık olup olmadığı da incelenmiştir (H_1) ve hiçbir boyut için anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Özellikle hizmet sektöründe, müşteri algılamaları ve çalışan algılamaları arasında önemli bir farklılığın, bir boşluğun olması, potansiyel bir krizin habercisi olduğu belirtilmektedir (Davies vd, 2004, s.125). Bu açıdan bakıldığında iç ve dış müşterilerin kurumun marka kişilik özelliklerini algılamaları açısından bir farklılık bulunmamaktadır. Genelde olumlu kişilik özelliklerini yansıtan boyutlar (uyumlu, girişken, yeterli, şık) ile ilgili algılamaların olumlu olması kurum açısından olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir.

Faktör analizi sonrasında, elde edilen faktörler ile, ölçeği oluşturan Davies vd. (2004) tarafından elde edilen faktörler ile, yani ölçeğin orijinal boyutları ile karşılaştırılmıştır. Faktör analizi sonucunda, yedi adet faktör elde edilmiştir. Elde edilen faktörlerden ikisi orijinal ölçekteki boyutlar ile aynı iken, orijinal ölçeğe ait bazı alt boyutlar, elde edilen faktörler arasında dağılabilmektedir. Orijinal ölçeğe ait bazı alt boyutlar ise tek bir faktör olarak belirmiştir.

Çalışmanın bir diğer amacı ise faktör analizi sonrasında elde edilen faktörlerin cevaplayıcıların bir grubunu oluşturan olan dış müşteriler tarafından cinsiyet, gelir durumu, eğitim durumu gibi demografik özelliklerine ve çalışıp çalışmama durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlen-

mesidir. Buna göre H_2 , H_3 , H_4 ve H_5 oluşturulmuştur. Dış müşterilerin kurum kişilik özellikleri ile ilgili değerlendirmelerinin, cinsiyete, eğitim durumuna ve gelir durumuna göre farklılaştığı gözlemlenirken, çalışıp çalışmamaya göre farklılaşmadığı gözlemlenmiştir.

Çalışmada kullanılan örnekleme yöntemi nedeni ile sonuçlar ile ilgili genelleme yapılamaması çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

Kaynakça

Ahmet Hamdi İslamoğlu, Pazarlama Yönetimi, Beta Yayınları, İstanbul 2006.

Aktepe ve Baş, "Marka Bilgisi Sürecinde Marka Farkındalığı ve Algılanan Kalite (Beklenti) İlişkisi ve GSM Sektörüne Yönelik Bir Analiz.", Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.10.1, Ankara 2008, s. 1-16.

Arild Wæraas, "Can Public Sector Organizations be Coherent Corporate Brands?." Marketing Theory, 2008, 8.2, s. 205-221.

David Allen Aaker, Marka Değeri Yönetimi, Media-Cat Yayınları, İstanbul 1997.

Davies, Chun, Silva, Roper, "A Corporate Character Scale to Assess Employee and Customer Views of Organization Reputation. Corporate Reputation Review, 2004, 7.2, s. 125-146.

Hair , Anderson , Tatham , Black, Multivariate Data Analysis. 5. Basım. New Jersey: Prentice Hall 1998, s.113-385.

Heding, Knudtzen, Bjerre, Brand Management, Londra ve NewYork 2009, Routledge.

İzzet Bozkurt, Pazarlama İletişiminde Sihirli Dokunuşlar, MediaCat, İstanbul 2013.

Jean- Noel Kapferer, The New Strategic Brand Management: Advanced Insights and Strategic Thinking. Kogan Page Publishers, 2012.

Kevin Keller, Strategic Brand Management: Global Edition. Pearson Higher Ed, 2013.

Nurhan Babür Tosun, İletişim Temelli Marka Yönetimi, Beta Yayınları, İstanbul 2010.

Özgüven ve Karataş, ‘‘Tüketicilerin Marka Kişiliği Algılamalarının Cinsiyete Göre Değerlendirilmesi: Mc Donald’s ve Burger King’’, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11, s. 140-144, 2010

Philip Kotler, Marketing Management, International Edition. Amerika: Prentice Hall 2003.

Roper ve Davies, ‘‘The Corporate Brand: Dealing with Multiple Stakeholders’’, Journal of Marketing Management, 2007, 23.1-2, s.75-90.

Serkan Akgün, ‘‘Reklam Müziğinin Marka Kişiliği Oluşumuna Katkısı: Bir Araştırma’’, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü(Doktora Tezi),İstanbul 2007, s. 3-40.

Simoes ve Dibb, ‘‘Rethinking the Brand Concept: New Brand Orientation’’, Corporate Communications: An International Journal, 2001, 6.4, s. 217-224.

Wallace ve De Chernatony, ‘‘ Classifying, Identifying and Managing the Service Brand Saboteur’’, The Service Industries Journal, 2008, 28.1–2, s.151–65.

Whelan, S., Davies, G., Walsh, M., & Bourke, R., Public sector corporate branding and customer orientation. Journal of Business Research, 2010 63(11), 1164-1171, 2010.